sokup
leyen
ünce,
rtaraf
ci ve

yüzler

önce
„ kre-
verir.
nafaza
kul-
ksınız.
rsiniz.

◆YARIM AY◆

15 Günde Bir Çıkar Edebî - ilmî - itimaî Mecmuadır.

İdare Merkezi: İstanbul, Sirkeci Ebussuud Caddesi No. 1-3 te

RESİMLİ AY MATBAASI T. L. ŞİRKETİ.

Abonman Şartı: Türkiye için { 6 Aylığı : 175 Kr. / 12 „ 350 Kr. } Ecnebî için { Yıllığı 1 İngiliz Lirası

Telefon: **23607** *Telgraf adresi:* **Resimliay** *Posta Kutusu:* **629**

Rica: 1) İdare işlerine ait muhaberelerin; **Resimli Ay Matbaası T. L. Şirketi** İdare Müdürlüğü
Yazı „ „ „ : „ „ „ Yazı „
Bilmece „ „ „ : „ „ „ Bilmece Memurluğu
adreslerine yazılması.

2) Bilmece zarflarına 6 kuruşluk pul yapıştırmağa lüzum yoktur; bunların zarflarını açık gönderiniz, o zaman yalnız 1 kuruşla gelir.

15 Günden 15 Güne

TIBBİYE YÜZ ON YAŞINDA

Doktor Süleyman Numan Paşa - Doktor Nazım - Kanuninin Medresei Tıbbiyesi Nidai - Menafi-ülnas - Aynitabi Mehmed - Tefsiri Tıbyan - Evliya Çelebi - Erzurumlu Ibrahim Hakkı - Konyalı Şani Zade-

Abdurrahman Adil Eren

Ben hekim olmak istemiş idim. Felek beni avukat yaptı. Benden bir yıl önce tıbbiyei askeriyeye gelmiş olan Debreli Numan ustanın oğlu Süleyman Numan ile muhabere etmiş, yol çantalarımı hazırlamış idim. Yola çıkacağım sırada Manastırdan bir mektup geldi, ve bir aile meclisi kuruldu. Bu aile meclisi benim mektebi hukuka gitmekliğime karar verdi.

Mektebi hukuka girdikten sonra gençlik arkadaşım doktor Süleyman Numanı araştırmağa koyuldum. Divanyolunda Arifin kıraathanesine cumaları uğrar, dediler. Ben de bir cuma günü erkence Arifin kıraathanesine gittim. Yukarıdadır, dediler. Haber gönderdim. Beni bir çok beklettikten sonra Numanın yanında diğer bir tıbbiyeli olduğu halde, heyecanlı, heyecanlı merdivenleri indiler. Numan arkadaşını yolcu ettikten sonra yanıma geldi ve dedi ki:

— Gideni gördün mü? Kimdir bilir misin? Doktor Nazım... Selânikte tanıdığın Mayadağlı Hacı Hamit Ağanın oğludur. Avrupaya kaçıyor. Şimdi gidip Fransız vapuruna binecek, Avrupada Jön Türklere iltihak edecek.

***

Mayadağlı Hacı Hamit ağayı küçükten tanırdım. Her sabah dayımın dükânına uğrar, bana:

— Kakosi Adil Efendi?

Diye halü hatır sorar, ben de ona kabeleten Bulgar lehçesile:

— Arno Hacı Hamit Ağa! der idim. Mayadağ Selânik vilâyetinin Gevgeli kazası dahilindedir. Birçok Bulgar köyleri vardır. Halkı Müslüman olduğu halde lisanları hep Bulgarcadır. Hacı Hamit Ağa Selânikte yerleştiği, haccı şerife gittiği halde yine Bulgarca konuşurdu.

Hacı Hamit Ağa gayet açıkgöz bir adam idi. Bir akşam yatsı namszından çıkıp "Kule kahve„ lerinde Müfti İbrahim Efendinin konağı bitişiğindeki evine girerken, çiftlik kâhyası tarafından vuruldu; bir kurşun ile kapısı önüne serildi.

***

Hekim olamadım; mektebi tıbbiyei askeriyeye giremedim. Fakat kader İstanbulda ilk ikametgâhımı Kanunî Sultan Süleymanın kurduğu ilk "Medresei tıbbiye„nin yanı başında nasip eyledi. Tiryaki çarşısındaki «Medresei Tıbbiye» nin yanı başında gençliğimin ve tahsilimin birçok senelerini geçirdim. Hicrii kamerî hesabile dört yüzüncü yaşını doldurmuş olan o abidei milliye ve medeniyeyi yıkıp taşlarını satmak, Doktor Nazımın nazır yaptırdığı bir "sahibi idrake„ nasip oldu.

***

Süleyman Kanunînin "Medresei Tıbbiye„si dört yüzüncü senesini idrak ederken Mahmudu Adlînin de "Mektebi Tıbbiye„si yüz onuncu yaşına bastı.

Yeniçeriyi kaldıran Mahmudu Adlî, yeni baştan devleti kurmağa başladı. Yeni baştan ordu yaratan Mahmudu Adlî, orduya hekim ve cerrah ta lâzım olduğunu düşündü. Acemoğlu meydanında acemi oğlanlar kışlasını "Mektebi Tıbbiye„ olarak küşat eyledi. Sene 1248 idi. Şabanın on beşinci günü idi. Milâdî 1827 ye düşer.

***

Mahmudu Adlînin "Mektebi Tıbbiye„ si Süleyman Kanunînin "Medresei Tıbbiye„ sinden şeklen farklı değil idi. Tedris usulü, cami derslerinin tedris usulü idi. Talebe hasırlar veya halılar üzerinde oturup bardaç kurar, hocaların etrafını çepe çevre sararlar idi, hocalar da medrese minderleri üzerine binip, medrese rahleleri önüne geçip öylece ders takrir ederlerdi. Fakat ikinci Mahmudun yaptığı büyük bir teceddüt ve büyük bir cesareti medeniye var idi. O da dersleri Fransızca olarak okutmak idi.

Fransızca ders okutmak iyi semereler verdi. Fransızca dersin yeni usulü tıbbı öğrenmekte çok hizmeti oldu. Fakat git gide bu usulün bir mahzuru görüldü. Bu mahzur Sultan Aziz devrinde bütün bütün tebarüz etti. Memleketin öz Türk kütlesinde Fransızcaya rağbet yok idi. Tanzimatın - daha doğrusu Âlî Paşanın - açtığı kapıdan gayri Türk Osmanlı unsurları mektebi tıbbiye "sahan„ larını doldurdu. İçlerinden büyük hekimler yetişti. Fakat millî gaye mahvolmak tehlikesine düştü. Millî gaye tehlikeye düşünce şikâyetler başladı. 1286 matbuatı hayli yazılar yazdı. Bu yazılarda Mehmet Mansur efendi önyak oldu. Mektebi tıbbiye dersleri Türkçeye tahvil edildi.

Mehmet Mansur Efendi Babıâlî ricalinden idi. İskenderiye kütüphanesi meselesini kalemile ve ruhile müdafaa eyledi. Mektebi tıbbiye Türkçe tedrisat meselesinde de hayli yararlığı görüldü.

Mehmet Mansur Efendi Yanya vilâyetinin Premedi kazasında doğmuştur. Yanyanın Rum Jimnazium mektebinden icazetname almıştır. Her nedense Rumluğa kızarak Müslüman oldu. Ve Rum fıtretinin iç yüzünü anlatan eserler neşretti. Mehmet Mansur Efendi ahır ömrünü Gebzede geçirdi. Fransanın Şampanya şehirinden asma çubukları getirterek bağ yetiştirdi ve Şampanya şarabı imâl eyledi.

Mehmet Mansur Efendi saltanatın son Evkaf nazırı olan Bay Raşidin babası idi.

***

Süleyman Kanunînin Medresei tıbbiyesi "Nidai„yi yetiştirmiş idi.

Nidai Kırım Hanının nezdine hekim başılıkla gitti. Fakat izzet ve ikram görecek yerde zulüm ve idbara uğradı. Nidai Kırım zındanlarına atıldı. Yedi sene Kırım zındanlarında yattı. O zındanlarda "Tıb„ üzerine Türkçe bir telif vücude getirdi: Menafi-ülnas bu telif yazma olarak kütüphanelerde bulunduğu gibi, bir zamanlar sahaflarda dahi bulunur idi.

Ayıntablı Mehmed efendi Türkçe "Tıbyan„ı, Evliya Çelebi de seyahatnamesini yazarken Türkçe hastalık isimlerini de yazadılar. Erzurumlı İbrahim Hakkının Marifetnamesi Osman Türklerinde ilk gördüğüm ıstılahatı tıbbiyeyi muhtevi eserdir. Konyalı hem hekim, hem şair, hem müverrih olan Şani Zade de "Hamse„sile ıstılâhatı tıbbiyeye hayli hizmetler etmiştir. Hamsei Şani Zada, Fransızca bir hekim kitabının tercümesidir. Üç kitabı yazılmış, bir arada neşrolunmuştur. Şani Zadenin birinci eseri (Miyarul-Etibba)dır.

Gördüğüm yazma Türk eseri Tıb kitapları arasında bir de Tifilsli İbrahim Habeşinin " Takvimül-Edviye-si „ vardır.

ESKİ TÜRKLERDE ŞARAP ve TARİHİ

Yazan:
Rıza Çavdarlı

Şimdiye kadar çalışılmamış yeni bir mevzu üzerindeyiz. Herkes kendi kendine Türkler arasında şarabın da bir tarihi var mıdır? diyecektir.

Evet vardır. Çünkü şarabın mucidi olan Türkler, bunu icat ile iktifa etmemişler, tekâmül ettirterek, en mükemmel bir dereceye yükseltmişlerdir.

Paris Katolik enstitüsü profesörlerinden Louis Delaporte 1936 senesinde neşrettiği (Les Hittites) namındaki eserinin 233 üncü sayfasında, bize hulâsaten şu küçük malûmatı verir:

"Öküzlerle çekilen sapanlarla sürülen toprağa arpa ve nişasta ekerlerdi ki, bununla ekmek yapmak için un vücuda getirirler; ve bir de mayalı bir içki -yani bira- çıkarırlardı. Ekmek ve bira âyinlerdeki takdimlerde, nezirlerde büyük bir rol oynardı.

"Üstüvane şeklindeki sandıklar üzerindeki resimlere göre, bira saman kamışı ile içilmekte idi. Bu âdet küçük Asyada büsbütün kaybolmamıştır.

"Diğer ehemmiyeti haiz sanatlardan birisi de, bağcılık idi. Bağ ve Vin denen şarab isimlerinin Küçük Asyadan çıkdığı zannedilmektedir. İptidaî bir halde bu kelimelerin Asyaik lisanın en eski esasında bulunduğu tahmin olunmaktadır. Bu husus, uzun zamanlardanberi birçok lingüistler tarafındanda kabul edilmiştir. Etililere ait tekstler, bu hususda yeni bir burhandır. Sümercede şarabı gösteren idéogramme, Milâttan üç bin sene evelki vakitlerde Kıral Ouronkagina zamanında kullanılıyordu. Bu idéogramme Eti lisanında silâbik bir şekil alarak "Wi„ olmuştur ki, bu ismin ilk hecesi Akadların Sümerlilerden alarak heceyi zenginleştirmek için kullanılan usule tevfikan yapılmıştır.„.

Etililerin şarabı ne gibi nevilerde imal ettiklerini tayine imkân yoktur. Milâttan evvelki asırda coğrafyacı (Strabon) ki Amasyada tevellüt etmiştir-Monarite namında bir Malatya şarabından bahsetmekte, ve bunun Yunan şarabına rekabet ettiğini yazmaktadır. [1]

[1] Géographie, liv. XII, ch. II.

Delaporte, Milâttan üç bin sene evvel Eti Türkleri arasında şarabın bulunduğunu ve bunlar tarafından icat edildiğini göstermekte ise de, yine tam manasile doğru ve müsbet değildir.

Filhakika şarabın mucidi Türklerdir. Fakat buna rağmen, bağcılık ve şarapçılık Anadoluda doğmamış, bilâkis anavatanda, Ural ve Altay havalisinde -bugünkü Türkistanda- çıkmış; buradan hicret eden Türkler, bunu mütekâmil bir şekilde gittikleri yerlere götürmüşlerdir. Bunu isbat edecek elimizde pek büyük vesikalar vardır.

En eski Çin menbalarını karıştırmadan evvel, tarihin babası tesmiye ettiğimiz Héredot ta, bize bu husus hakkında, tek bir cümle ile, fakat pek büyük bir hakikati öğretir. Héredote göre Babile inen Türkler, buralara geldikleri zaman karşılarında kuraklık ve çoraklıktan başka birşey bulmamışlardı. İşte bunların buralarda tutumundan sonra, bu havali zeytinliklerle, incirliklerle, bağlarla doldu.[2]

Türkler arasında şarabın icadı tarihi, Delaporte'in zannettiği gibi, Milâttan üç bin sene evvelki zamana ait değildir. Bu o kadar eskidir ki bunun tarihini tayin ve tesbit etmeğe bile imkân yoktur. Dinî tetkikat, eski Türk dininde şarabın tuttuğu mevki, âyinlere şarabı takdis ile başlanması, ve ilâh... gibi birçok şeyler, bize şarabın Türkler arasında nekadar eski, nekadar karanlık devirlerde mevcud olduğunu gösterir. Bahusus isim üzerinde yapılacak tetkik de bizi bu kanaate vardıracaktır.

[2] Héredote; III, 197

Türkler arasında şarap isminin birçok değişmiş şekillerine tesadüf ederiz. Fakat buna rağmen bazı Türk kabilelerinde, elân eski ismin bırakmış olduğu izlere de tesadüf etmek mümkündür.

Delaporte, Eti Türkleri arasında şaraba ilk defa (Wi) dendiğini yazıyor. Şu halde bundan sonra (Win), (Wino) kelimelerinin de bundan müştak olduğuna zerrece şüphe etmemelidir.

Lâtin lisanında birçok kelimeler mevcuttur ki, bunların arı bir şekilde etimolojisini bulmak imkânına malik olamıyoruz. Bunlar ancak Türk menşei ile izah edilebiliyor. İşte bu kelimerden birisi de (Wino) kelimesi olup, bu lisana Etrüsklerden geçmiştir.

Biz ayni (Wi) kelimesine, küçük bir tebeddül ile, şark Türklerinin lisanlarında da tesadüf etmekteyiz. Ve bu lisanda (Wii) suretinde içkiyi, bilhassa şarabı, mukaddes şarabı ifade eder.

Şu hâlde, bu kelime- yani şarap kelimesi- (Wi)-Anavatanda doğmuş bir kelime olup, Etrüsklerle İtalya ve havalisine; Akatlar ve Sümerlerle Babil civarına, Etililerle küçük Asyaya inmiş; Seddiçinin şimaline geçen şark Türkleri arasında da ayni şekilde, ayni aslı muhafaza etmiştir.

Bundan başka bir orta Asya Türkçesinde de şarap isminin birçok değişmiş şekillerini görürüz. Burada en eski devirlerde üzüm ve elmadan yapılan şaraplar tefrik ediliyordu. Sonra (Wi) kelimesi ile başlayan daha eski şaraplar mevcuttu. (Çobat) elmadan yapılan şaraptı. (Wi) kelimesi üzümden yapılan şarabı ifade etmek hususunda pek eski zamanlarda Orta Asyada de istimal ediliyordu.

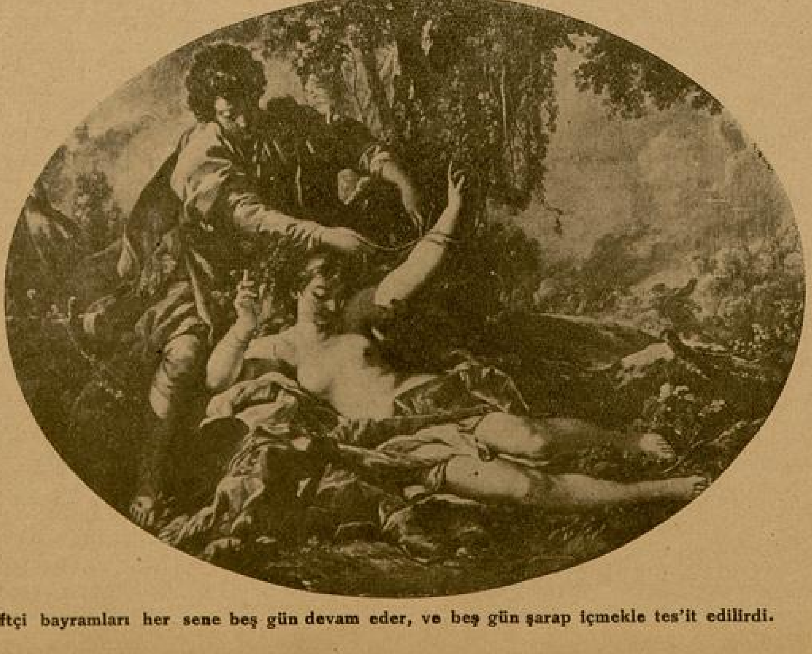

Çiftçi bayramları her sene beş gün devam eder, ve beş gün şarap içmekle tes'it edilirdi.

Bununla beraber (Çobat) kelimesi deve sütünden yapılan bir nevi şaraba da izafe edilmekte idi. Buna (İspirtkeç) yani alkol konuluyordu.

En eski Türklerde darıdan yapılan bir nevi içki daha mevcuttu ki, buna da (Maksim) derlerdi. Bu (maksim) bizim bugün bildiğimiz rakı ve yahut anizet nevinden yine (İspirtkeç) ile yapılan bir nevi içkiydi.

Ekmekten imal edilen (kovase) ise - ki bugün Ruslar benimsemiştir- az mikdarda (ispirtkeç) katılmakla bir nevi likör vücude getirilirdi.

Türkler arasında bunlar ne zaman icad edilmiş, ne zamandanberi kullanılmağa başlanılmıştı?

Bunu tayin çok güçtür. Dinî tetkikat bizi bu hususta en karanlık yollara kadar çıkartır. Faraza şark Türkleri arasında, Budizminin kabulünden çok önce Tangzede yapılan ibadetlerde, her hangi bir ayine başlamak için Şaman önce kılıcı ve şarabı takdis ederdi. [1]

At ayininde, ruhlara bu atları himaye için şarap takdim edilirdi. Ruhlara takdim edilen bu şarabı, iki kadeh içinde, mabedin batısındaki duvara karşı küçük mihrabın içine iki buhurdanlık ile beraber kapatırlardı. [2]

Ayin bittikten sonra Şaman iki kurbanlık domuzun kulağına şarap akıtırdı. [3]

Garp Türkleri ile Altay Türkleri arasında da ayni hal mevcuttu. Volga boyu civarında yaşayan Türkler, sapan veyahut çiftçi bayramlarını, ağaç bayramlarını, at için yaptıkları ayinleri, behemehal şarap ile takdis ederlerdi. Bunların hiç bir ayininde şarap veya bira - bunun da mucidi Türklerdir - İhmal edilemezdi. Şarap, bütün ayinin esasını, başlangıcını teşkil ederdi. Ev dualarında da, sabahleyin ilk defa "evin hamisi Allah„ın ağzına bu şarap sürülürdü. Çiftci bayramları her sene beş gün devam eder, ve beş gün şarap içmekle tes'it edilirdi.

Garp Tukyuları sonbaharda o sene atlarının semizlediklerini gördükleri için, Allahlara kurbanlar keserler. Fakat bütün bu kurbanları şarap ile takdis ederlerdi. [4]

Bizans imparatoru Just'niyenin garp Türkleri Hakanı İstimaïye gönderdiği sefir Zémarque, Ektag'da Hakan tarafından ilk kabul edildiği zaman, iki büyük tekerlek üzerine konmuş altın bir taht üzerinde oturan Türk Hakanı, ipek kumaşlarla süslü mutena çadırda ken-

[1] Harlez: La religion nationale des Tartares orientaux. p. 141 - 142.

[2] Harlez: op. cit. p. 143.

[3] Hese - i - toktobuha Manju - sa - i wecere metere kooli bithe IX K. XI b.

[4] Dozon: Cérémonies réligieuses et coutumes des tchéremisses. I, 31 - 37

disine (kımız) ve (şarap) taktim etmişti. [1] Ne onun bu şarabına, ne onun altın fıçılarına, gümüş ve altın kadehlerine Bizansta tesadüf etmek mümkün değildi. [2] Yani Barbar telâkki edilen Türkler, zannedildiği gibi kaba ve barbar değillerdi. [3] Bilhassa Hakanın çadırındaki altın ve gümüş şarap kadehleri pek dilruba idi. [4]

Zinamenski, Volga boyu Türklerinde şaraba atfedilen kutsiyeti daha vazih bir surette izah eder. [5] Bunun dediğine göre Şimal Türkleri, her sene ayin ile ormana giderler, orada en yüksek ağaca kurbanlar tekdim ederler. Ve burayı bira veyahut da şarap ile takdis ettikten sonra, şen ve şatır ağaç bayramlarına başlarlardı.

Bütün bunlar bize, Türkler arasında şarabın ne olduğunu göstermektedirler. Bu sebepten şarabın Türkler arasına İranilerden.. veyahut ta Çinlilerden geldiğini söylemek en büyük bir hatadır. Çünkü tarihi derin bir surette tetkik ettiğimiz zaman, biz ilk ziraatin, ilk bahçeciliğin, ilk meyvacılığın Türklerde, Türkler arasında başladığını görürüz. Bize bunu veren bilhassa Çin menbalarıdır. Şark Türkleri arasındaki bahçeye, ağaca taabbüdü, yani mukaddes ağaç mezhebi (mats) i, halis bir tabiatcılıkta aramak lâzımdır[6]. Lâalettayin her hangi bir ağaç, Türk ayinlerinde hususî mahiyette bir kudsiyeti haiz değildi. Takdise lâyık olabilmesi için onun meyvalı ve nafi olması lâzımdı. Babil Türkleri arasındaki hayat ağacı ve bunun (Mazdeen) lerdeki Westa'nın Hupars'ı ile olan alâkası hakkında (Pars) [7] ların menkulâtı bunun-yani ağacın-ve bahçıvanlığın Türk halkları arasında ezeldenberi yayılı olduğunu gösterir.[8]

Bu halklar Anavatanda, tarihin karanlık devirlerinde daha muhaceretlerine başlamadan evvel, bahçe yetiştirmek ve ondan istifade etmek yollarını öğrenmişlerdi. Bu Türkler Fırat ve Dicle sahillerine geldikten sonra buraları bağlarla, ağaçlarla doldu.[9]

Çin müverrihi Oueï-Cheou ise yazdığı tarihte şöyle der: «İmparator

[1] Ménandre; fragm. hist. Graec; T. IV. P. 228.

[2] Op. Cit: IV, 228 - 229.

[3] Edouard Chavannes; Documents sur les tou - kiue (turcs) occidenteaux. 238.

[4] Théophylacte Simocatta; III, 6.

[5] Vistniki Evropi, N. IV, P. 64.

[6] Harlez: La religion. . P. 36.

[7] (Pars)lar Medi ile İran arasında oturan en eski Türk halklarıdır. İranlılar tarafından Achéménides'ler zamanında kendilerine cebren Pars ismi verilmiştir. Okuyunuz: (Rawlinson; The sixth great oriental monarchy. p. 23).

[8] Harlez; La Religion..; p. 36

[9] Maspéro, Histoire ancienne des peuples de l'orient. p. 139.

Hoan-ti'nin (Kablelmilât 2704) yirmi beş çocuğu vardı. Bunlardan bazıları Çine gelip yerleştiler. Diğerleri de Tataristanda kaldılar. En genci (Çam-yi) şimal kırallığını ihdas etti. Bunlar medenî, faziletli, akıllıca hareketlerile halkları teshir ediyorlardı. Bunlardan (Ya-o)nun (Kablelmilât 2357) sarayında Şi-Kin adındaki bir subay, Çinlilere kuraklıktan kurtulmanın usulünü, irva ve iskayı, bahçıvanlığı öğretti.[1] »

Şu itiraf ta bu işin Çinlilere Türklerden geçtiğini gösterir. Türk Hami ülkesi, tarih ve efsanenin doğmadığı bir zamanda, Türkler tarafından inşa edilmiş medenî bir şehirdi. Bunun inşa edildiği zamanda ne tarih, ne efsane yoktu [2]. Buranın kuru üzümü ve bundan imâl edilen şarabı pek meşhurdu [3]. Bunlar zannedildiğine göre Hiyong-Nu ların cedleri olup Çin halkları medeniyetinden daha eski bir medeniyete sahiptiler [4]. Türklerde kardeşlik misakları bile bu şarabla katıştırılarak içilirdi [5].

Türkün her yaşadığı yerde şarap vardı. Türk halkları arasında dolaşan bütün Çinliler, Türk şaraplarına dikkat etmişler, bunların lezzetini tarif ile bitirememişlerdi.

Kablelmilât 123 senesinde Çinliler tarafından tanınmış olan Uykurlar arasında bir gezinti yapan Van-yen-ti bunlardaki medeniyeti, eğlenceleri, barları, kayık âlemlerini hayret ile görmüş, şaraplarının nefasetine bayılmıştı [6]. Hazerdenizi sahillerinde yaşayan ve büyük bir medeniyete sahip olan Fu-lin Türkleri şaraplarla yıkanırlardı. [7]

Türkün icadettiği şarap, bira, bağcılık ne oldu? Nereye gitti?

Bunun biz kayboluşuna Arap istilâsından sonra tesadüf ederiz. Bunda bir çok sebepleri aramak lâzımdır. Burada bahsimiz buna taallûk etmediği için, uzun uzadıya söz söyliyecek değiliz. Yalnız şunu diyeceğiz: Araplar bu işleri yapmağa müsait bir halk değillerdi. İmardan ziyade tahribe, medeniyetleri yok ettirtmeğe vasıta oldular. (İbni Halûdun) bunu pek güzel gösterir ve der ki: "Araplar tarafından zabt ve istilâ edilmiş her memleket, bir haraplığa doğru sürüklenmiştir [8]. Bunu okuyucular kendileri taktir ve muhakeme etmelidirler. Biz burada sade şunu söylemekle iktifa edeceğiz: Tarih, şarap ve bağcılığı icat şerefini de Türklere veriyor. Bununla Türklük ne kadar iftahar etse sezadır.

[1] Bibliotheque orientale..; p. 28.

[2] Smith, Vocabulary of Chinese proper names, d. 44

[3] Père Gibot; les raisins secs de Hami, t. V, p. 481

[4] Klaproth: Recherches sur les migrations des peuples. p. 232-282

[5] Léon Cahun; İntroductiona l'histoire de l'Asie; p. 61

[6] Bibliothegne orientale P. 137.

[7] Sülâlesi karanlığı tarihi bap 146, sayfa 16.

[8] Traduction de Slane Prolégomènes a l'étnde de l'histoire; t. I, p. 310

BÜLBÜL
ÇAKILLARI

İhtiyat zabit namzetleri talimgâhından çıktıktan sonra, takım kumandanı olarak verildiğim ilk bölüğün yüzbaşısı, çok baba bir adamdı. Bölüğündeki zabitleri, çavuşları, onbaşıları, neferleri, öz evlâtları kadar seviyor, ve hepsini aynı sevgi ile koruyor, gözetiyordu.

Yüzbaşı, güler yüzlülüğü nisbetinde titizdi. Dikkatsizlik, ihmalcilik gibi kusurlar, disiplin bozacak en küçük hareketler, onun, affedemiyeceği şeylerdi.

Yüzbaşım, insanları da çok iyi tanıyordu; hele "Mehmedcik„ lere karşı emniyeti, itimadı, onlara olan sevgisinden daha derindi.

Bölüğe geldiğim gün Yüzbaşım, beni, takıma "takdim ettikten„ sonra, bölük odasına çağırdı, karşısına oturttu; vazifele-im, bölük arkadaşlarım ve efrad hakkında uzun boylu malûmat verdi.

Yüzbaşımın öğütlerini dinledim; müsaade alacağım zaman:

— Bir iki sözüm daha var, dedi.

Hemen tekrar yerime oturdum:

— Emredersiniz, Yüzbaşım.

Yüzbaşı, gülümsiyordu:

— Sana, arkadaşlarını ve efradı anlattım. Bölüğün mühim şahsiyetlerinden biri kaldı. Bir Osman çavuşumuz vardır. Sana, onu da tanımalıyım. Osman çavuş, tanınmağa değer bir şahsiyettir.

— Osman çavuş hangi takımda?

— Ona, takımlarda vazife vermedim. O, bölük çavuşudur.

— Kalem işinde kullanıyorsunz, demek!

— Hayır! Osman çavuşun okuması, yazması da yoktur.

Afallayıp bakmışım. Yüzbaşı, gülüyordu:

Yazan:

MAHMUD YESARİ

— Osman çavuş, bölük çavuşudur. Kadroda böyle bir vazife yok. Fakat yağız Osman çavuş, bizim bölüğün müşaviridir. Hâttâ, bazan, taburun da, alâyın da müşaviri oluverir. O, ikinci takım çavuşu idi; dara gelen ona baş vurduğu için, vazifesini görmeğe vakit bulamıyordu. Onu, bölük karargâhına almağa mecbur oldum. Başçavuş, ona danışır; bölükemini, ona danışır; yazıcı, ona danışır; hülâsa, çavuşu, onbaşısı, saka neferi, herkes, ona danışır. Vaz'ı kazanlardaki kalori güclüklerini; icmallerdeki çapraşıklıkları; künyelerdeki sehivleri, yanlışlıkları; tartılardaki noksanları, fazlaları, deboşdaki karışıklıkları; efrad araşındaki anlaşamamazlıkları, alacak verecek meselelerini, ne bileyim, hepsini, herşeyi, o, halleder.

— Okoması yazması da yok, diyorsunuz!

— Okuma yazma bilmeğe ihtiyacı yok, çünkü Kayserilidir.

Yüzbaşım, bir müddet yüzüme baktıktan sonra, elile dizime vurdu:

— Oğlum, sen, asker ocağını daha yeni görüyorsun? Osman çavuş, Kayserilidir, diyelim. Kayserililerin adı çıkmıştır. Fakat Mehmedciklerin içinde ne Kayserili olmıyan Kayserililer; mekteb, medrese görmemiş ne âlimler, mütefenninler vardır. Mehmedcik, bir cevherdir. Onun ne yüksek kıratta bir cevher olduğunu anlamak için, onu yakından tanımalısın!

Yüzbaşının sesi, evlâtlarından öğünen bir baba gibi, rikkatle titriyordu:

— Sana, Mehmedciği, şimdi burada, böyle iki çift lâkırdı ile tanıtamam. Sen, gözünle görecek, kulağınla duyacaksın... Gözünle görmez, kulağınla işitmezsen, onun hakkında söylenen ve söylenecek şeylere inanmazsın. Yakından şahit olmıyanlara, masal gibi gelir. Sana, Osman çavuşu, bir parçacık anlatıvereyim: Yağız Osman çavuş, eşi güç bulunur bir adamdı. Bölüğün içinde, onun kerametine, kehanetine, sihirbazlığına inananlar pek coktur. Fakat o, ne büyücü, ne kâhin, ne de sihizbazdır. Onun amelî bir zekâsı vardır. Bu amelî zekâ, o kadar kuvvetli ve şiddetlidir ki, insanı çok defa şaşırtır ve sihirbazlık, büyücülük düşündürür. Osman çavuş, eğer eski devirlerde gelmiş olsaydı, eminim ki, ya ermişliğine inanılır, izzet ve ikramla baş sedire oturtulurdu; yahud da sihirbazlığına hükmolunur; diri diri yakılırdı.

Hayretle dinliyordum, Yüzbaşım, çok ciddi di:

— Şaka ediyorum sanma. Osman çavuşu gördüğün zaman, sözlerimin fazla değil, eksik olduğunu anlayacaksın!

— Emretseniz de, şu Osman çavuşu bir görsem...

— Osman çavuş, izinli... nereye gitti? Buralarda kimi var? Hiç birşey bilmiyorum, sormadım da... Osman çavuş, izin istedi; peki! dedim, gitti. Belki ucunda bölüğün hayrına yarayacak bir iş vardır. Ne ise, bize, orası lâzım değil. Osman çavuş, izinden geldiği zaman, görürsün. Şimdi, sana, onun bir vak'asını anlatayım.

Yüzbaşım, zile bastı, giren emirbere:

— Bize iki kahve yapsınlar, dedi.

Bana döndü:

"—Birkaç ay evvel, bölüğümüz, muvakkaten başka alây emrine verilmişti. Günlerce yol yürüdükten sonra yeni alayımıza iltihak ettik; ve asıl malı olduğumuz alaydan, haftalarca ayrı kaldık. Emrinde bulunduğumuz alay, hareket emri aldı. Biz, bulunduğumuz yerde, eski alayımızı bekliyecektik..

"Bölüğün birkaç günlük iaşesi için, bize bir mikdar erzak verildi. Bu erzak arasında, bir mikdar et de vardı. Mevsim, kış olduğu için, kara gömülen etler, kokmadan günlerce dayanabiliyordu.

"Alayın hareketinden iki gün sonra idi, iaşe neferi ile nöbetcı çavuşu çadırıma geldiler. İaşe neferinin yüzü mosmordu; heyecanından dili tutulmuş gibiydi..

"Sordum:

"— Çarşanbalı ne var?

"Bölüğün iaşe neferi açıkgöz bir Çarşanbalı idi.. ve kolay heyecana kapılmazdı, fakat o gün, karşımda titriyor, kekeliyordu:

« — Hiç, başıma gelmiş değildi, Yüzbaşım!

"— Peki oğlum, ne var?

"— Bizim etler... kara gömdüğüm etler...

" Ne dediği bir türlü anlaşılamıyordu:

"— Kekelemeden söyle!

« Nihayet, nöbetci çavuşu, işi anlattı: Çarşanbalının kara gömdüğü etlerin hemen hemen yarısı kaybolmuş!

"Bulunduğumuz yer; köy, kasaba değildi; dağ başında idik, ve dışarıdan şüphelenecek kimse yoktu!

"Arada şunu anlatmağa mecburum. Umumî Harp senelerinde, ordunun iaşe anbarlarına boş denemezdi; fakat yolsuzluk, sevkiyatın muntazaman yapılmasına engel oluyordu.

"Mehmedcik, hiç bir zaman hırsız değildir. Açlığa, susuzluğa, harplerin en çetin maddî sefaletlerine erkekce katlanmağı bilen Mehmedcik, hırsızlığa tenezzül etmez. Fakat soğukta açlık, felâketlerin en müthişidir; soğukta açlık, ateşsizlikten, esvabsızlıktan daha tehlikeli, daha korkunçtur. Aca dokuz yorgan örtmüşler; üşüyorum! demiş. Gıda almıyan vücudün soğuğa karşı

mukavemeti azalıyor. Kara kışta, dağ başında, yarı aç, yarı tok barınmak, değme yiğitlerin kârı mıdır? sorarım.

« Yollar, pek açık sayılmazdı; birdenbire çıkıveren esintilerin savruntuları, yolları kapatıveriyordu. Alayımızın, bizi ne gün bulacağını kestiremediğimiz için elimizdeki erzakı, gayet ince hesap ederek idare etmeğe mecbur bir vaz'iyetde idik!

" Birkaç günkü ince idare hesapları Çarşanbalının kafasını karıştırmış olacak, diye düşündüm:

" — Çarşanbalı, yanılmış olmıyasın?

" — Yanılmıyorum.

" — Eldekini tartalım bir kere...

" — Tartalım Yüzbaşım.

" Geri kalan etleri tarttık, Çarşanbalının yanılmadığı, eksilen mikdarın yarıdan fazla olduğu meydana çıktı.

" Bu kadar et, bir günde yenemezdi; demek ki Çarşanbalının "Soğuk hava deposu„ (!), iki gündenberi karıştırılıyordu.

" Tahkikat bu neticeye dayanınca, işin rengi, mahiyeti değişmişti. Bölük, mevki, vaz'iyet icabı, dağnık olarak çadırlı ordugâh kurmuştu. Efradın her hareketini kontrol etmek imkânsızdı.

" Nöbetçi çavuşu ile iaşe neferini yerlerine gönderdim; elimi alnıma koydum, düşünmeğe başladım:

" Üç beş okka etin eksik olması, pek mühim birşey değildi. Bun alanlar, götürüp çarşıda, pazarda satmamışlardı; buna imkân, ihtimal yoktu. Bu, et de, nihayet, onlarındı!

"Eninde sonunda, yine kendilerinin demek olan bir eti, bir kısım arkadaşlarını daraya çıkararak birkaç gün öncelerden yemiş oluyorlardı!

" Bu bakımdan, işin hemen hiçbir değeri, ehemmiyeti görülmiyebilirdi. Yalnız, askerliğin böyle başı bozukça teklifsizliklere tahammülü yoktu. Hele harp zamanında, bunu sükûnetle geçiştirivermek, ordunun disiplinine bir suikast olurdu.

" Düşündükçe, ben de Çarşanbalı iaşe neferi gibi şaşmağa başlamıştım. Çarşanbalının " Soğuk hava deposu„ndan, bukadar eti, nasıl almışlardı? Karda gezmişler, izlerini belli etmemişlerdi.

" Bu hâdise, çok canımı sıkmıştı. Suçluları bulmak için, kendi kendimle ahdetmiştim. Hiddetimden, yerimde duramıyordum; sağa sola çatıyordum, yine hırsımı alamıyordum.

" Akşam, yalnız başıma otururken çadırın kapısı aralandı; emirber:

" — Zatinizi Osman çavuş görmek istiyor, dedi.

" — Hangi Osman Çavuş?

" — İkinci takımın... Yağız Osman çavuş!

" — Ne istiyor?

" — Zatinize bir diyeceği varmış!

" O güne kadar Osman çavuşu, çalışkan, ateş gibi bir asker olarak tanıyordum. Sevdiğim insandı, canımın en sıkkın zamanlarında bile, incitmek istemem.

" Peki, gelsin, dedim.

" Osman çavuş çadırdan içeri girdi, selâm verdikten sonra:

" — Kabahatlileri buldum! dedi.

" Ben, birden anlamamıştım. "Et hâdisesi„ ni Osman çavuşa havale etmemiştim. Tahkikatı Başçavuş yapıyordu.

Büyük Harpte Çanakkalede Türk topçuları

Osman çavuşun bulduğu kabahatlilerin kim olabileceklerini hatırlıyamıyordum:

" — Hangi kabahatliler, Osman çavuş?

" Osman çavuş gayet sükûnetle cevab verdi:

" — Kiları karıştıranları buldum, Yüzbaşım!

" Gayriihtiyari, yerimden fırlamışım:

" — Sahi mi? Peki, nasıl buldun?

" Osman çavuş hâlâ istifini bozmıyordu:

" — Kiların karıştırıldığını, zatinizin de buna canınızın sıkıldığını duydum; kendim araştırdım, buldum!

" — Sizin takımda mı, Osman çavuş?

" Osman çavuş, başını hafifçe geriye itti:

" — Birinci takımdan bir manga!

" Ağır ağır yerime oturmuştum:

" — Bir manga mı?

" — Evet, Yüzbaşım...

" — Peki nasıl buldun? Ayak izlerinden desem, biz baktık, iz filân yok...

" — Ayak izlerinden değil, Yüzbaşım!

" — Kendileri mi gelip söylediler? anlat.

" Osman çavuş, çadıra girdiği gibi hep aynı sükûnetle anlatmağa başladı:

" — Çarşanbalının etleri gömdüğü yere gittim, baktım. Karlar, karışmış; yalnız, basılan yerlerin karları kalıp kalıp alınmış, yerlerine kalıp kalıp kar konmuş...

" — Peki, nöbetçiler, bunu nasıl görmemişler?

" — Nöbetçiler, seyrektir, sonra, esintiler, her daim duman yaparlar.

" — Peki, sonra?

" — İzlerin başladığı, bittiği yeri öğrenmenin imkânı yok... İki gündür et pişmiyor.

" Yerimden sıçradım:

" — Anladım. Yemek pişirilen yerleri aradın?

" — Oraları da karlarla örtmek bir iş midir, Yüzbaşım?

" Tekrar yerime oturmuştum!

" — Peki ne yaptın?

" — Yüzbaşım; kıt'a değiştireli beri, bir aydır sabun istihkakımız alınmadı.. Alayımız, gelince alacağız.

" — Peki, sonra?

" — Bölükteki efradın bir bir ellerini kokladım!

" Yerimden fırlamıştım:

" — Aferin Osman çavuş!„

Yüzbaşım, karşısında tekrar Osman çavuşu görmüş gibi, birden ayağa kalkmıştı:

— İşte Osman çavuş, böyle bir Osman çavuştur. Buluşu, insana basit görünüyor, ve hakikaten de basittir. Fakat, bunu, düşünmek icabederdi...

***

Üç gün sonra idi, Yüzbaşım, beni yanına çağırtmıştı:

— Osman çavuş, izinden geldi, sana onu tanıtayım.

Ve emirbere seslendi:

— Osman çavuşa söyle; buraya gelsin!

Biraz sonra, kapı vuruldu, içeriye orta boylu, tıknaz, uçları az kesik dolgun bıyıklı, esmer, parlak cin bakışlı

Arkası 27 inci sayfada

İLK KISKANÇLIKLAR

Bunlar, çok gerilerde kalan bir mazinin silinmez izleridir. O vakitler karyolanız açık kahve renginde ve ham şeker rengini andıran ceviz ağacından yapılmış, köşelerinde dört ceviz sütunu olan ve muazzam bir lândo arabasına benzeyen yüksek bir kerevetti. Belki hayal mayal hatırlarsınız; anneniz sizi iyice örterek yavaşça çekilip gitmiş, siz de koskocaman karyolanın içinde küçücük vücudünüzle yapyalnız kalmışdınız. Karlı, berrak bir kış gecesi.. parlak yıldızlardan medet umuyordunuz. Gecenin sükûtu, kar kokusu size uzaklardan vaitler getiriyor, anlamadığınız hisler ilham ediyordu. İçinizde birşeyler kaynaşmış; fakat siz bundan da hiç birşey anlamamıştınız. Kırları aşıp gelen bir tirenin uzaktan işittiğiniz düdüğü, ve sonra kasabaya yaklaştıkça yavaşlayan lôkomotif sesleri. Ve gene uzaklaştığı zaman öttürdüğü düdüğü!...

Kadife gibi yüzünüzü okşayan yastıkların arasından şıldır şıldır bakan gözlerinize bir türlü uyku girmiyor. İçiniz de şekil veremediğiniz derin arzular var.

Aşağı katta yemek odasından taşan kahkahalar.. ve mutfaktan gelen tabak çanak sesleri, âdeta burnunuzda tüten hindi kızartması kokuları. Aşçı ninenin bembeyaz önlüğü, uzun ve krem rengindeki hotozu... ve daha sonra sofraya bakan küçük Katerin'in ayaklarının ucuna basarak öteye beriye sessiz, uçuyormuş gibi, koşuşları. Siyah renkteki fırından çıkarılan türlü türlü kızartma ve börekler! Bu güzel yemeklerden çıkan iştiha verici buğular.. ve nihayet aşçı nine ve Katerin'in yemek odasının kapısını açışları ile yukarıya bir avaz halinde akseden misafir kahkahaları!...

Dışarıda, kapının önünde duran bir otomobilin ışıkları yatak odanızın duvarını aydınlatıyor. Bu otomobilin lâstiklerine, hava karlı olduğu için takılan zincirlerin şangırtısını çok ilerilerden duyarsınız. Âdeta sizin evin kapısında duracağını, evvelden size biri haber vermiş gibidir; ve sonra yine ayni şangırtı yavaş yavaş uzaklaştıkça, tekrar milyonlarca mil uzaktaki parlak yıldızlarla başbaşa, gecenin ve dışarıdaki soğugun ıssızlığıyle yalnız kalırsınız.

Şimdi yine aşağı kattan gelen sesler kulağınızı doldurmaktadır. Uzakta çalınan çan sesleri gibi tatlı hayaller uyandıran gülüşmeler, kıskanan kulaklarınızda acı akisler uyandırır. Tabak, çatal, bıçak seslerile karışan bu kahkahaların bilmediğiniz, halledemediğiniz manaları vardır. Herhalde bunlar güzel, manalı şeylerdir. Zaten aşağıdakilerin hepsi de güzel şeylerdir. Donuk mum ziyası altında türlü türlü renklerdeki ipekli elbiseler giyen kadınlar, onların küçücük ayaklarını örten saten iskarpinler.. ve ten rengi incecik çoraplar, bunlar hep güzel şeylerdir. Onlar, sizin daha on, on beş sene sonra anlıyacağınız şeylerden, yerlerden, hislerden bahsederler hep. Söylediklerini, ima etmek istediklerini, biribirlerine kolayca anlattıkları halde.. siz bunlardan birşey anlamazsınız.

.. sofraya bakan küçük Katerin'in ayaklarının ucuna...

Yatağınızda korkarak, susarak dışarısını dinlersiniz. Herşey derin bir sükûn içinde, dünyayı saran karın beyazlığıyle parlaktır.

Sokak kapısı çalınmış, sanki arkasında biri bekliyormuş gibi çabucak açılmıştır. Bundan sonra yemek odasından gelen kahkahalarla, yine yatağınızda, içinizde garip bir kıskaçlık duymuşsunuzdur. Sanki neden bu kadar delice gülüyor, eğleniyor ve sizin anlamadığınız bir lisanla konuşuyorlar?

Daha biraz sonraları, ormanlarda ısınmak için biribirlerine sokulan tavşanları, ağaçların köklerine sığınan fareleri.. ve sadece ay ışığında aydınlanan insanların gürültüsünü, kahkahalarını duymıyan çeşit hayvanları düşünmeğe dalarsınız. Üzerlerindeki karı okşayarak geçen rüzgârlı, ıssız, engin ovaları gezen hayaliniz; şimdi daha uzaklardan gelen, daha içten duyulan sesleri dinlemektedir.

Yorganı biraz daha üzerinize çekerek, yanağınızı yastığa biraz daha bastırırsınız. Bütün bu tenha dünyada sanki yalnız yaşayan siz, bu ıssız çöllerin yegâne ziruhu gözlerine uyku girmeyen sizsinizdir.

Gece biraz daha ilerlemiştir. Şimdi aşağıda çalınan piyanonun musikisinden içinize garip, isimsiz bir hüzün çökmüştür. Bu, ağlayan, yüreği yanan insanların hislerini musikiye çevirebilmeleri demektir; fakat siz bunun da hakikatini bilmediğiniz, izah edemediğiniz için; yine kendinizi şaşırmış, yol göstereni yok hissedersiniz. Sizi şimdi o kadar mesut eden musikî, bir ân sonra derin bir hüzün içine garketmiştir. Güzel birşeyi kaybetmiş gibi hissedersiniz kendinizi! Sonra bulur ve tekrar elinizden kaçırdığınız zaman, büsbütün kederlenir; fakat ne bu sevinmelerin, ne bu kederlerin henüz sizin için ciddî surette başlamadığını içten.. gelen bir his size ihtar ettiği için büyükleri, bu hisleri idrak edebilenleri acı ile kıskanırsınız. Piyanonun da sesi artık susmuştur. Dışarıdaki rüzgâr kuru yaprakları, donmuş karların üzerinde önüne katarak garip bir hışırtı ile sürüklemektedir. Ay ve yıldızlar daha donuk ve sönüktürler.

Artık aşağı kattan gelen kadın kahkahalarının, uykulu gözlere tesiri azalmış, bu gülüşmelerin tahliline çalışan küçük dimağ daha hayalî rüyalara muhtaçtır. Ağırlaşan gözkapakları; bu dünyaya ait isimsiz, şekilsiz kıskançlıklardan usanmış mefküreyi, ertesi sabaha kadar dinlendirmek için; son bir gayretle kapanmıştır.

Yazan: Nancy Dale

Çeviren: S. Akgül

ASRÎ ŞİRİNLİK NÜSHASI

(Evli Kadınlar İçin Kocalarının Kendilerini Sevip Sevmediklerini Anlamak Çareleri.)

Her evli kadın, muhakkak ki kocasının kendisini ilk günlerdeki gibi çıldırasıya sevip sevmediğini, büyük bir merak ve endişe içinde düşünür, taşınır.. ve bu yüzden sevinir yahut kederlenir. Bunu tabiî görmek lâzımdır. Bir kadın için evlilik, bir erkek için mesleğinde muvaffak olup olamamakla müsavidir.

Evlenen bir kadın, aşağı yukarı bir tahminle, artık hayatının avantür sayfasını kapamış, evlilik hayatında muvaffak olmak için azmetmiş bir mevcudiyettir.

Kadının bunda muvaffak olup olamaması, kocasının ona karşı ilk zamanlarda beslediği aşkın, seneler geçtikçe canlı kalıp kalamıyacağı meselesile yüzde doksan alâkadardır.

Bu aşkı canlı ve her zaman taze bulundurmak için, kadınlara birçok öğütler verilebilir. Fakat kadının da kendisinde birşeyler olmak şartıyle. Esasen tam manâsile bir kadın ise, sırf kadınlık zekâsıyle de olsa, kocasını kendisine bağlamanın yollarını bulur. Bu yazıda, kocayı kendine ve evine bağlamak için, komprime ilâç şeklinde tedbirlerden ziyade; bazı şeytan kocaların evine ve aşıkına bağlı olup olmadıklarını - belli etmemelerine rağmen - ne halde olduklarını anlamak için, bir takım sualler tertip olunmuştur. Bu suallerin yarısından fazlasına "evet„ şeklinde cevap verilebilirse, kocanızla aranızın açılması ihtimalleri pek fazla çoğalmış demektir. Yalnız cevap verirken dikkatli olunuz; hislerinize kapılmayınız:

1 — Sizi arasıra susturarak kendisi konuşmağa başlıyor ve kadınların doğru dürüst birşey anlatmağa iktidarları olmadığını söyliyor mu?

2 — Eski itiyadı hilâfına; her gün tıraş olmıyor mu?

3 — Siyaset hakkındaki fikir ve mütalealarınıza mütemadiyen gülüyor ve çocukça buluyor mu?

4 — Yaşınızı her fırsattan istifade tashihe kalkışıyor mu?

5 — Evlenme romanınız ve aşk maceranız hakkında tezyifkâr sözler söyliyor mu?

6 — Bekârlık günlerini hasretle anıyor mu?

7 — Kakınların methedilmekten hoşlandıklarını, şatafatlı elbise ve bilhassa üniforma aşıkı olduklarını sık sık tekrarlıyor mu?

8 — Misafirleriniz yanında gazete okumağa kalkışıyor mu?

9 — İçki hususunda size karşı daima muhafazakâr davranıyor, ve içkiden hoşlanmadığınız halde, iş olsun diye içtiğinizi söylüyor mu?

10 — Kocanız içtiği zaman aile sırlarını ifşa ediyor mu?

11 — Kocanız müşterek hayattan bahsettiği zaman: "Biz„ yerine "ben„ tabirini kullanıyor mu?

12 — Sizi hoşlandığınız dostlarınızdan ayırırken: "Sabah erken kalkmak mecburiyetinde olduğumu unutuyorsun„ gibi sözler sarfediyor mu?

13 — Sizin ev idare tarzını annesininki ile her zam mukayese, ve sizi bu hususda noksan buluyor mu?

14 — "Akşama kadar ne yapıyorsun? Bir türlü anlıyamıyorum„ gibi azarlamaları sık sık tekrarlıyor mu?

16 — Eve haber vermeden ikide birde erkek arkadaşlarını alıp getiriyor mu?

16 — Daima beceriksizliğinizden, bir iş yapamadığınızdan ve birşey anlamadığızdan bahsediyor mu?

17 — Doğduğunuz günü unutuyor mu?

18 — Dudaklarınızı boyadıktan sonra sizi öpüyor mu?

19 — Birşey anlattığınız vakit, hikâyenin yarısına kadar geldikten sonra: "Vallahi birşey anlamadım; baştan anlatır mısın?„ diyor mu?

20 — Eskilerden; ve bilhassa eski tanıdığı kadınlardan sık sık ve hasretle bahsediyor; yazıhanesinde çalışan bir kız ve kadını yüzünüze karşı methediyor mu?

21 — Geceleri evine geç dönüyor, işten çıktıktan sonra öteye beriye uğrıyor mu?

22 — Bir baloya; bir davete giderken giydiğiniz elbisenin sizi fazla şişman gösterdiğinden bahsediyor mu?

23 — Sigara küllerini halıların üzerine silkiyor ve bundan: "Güveye karşı iyidir!„ gibi bir felsefe çıkarıyor mu?

24 — Yaş bardakları cilâlı ev eşyasının üzerine bırakıyor mu?

25 — Eve döndüğü zaman, her zaman sizden güleryüz ve teselli bekliyor mu?

26 — Ayaklarını masa yahut kanepenin üzerine koyarak her zaman uzun oturuyor mu?

27 — Lôkantalarda hesap puslası hakkında garsonla mesele çıkarıyor mu?

◆

Yazan:

HALİL L. GALİK

◆

28 — Başka erkeklerin sizden hoşlandıklarını görünce, size kusur buluyor; tuvaletinizin kötülüğünden bahsediyor mu?

29 — Sizinle mi, yoksa başka kadınlarla mı dansetmekten hoşlanır? Bir dansta en çok sizinle mi dansediyor?

30 — Eve gelirgelmez yemeğin hazır olduğunu, sizin de ona ikram etmenizi istiyor mu?

31 — Banyoya girerek, başkalarının da banyo edeceklerini hesaba katmadan saatlarca kalıyor mu?

32 — Banyo odasında öteberisini unutarak bunları almak için başkalarını rahatsız ediyor mu?

33 — Havlu ve sairey: yere atıyor mu?

34 — Tarağınızı alarak ıslak ve yağlı bir hale getirdikten sonra, temizlemeden size iade ediyor mu?

35 — Sizi götürmediği bir ziyefetten dönüşte, sizi uyandırarak orada olan biteni bütün tafsilâtiyle anlatıyor mu?

36 — İşindeki müşküllerden, yazıhanede olan bitenden sizi muntazaman haberdar ediyor mu?

37 — Roman okurken ve hikâyenin tam enteresan yerine gelmişken, elektriği söndürüp uyumanızı ihtar ediyor mu?

38 — Sabahları kendi kendisi mi, yoksa sizin zorunuzla mı yataktan kalkıyor?

39 — Her işini, sizinle müzakereden sonra mı, yoksa kendi kendine mi yapıyor; ve sizi sonradan mı haberdar ediyor?

40 — Size çiçek yollar mı?

41 — Hediye aldığı zaman memnun olduğunuzu istiyor mu, yoksa bunu sırf bir vazifedir diye mi yapıyor?

42 — Yüzünüze karşı hâlâ güzelliklerden bahsediyor mu?

43 — Sizi akrabalarına çekiştiriyor mu?

44 — Telefonunuz varsa, yazıhaneden size her gün telefon ediyor mu?

45 — Başka kadınların yanında size kompliman yapıyor mu?

46 — Çocuklarına karşı sizden daha düşkün mü?

47 — Günde kaç defa sizi isminizle çağırıyor. Çok mu?

48 — Yüzünüze gülmeği bir itiyat halinde mi, bir ihtiyaç halinde mi? yoksa istiyerek yaptığı bir işi mi telâkki ediyor?

49 — Her gün ayrılırken sizi öpüyor mu?

50 — Canım, ciğerim, yavrum, sevgilim gibi kelimeleri çok kullanıyor mu?

İşte bu elli sualin yarısından fazlasına (evet) şeklinde cevap veriyorsanız; kocanızla aranızdaki münasebetin pek de iyi olmadığına hükmetmekle yanlış hareket etmiş olmazsınız.

MÜKERREM KÂMİL SU İLE BİR MÜLÂKAT

Yazan :

G. Arkın

Yarım Ayda her zaman hikâyelerini ve romanını severek okuduğunuz bayan Mükerrem Kâmil Su'nun evindeyiz.

Makine başındaki erkek Balıkkesir Lise ve Öğretmen okulu tarih öğretmeni olan eşi Kâmil Su, hendese dersini hazırlayan da oğlu Sedat Sudur.

Hiç unutmam: Küçükken okuduğum hikâye ve romanların muharrirlerini görmek, dinlemek.. onlarla konuşmak için âdeta can atardım. Bir yerde onların mülâkatını görsem, heyecanla okurdum.

İşte bu merak ve istekle çırpınan okuyucularıma küçük bir hizmette bulunmak arzusu.. Balıkesir Lisesinde Türkçe öğretmeni olan Mükerrem Kâmil Suyu, eserlerinden zevk duyan okuyucularına tanıtmak isteği; Yarım Ay için bir mülâkat yapmamı hatırlattı bana...

Okuyucularım karşısında; gazete patronuna mahcup olmamak için çırpınan bir anketci vaziyetindeyim.

* * *

Yarım Ay, Resimli Ay, Okul - öğretmen mecmualarının çok sevilen hikâyeci ve romancısı Mükerrem Kâmil Su ve eşi ile beraber, tasvire çalıştığım dekor içinde karşı karşıyayız... Yeni çıkan romanı (Dinmez Ağrı)nın mürettip hatalarından çok şikâyetci. Eserin İstanbulda basılması ve kendisinin Balıkesirde olması, bu hataları doğurmuş. Öyle canı sıkılıyor ki, imkân bulsa bütün nüshaları toplatıp yakacak.

Kısa bir zamanda edebiyat sahasında kendine yaptığı yerin sarsılmasından değil, eserlerini severek okuyanlara mahcup olmaktan korktuğu belli.

Türkiye gençliğine kendini çok iyi sevdiren Mükerrem Kâmil Sunun, Balı-

1 — Bayan Mükerrem Kâmil Su çalışma odalarında.

2-3 — Bayan Mükerrem Kâmil Su, eşi Bay Kâmil Su ile çocukları Sedat Su hep bir ara.

4 — Bayan Mükerrem Kâmil Su ve eşi öğretmen arkadaşlarının arasında.

Orta halli bir aile odası. Ortada bir soba. Sağda yanyana üç kapı. Solda, sokağa bakan 2 pencere. Pencere önünde bir masa, yanında bir kütüphane, bir sedir, 2 koltuk, 2 iskemle; masanın bir köşesinde yükselen rengârenk defterler. Yanında birkaç roman yığını. Genç bir kadın başı, arada bir bu yığının üzerinden karşısındaki genç erkeğe bakıyor. Genç erkek, makinede hararetli hararetli birşeyler yazmakta. Sedirde küçük bir çocuk dersle meşgul...

— Anneciğim. Bana mahrutu anlatır ve tarif eder misin?

— ... Senesi mahkeme sicillerinden anlaşıldığına göre... (Çat çat makine sesleri).

Yeni yazılmıya başlayan bir tiyatro eserinin sahnesini mi? bir hendese dersini mi? yoksa Adliye koridorlarını mı tetkik ediyoruz?.. diye tereddüt devresi geçirdiniz mi bilmem?.. Hiç biri değil.

kesir muhitinde çok iyi tanılan bir öğretmen olduğunu bildiğim için, sordum :

— Kaç senedir öğretmensiniz?

— On senedir. Okuldan çıkar çıkmaz tuhaf bir mecburiyetle Başöğretmen olmuştum. Öğretmenlikte hevesim vardı.

İdare işlerinin ağırbaşlılığı beni, çocuklarla çocuklaşmaktan ayırıyordu. Öğretmenliği daha çok tercih ediyordum.

— On senelik meslek hayatınızda, dimağınızda iz bırakan bazı hatıralarınızı anlatır mısınız?

— Bunlar anlatmakla bitecek gibi değil. Ekserisi de idareciliğime aittir. Çok sevdiğim mesleğime ancak bu yıl başlamış oluyorum. İlgilendiğim bir derste öğretmenliği.. bilhassa edebiyat öğretmenliğini çok seviyorum. Söylediklerimi anlıyan, edebî mevzular üzerinde fikir kırpıntıları yaratmıya çalışan çocuklarla uğraşmak çok zevkli.

— Ne vakit yazmaya başladınız ?

— Ben edebiyata Çapa Kız Öğretmen sıralarındanberi bağlıyım.O vakitler şiiri daha çok severdim. Son sınıfa geldiğim sene, birdenbire hikâye ve romana kendimi kaptırdım. Tahrir derslerinde muvaffakiyetim bana, daima yazmak cesaretini veren ilk kudret oldu. Hiç unutmam: Tahrir olarak yazdığım (Çingenenin aşkı) isimli hikâyem, bütün okulda beğenilmiş.. öğretmenler odasında bütün öğretmenlere de okunmuştu.

Ruhuma,edebiyatın ilk sevgisini sunan öğretmenim Süleyman Şevket, bana şu nasihatta bulunmuştu:

“İstikbalde seni san'atkârlar arasında göreceğime itimadım var. Fakat, on on beş sene okuduktan sonra yazmaya ve neşretmeye başla, istidadını boş yere öldürme „demişti. Doğrusu ya bu sözler o gün canımı sıkmıştı. Ben, kendimi oldum sanmıştım. Çünkü yazdıklarımı çok beğeniyordum. İlk sene yazdım ve defterime habsettim. Sonra hususî hayatımın acı tarafları beni yazıdan da uzaklaştırmakla, öğretmenimin temennisi kendi kendine yerine gelmiş oldu.

Yazamadım, fakat ıstıraplarımı, okumakla, hep okuyarak azalttım.

—Sözelrinizi kestim. Hangi eserleri beğeniyorsunuz, sevdiğiniz muharrirler kimlerdir ?

— Kimleri okur ve tercih ederim? Müsaadenizle bunu söylemiyeyim. Divan edebiyatının en güzelleri ile Tanzimattan sonraki bütün eserleri okudum; ve yeni neşriyatı da muntazaman takip ediyorum. İçlerinde çok beğendiklerim var, hatta en mustarip zamanlarımda bu beğendiklerimden sayfalar okuyarak dinlenir.. sükûnet bulurum. Bana okumak; yazmaktan daha çok zevk veriyor.

— Kendi roman ve hikâyelerinizden en beğendiklerinizin ismi nedir disem: “Onlar benim çocuklarım. Biribirinden nasıl ayırt edebilirim?„ der misiniz?

— Hayır, ama hikâye pek çok olduğundan ayırmak mümkün değil. Çok sevdiklerimin ekserisi, henüz neşretmeyip sakladıklarımdır. Romanlarımdan: (Sevgim ve Istırabım) hem ilk, hem de çok sevdiğim kardeşime ithaf edilmiş olmak itibarile en çok sevdiğimdir.

— Yazılarınızı nasıl yazarsınız? Hayatınızın acı safhalarının sonunda, yazı yazmanızda ne gibi âmiller daha fazla müessir olmuşlardır ?

— Yazmak için biraz mustarip olmam lâzım. Sevinç bana yazı yazdırmaz. Bende sevincin kuvvetli aksülâmeli; iç yorgunluğu hasıl olur ve uzun uzun düşünürüm. Şayet elime bu esnada birşey alıp okumazsam; bu melânkoli beni berbat eder. En sevdiğim şey gece yazmak, ve yazdıktan sonra da Kâmile okumaktır. Ona okurken, çok heyecan duyarım. Bu, bana en yakın olan insanın; samimiyetine, tenkitlerine, fikirlerine o kadar itimadım vardır ki.. beğenmezse diye adeta korkarım. Beğendikleri hakkında da “muvaffak olmuş yazılarım„ demekten çekinmem...

Yazmama âmil dediniz?...

. . . .

Mükerrem Kâmil Su burada kısa bir duraklama yaparak, uzun olmıyan takvim yapraklarını, şöyle bir göz süzüşü, ve bir dimağ bakışı ile çevirerek devam ediyor:

— Beni yazıya sevkeden Kâmildir. O, yazıya istidadım olduğu halde, tem-

Ben, edebiyata Çapa Kız Öğretmen sıralarındanberi bağlıyım... O vakitler şiiri daha çok severdim, son sınıfa geldiğim sene, birdenbire hikâye ve romana kendimi kaptırdım.

belliğimin buna mani olduğunu birgün söyleyivermişti.

Tembel kelimesi gücüme gitti. Nöbetci olduğum o gece sabaha kadar uyku uyumadan, müsveddeler halinde kaybolan(Sevgim ve ıstırabım)ı yeniden yazdım. Esat Adilin Balıkesirde çıkardığı «Savaş»gazetesi de, bu yazılarımın temadisine âmil oldu; sonra Yarım Ay da isteğimi kuvvetlendirdi.

— Yazarken zorluk çeker misiniz?

— Hissetmişsem pek kolay yazarım. Müsvedde kat'iyen yapamam. Yazdıklarımı çizmek, bir daha okuyarak üzerinde işlemek âdetim değildir. Çok sinirlenirim, tabiî bu çok kötü...

— Yeni bir roman hazırlığınız var mı?

Mükerrem Kamil Su yine durakladı.Bu

(Arkası 27 inci sayfada)

Pazar günleri buluşarak, beraberce kırlara gidiyorlardı ....

Yaprakların Gölgesi . .

Oğlan seyisti, kız hizmetçi. Biribirlerini seviyorlardı. Pazar günleri, ikisi de, çalıştıkları evlerden izin alarak, çıkıyorlar, bir sokak başında buluşarak beraberce kırlara gidiyorlardı.

Kızın gözlerinin içi parlıyor, bütün yüzü tatlı bir gülüşle aydınlanıyordu.

Oğlan, biraz şaşkın, biraz korkak bakışlarla kızın yüzüne, gözlerine dalıyor; kim olduğunu, nerede bulunduğunu, ne iş gördüğünü, ahırı, atları, gübre kokularını, herşeyi unutuyor, ayakları tozlu yolda sürünerek yürüyordu. İlk defa bir kızla konuşuyordu. Fakat bu konuşmakta kendine ait bir kelime bile yoktu, kıza da birşey söylemiyor, havadan, sudan, şuradan, buradan boş lâkırdı ediyordu. Halbuki, işini, çalıştığını, para kazandığını anlatmak, kızın kendisi hakkında düşündüklerini de anlamak istiyordu.

Kız, sırtındaki eskice gri mantonun beline taktığı kemeri iyice sıkıştırmış, taze vücudunun bütün inceliği görünüyordu. Yumuşak telli siyah saçlarının üzerine iliştirilmiş gibi giydiği hasır şapkasını, esen rüzgârla uçmaması için tutuyordu.

O da tıpkı oğlan gibi, çalıştığı evi, yemek pişirdiği ocak başını, bulaşık yıkadağı musluk önünü, sildiği tahtaları, uğuşturduğu çamaşırları, kömür çıkardığı bodrumu, arasıra çınlayarak yüreğini hoplatan bayanın hırçın sesini unutuyordu.

Yeşil ağaçlıklı, serin gölgeli bir yol, uzaktan görünen mavi deniz, esen rüzgâr, titreşen yapraklar, onlara bir saat öncesini düşündürmüyor... herşeyden, bütün hayattan uzaklaşan taze, temiz yürekleri biribirine yaklaşıyor, her yan yana geçen dakika ile biraz daha bağlanıyorlardı.

Bu sözsüz, konuşmasız, kararsız anlaşmada; ikisinin de yüreklerini burkan bir acı gizliydi.

Nasıl evlenebileceklerdi?

Oğlan, aldığı, on beş lira aylığı, parça parça bölüyor: ev kirası, yiyecek masrafı, giyim kuşam için ayırıyor, bir

Yazan :

CAHİT UÇUK

türlü yetiştiremiyordu. Sonra bir de çocukları olursa? Ozaman geçinmek büsbütün güçleşecek...

Kız, bazan dalıyor, gözlerinin önüne: evin kadınının verdiği eski mukavva bavul içinde duran çamaşırları, elbiseleri, ufaktefeği geliyordu. Evin kızlarının verdiği birkaç yeni elbisesi, bir yün süveteri, bir iki yeni gömleği, çorapları, hastanede işlediği tepsi örtüsü; terlikleri, yemenileri, oyalı başörtüsü; yine evin kızının verdiği bir sıra üstünün cilâları bozulmuş inci, bir yüzük, bir küpesi vardı. Yalnız küpenin bir tekinin taşı düşmüştü. Onu yaptırmak için lehimci on iki buçuk kuruş istemişti.

Biraz para toplamıştı. Fakat hastanede yatarken, parasını saklamaları için bıraktığı arkadaşı, parayı saklıyacağına, yemiş; sorduğu vakit, cevap olarak: "Ne yapayım? seni öldü diye duydum, paranı, senin ruhuna mevlût okutarak, fakir fıkaraya dağıtarak harcadım!" demişti.

Kız, bunun yalan olduğunu anlamış, elinden birşey gelmediği için sesini çıkarmamıştı.

— Kız Nimet, ne düşünüyorsun?

Kız, birdenbire sıçradı. Düşündüklerini yanındaki oğlanın sezdiğini sanarak, yüzü kıpkırmızı oldu:

— Hiç, dalmışım!..

Ağır ağır yürüyorlardı. Kız, büsbütün dalmış. O paralar dursaydı, neler yapmazdı. Seksen lira az para mıydı?

O parayı tam beş senede biriktirmişti...

Birden, ne olduğunu anlıyamadı. Oğlan, onu kolundan yakalayarak kenara çekmiş, ve çekildikleri yerden, bir otomobil, tozu dumana katarak geçmişti.

— Kız Nimet, şurada, nah şu kenarcıkdaki masada oturuverelim mi?

— Sen bilirsin!

Oğlan, kızın kolunu bırakmamış, çekerken tuttuğu gibi sıkıyordu:

— Az kalsın eziliyordun Nimet! Uyuyor musun yoksa?

Kız, gülümsedi:

— Ya, sen! Sen de benim gibi dalgınsın!

— Ben, dalsam da hakkım var.

Kız, merakla sordu:

— Neden?

Oğlan, önüne bakıyordu. Yavaş sesle cevap verdi:

— Neden olacak? Ben erkeğim, herşeyi benim düşünmem gerek.

Sustu. Birdenbire cesareti kırılmıştı. Düşünmesi gerekti, düşünüyordu ama, çare bulamıyordu. On beş lira aylıkla geçinmek zordu.

Kızın gülen yüzüne, tatlı bir ümit pembeliği çökmüştü. Düşünüldüğüne, onu da düşünen bir erkeği olduğuna sevinmişti. Demek ki, Ahmet, herşeyi düşünüyordu. Yüreğinin, göğsünden fırlayıp, Ahmedin yüreğinin yanına sokulmak için çırpındığını duyuyor gibiydi. Bu yakınlık hisleri, onu cesaretlendirmiş, dilinin bağını çözmüştü. Önüne bakarak, yavaş ve titrek bir sesle anlattı:

— Ben, dört yıl önce verem oldum... Hastanede yattım... İyileştim... İyileştim ama, her zaman çok yemem lâzım... Sabahları yumurta, tereyağ, reçel yiyorum... Bizim bayan esirgemiyor... Doktor: "her zaman kendine böyle bakacaksın, evlenirsin ama bu şartla!„ diyor...

Oğlan, onu dinlerken yüreğinin sızladığını, kötü bir duygunun başını yumrukladığını, beynini karıştırdığını hissediyordu. On beş lira, sabahları yumurta, tereyağ, reçel... Yazın neyse ne, fakat kışın günlük yumurtalar on kuruşa kadar çıkıyor.

Kız, söylüyor, sesi kırık, derdli bir ahenkle doluydu:

— Hizmetçilik de kolay değil... Yoruluyorum... Bizim evde çok iş yok... Fakat ne de olsa süpürge, çamaşır, yemek herşey benim üstümde. . Kalabalık değiliz... Bir bayan bir de bay... Bayan beni evlendirmek istemez... "Kız! ölürsün..„ diyor..

— Neden ölecek mişin?..

Kızın yanakları ateş gibi renkleşti:

"Sana evlilik dokunur, eğer kıymet bilen birini bulursak, o zaman kocaya veririm!„ diyor... Hakkı var... Doğru söze ne denir ki...

— Seni çalıştırmak için böyle söylüyor olsa gerek...

Kız başını salladı:

— Bana ettiği masrafı kime etse, onu gül gibi bakarlar...

Oğlan, düşünüyordu. Bu kıza acıyor, ve onu seviyordu.

Bir ağaç gölgesinde oturmuşlardı. Taze yeşil çınar yapraklarının gölgeleri titreşiyor, oynaşıyordu. Bu gölgeler, yüreklerinin aydınlığının üstünde oynaşıyor, sevinçlerinin ışığı gürleniyordu.

Oğlan, başını kaldırarak kıza baktı. gözleri dolu, sesi ağlıyor gibiydi:

— Kız Nimet içimi yakıyorsun! Sesin, lâkırdıların adamın yüreğine garip lik veriyor... Şimdiye kadar, açılmamıştık... Madem ki sen söyledin... ben de söyliyeyim... Ben, bay Alilerde atlarının seyisiyim... Ayda on beş kâat alırım... Zaman kötü, eskiden paranın kıymeti varmış... Dedim ya kötü günlere geldik... Ben, evlenince karımı el kapılarında süründürmem...

— Onlar bana el sayılmazlar... Bana analık, babalık ettiler...

— Belli, analık babalık etmişler de, verem olmuş, hastanelere düşmüşsün...

Kız, başını salladı:

— Kabahat onlarda değil bende oldu. Ben onların evlâtlığı idim. Bana aylık vermezlerdi ama evlendirecekler, çeyiz çimen yapacaklardı. Beni komşu hizmetçiler kandırdılar. Gözümü para hırsı bürüdü. Oradan kaçtım. İşte o zaman el kapılarına düştüm. Hizmet ağırdı, ben alışık değildim. Verem oldum. Oradan beni hastaneye attılar.

Bir daha arayıp sormadılar. Yine eskilere mektup yazdım. Beni sanatoryoma yatırdılar, baktılar. Halâ da bakıyorlar...

Sustu. Gözleri, yerde kıpırdaşan gölgelere takılmıştı. Oğlan da düşünüyordu. Sesi bu düşüncelerin ağırlığıyle dolu, mırıldandı:

— Ne yapsak acaba Nimet?

Kız, cevap vermedi. Oğlan tekrarladı:

— Ne yapsak acaba Nimet?

On beş lira aylık, kendi hastalığı, Ahmedin genç boğazı çok yiyecek ister, oturacakları odanın kirası, elbise parası, belki bir de çocukları doğacaktı, ve hepsi bu on beş liranın içinde olacaktı.

— Ne düşünüyorsun Nimet?

— Hiç Ahmet! Şu yaprakların gölgelerine bakıyorum...

Bir daha konuşmadılar. Gözleri yerde titreşen gölgelere.. yürekleri, çözemedikleri düşüncelerin karanlığına dalmıştı.

***

Yaprakların gölgeleri yavaş yavaş soluyor, tozlu yolun yüzü boşalıyordu.

— Gün batıyor, gidelim Ahmet...

— Gidelim...

Kalktılar, hiç konuşmadan yürüdüler, bir köşebaşına gelince durdular. Yerde solan yaprakların gölgeleri, yerden kalkarak yüreklerine dolmuş gibiydi.

— Allahaısmarladık Ahmet...

— Güle güle Nimet...

Bir daha ne zaman buluşacaklarını konuşmadan, bir daha buluşmamak üzere ayrılmışlardı.

YARIM AY

KOLLEKSiYONLARIMIZI ALINIZ !..

(Yarım Ay) ın :	1 - 12	sayıları	: Birinci cild
» » » :	13 - 24	»	: İkinci cild
» » » :	25 - 36	»	: Üçüncü cild
» » » :	37 - 48	»	: Dördüncü cild

olmak üzere, güzel birer kap içinde hazırlanmışlardır. Bu kolleksiyonlar sizi, her zaman.. her yerde eğlendirecek, düşündürecek ve müstefit edecek en güzel eserlerdir. Türkiyede bu kadar zengin, bu kadar mütenevvi, bu kadar istifadeli bir eser pek azdır. Elimizde mevcut olan kolleksiyon miktarı sayılıdır. Fırsattan istifade ediniz !

Her bir cildin fiatı 250 kuruştur. Dört cildi birden alanlara -Yüzde yirmi beş tenzilât yapılarak- 750 kuruşa vermekteyiz.

TOPRAĞIN UŞAĞI

Güzel Bir Memleket Hikâyesi

Bu hikâyede iki zihniyet çarpışır: Yeni ve eski... Yine iki madde çarpışır: Toprak ve makine... Bugünkü Türkiyenin bağrında mücadelelerin en büyüğü, en müthişi, en şayanı dikkati işte bu zihniyet ve maddelerin harbidir. Zafer artık yenide ve makinededir. Fakat mücadele henüz sona ermiş değildir ve her gün Anadolu steplerinde, Anadolu köylerinde ve Anadolu yaylâlarında zaman zaman eskinin ve toprağın mevziî muzafferiyetlere kavuştuğunu da duymuyor değiliz..

İşte bu hikâye size bu harbin en canlı bir cebhesinden bir parçayı gösterecek.

İki jandarmanın ortasında içeriye girdi ve ayakları dolaşarak gitti, maznun iskemlesine oturdu.

Süt gibi beyaz sakallı, iri mavi gözlü bir ihtiyardı. Yüzü bir çocuk yüzü kadar parlak ve sıhhatliydi. Oturduğu yerde gözlerini sıra ile reisin, âzaların, zabıt kâtiblerinin üzerinde gezdirdikten sonra, nihayet müddeiumumî kadının yüzüne bakakaldı. Bakdıkça hayreti artıyor ve mavi gözleri daha çok büyüyordu.

Nihayet reis, başını doğruttu ve mübaşir ihtiyarı kolundan tutarak ayağa kaldırdı.

— İsmin ne?

İhtiyar, gözlerini müddeiumumî kadından bir türlü ayıramıyordu. Reis yeniden, daha gür bir sesle:

— İsmin ne?.

Diye seslenince ihtiyar, dalgın ve düşünceli elini kaldırdı ve üç parmağıyle müddeiumumî kadını gösterdi:

— Bu senin karın mı reis bey?. dedi.

Salonda bir ânda kısık bir fısıltı oldu; ve başta müddeiumumî olmak üzere bütün âzalar ve samiîn dudaklarını ısırarak hafifçe güldüler.

Reis, yumuşak bir sesle:

— Baba, sen benim yalnız sorduklarıma cevab ver. Burada gördüğün herkes bu Devlete, bu memlekete, bu topraklara hizmet eden insanlardır, dedi.

İhtiyar, havsalasına sığmıyan bu izahattan birşey anlayamadı ve müddeiumumiye hayretle bakmakta devam etti. Reisin sorduklarına kısa kısa cevablar veriyordu. Geniş omuzlarından sarkan uzun kollarını acaib acaib sallıyor ve ellerini nereye koyacağını bilmiyordu.

Reis nihayet:

— Sen, köyünden Sarı Halillerin Osmanı öldürmüşsün, ne dersin? dedi.

İhtiyarın biraz evelki bön, durgun, saf hali birdenbire siliniverdi. Gözlerini kıstı ve omuzları kalktı. Birkaç adım ileri yürüyerek daktilonun masası önünde durdu. Sesi kalınlaşmış, konuşuşundaki saffet kalmamıştı.

— Bana, nasıl öldürdüğümü, niçin öldürdüğümü sormayın. Çünkü ben herşeyi anlatacağım. Beni hep dinleyin, sözümü kesmeyin. Birşey sorar, sözümü keserseniz anlatacaklarımı unuturum belki..

Bir müddet gözlerini salonun pencerelerinden dışarıya, güzel bir sonbahar gününün ışıklarına çevirdi, durdu. Salonda çıt çıkmıyordu. Herkes hayretle ona bakıyordu. Müddeiumumî önündeki kurşunkalemi aldı ve not tutmak üzere bekledi.

İhtiyarın gözleri çok uzaklara, geçmiş günlere doğru dalıp gitmişti. Elini yavaş yavaş kaldırdı, parmaklarını alnı üstünde gezdirdi:

— Üç ay oluyor.. tohumların toprağa serpileceği günlerde tarlamın komşusu Ali, şehirden bir makine getirdi. Önündeki küçük delikten içeriye gaz atıyor, sonra bir düğmesine basınca işletiveriyorlardı. Dişli dişli tekerlekleri, koca bir gövdesi vardı.

Köyde herkes Çavdarlının Aliye bıyık altından gülüyordu:

— Allahın verdiği eli, ayağı hor görüp te, insan işini makineye gördürmek kâfirliktir. Göreceksiniz, Alinin tarlaları kuruyacak! diyorlardı.

Ben de, herkes gibi düşünüyordum. Sanıyordum ki, toprak insan hizmetini bekler. İnsan toprağa hizmet etmezse, Tanrı da betbereket vermez, tarlaları kurutur, başakları yakardı.

Köye arasıra şehirden bıyıksız gençler gelir, köy meydanında bağıra bağıra bize makineyi sevdirmeğe çalışırlardı. Amma, kim dinlerdi? Çavdarlının Ali bile daha düne kadar bizim gibi düşünürdü. Oğlu, okumaktan geldiği gün Çavdarlı bir başka oldu, değişti, köy kahvesinde buluştuğumuz zaman bile bambaşka bir dille, bambaşka şeyler anlatırdı. Anlattıkları hep oğlunun malı idi ya, biz biliyorduk amma, yaşlıdır, eskidir diye saygı gösteriyorduk. Bize derdi ki:

— Biz ne diye toprağın uşağı olalım? Toprak bizim uşağımız olsun. Biz hayvan değiliz ki, çift öküzü gibi toprağın bağrına bel bağlıyalım?

Bu yıl yağmur mu yağmadı, kar mı çok düştü, dere mi taştı? İnsan bütün bunlara çare bulur. Çünkü Allah bizi hayvanlardan aklımızla ayırmıştır. Toprağı kendimize bir uşak edelim.

Bizim köy çok eskidir. Alp Aslan bahadırlarından biri kurmuş. O günden, bugüne kadar sekiz yüz yıl geçti. Bizim bu köyde hep toprağa uşak olub çalıştık, bazı yıllar ekinimiz kuraklktan kurudu, bazı yıl sıcaktan kavruldu. Amma biz hiçbirine çare bulamadık. Bazı yıl anbarlarımız bomboş kaldı, dizimizi dövdük, durduk.

Sözümü niçin uzatayım? Tohumları tarlalarımıza atmağa çıktığımız gün, Çavdarlıların tarlasından durub dinlenmeden bir makine gürültüsü duymağa başladım. Biz, tohumu belimize bağladığımız bir torbadan toprağa atardık. Halbuki Çavdarlıların tarlasında bir uçtan öteki uca yürüyen makine hem toprağı kazıyor, hem tohumu atıyor, hem de tohumları toprak altına kapayordu.

Herkes işini gücünü bıraktı, Çavdarlıların tarlasına koştu. Makinenin üstünde Alinin oğlu oturuyordu. Motör öttükçe ötüyor, tohumu alabildiğine serpiyor, toprağı karıştırıyordu.

Bütün köy erkekleri buna güldüler. Amma gel gör ki biz tarlalarımıza bir haftada tohum attığımız halde o, iki günde herşeyi bitirdi. Biz, herbirimiz yirmişer lira amele masrafı yaptığımız halde o, altı liralık gaz yaktı.

İhtiyar içini çekerek durdu. Sonra yutkunarak devam etti:

— Yaz bastırdı. Sıcak köyü kasıp kavurmağa başladı. Tarlalar yeşermiş ve başaklar her yanı kaplamıştı. Mahsulün kavrulacağını, kuruyacağını dü-

şünerek hepimiz gam içinde idik. Bir gün Çavdarlının Ali kahveye geldi:

— Hemşeriler, dedi. Oğlum kuraklıktan korkuyor: "Mahsul yanmadan bir çare bulalım, bizim köyün toprağı altında su var!,, diyor. Hepimiz biraz para verirsek, köyde iki kuyu açıp tarlaları kurumaktan kurtaracak.

Buna hepimiz güldük. Toprağın altında su olduğunu bilen bu Tanrı ortağına, içimizden küfredib kızanlar, söyüb sayanlar oldu. Sarı Halilin Osman dayanamadı. Aliyi kolundan tuttu:

— Allah belânızı versin, köye makineyi sokub bereketimizi kuruttunuz, defol, yıkıl şurdan.. dedi.

Biz beş kişi araya girdik. Çavdarlının Aliyi alıp dışarı çıkardık. Alinin yüzü kıpkırmızı kesilmişti:

— Ben bilirim yapacağımı?. deyib duruyordu.

İki gün sonra köye yeni bir makine ile iki amele geldi. Makineyi Çavdarlıların tarlasına koydular. Herkes merakla, heyecanla bu yeni makinenin marifetini bekliyordu.

Nihayet bir öğle üstü Çavdarlıların tarlasından köye doğru beş altı çocuk:

— Su!.. su!.. su!.. diye bağrışarak nefes nefese koştular. Köy bir ânda ayaklandı. Çocuklar, kadınlar, erkekler yollara düştü. Uzaktan boğuk bir motör sesi geliyor ve Çavdarlıların tarlasından havaya alabildiğine su fışkırıyordu.

Biz hepimiz hayretle, şaşkınlıkla Çavdarlıların tarlası kenarından bu fışkıran, başaklara doğru yayılan, susamış toprağı dolduran, daha evvel açılmış arıklardan küçük bir dere gibi akan sulara hayretle bakıyorduk.

Çavdarlının Ali, ellerini biribirine vurarak!

— İşte su!. işte su!. ah işte su!. diye bağırıyor, oğlu, elleri kalçalarında suyun fışkırdığını zevkle seyrediyordu.

Amma, bu, Çavdarlıya 1500 liraya mal olmuştu. Biz, dişlerimiz kenetli, omuzlarımız düşük, dalgın ve düşünceli bu alabildiğine fışkıran suya bakıyorduk.

Bir günde Çavdarlının tarlasındaki başaklar hafif sarılıklarını kaybedip

— Sen, köyünden Sarı Halillerin Osmanı öldürmüşsun?...

yeşerdiler ve fidan gibi boyları attı. Şimdi kuyudan su fışkırmıyor, fakat küçük bir dere gibi akıp tarlaların ta bir saatlik yollarına kadar uzuyordu.

Halbuki bizim tarlalarımızın başakları gün geçtikçe sararıyor, sönüyor, kuruyordu.

Ah kopası kafamız, bir türlü dik olmaktan kurtulmıyordu. Hiçbirimiz Ali gibi yapmasını, Ali gibi bir makine getirib tarlalarımıza su vermesini düşünmek bile istemiyorduk.

Bu inat böylece tam bir ay sürdü, tarlalarımız kurudu, başaklar kavruldu, her taraf - yalnız Çavdarlının tarlası müstesna - kupkuru kaldı. Mahsul mahvolub gitti. Hepimizin içinde Çavdarlılara karşı bitmez tükenmez bir kin vardı, amma, yalnız ben, ona hak veriyordum.

Bir gece omuzumda mavzerim, tarladan köye dönüyordum. Ay vardı. Her taraf aydınlık ve sıcaktı. Bizim tarladan yola saparken birdenbire Sarı Halillerin Osmanın elinde kazma ve balta ile Çavdarlıların tarlasına atladığını gördüm. Hali şüpheli idi, ben de peşine takıldım. Bir müddet o önde, ben 20 adım gerisinde başakların arasında yürüdük. Nihayet Osman, bu büyük su makinesinin yanına gelince durdu. Kazmayı bir kenara attı. Baltayı kaldırdı ve ters tarafı ile makineye doğru bütün hızıyle indirdi:

— Al!. al işte!. makine, makine ha!.. diye homurdanıyor ve mütemadeyen indiriyordu.

Ben, birdenbire dayanamadım ve ortaya atıldım. Henüz:

— Dur Osman, yazıktır, vurma!. diye bağırıp koşarken, Osman birdenbire döndü, elini beline attı ve karanlıkta tabancasından bir kere alev çıktı. Bu alev beni bir anda kudurttu. Mavzerimi sırtladığımı ve Osmanın boğuk bir çığlık kopararak yere kapandığını ancak şimdi hatırlayabiliyorum.

İhtiyar, birdenbire sesinin tonunu yükselterek:

— Ne oldu, diye bağırdı. İki cana bir kıyıldı. Osman, mert Osman, erkek Osman topraklara girdi, ben de yarın belki asılırım. Ama, bunlar hep o kötü kafamızdan, uşaklığımızdan oldu.. Toprağa uşak olmak ha!. Budala köylüler, toprağa uşak olanın hali işte bu.. Halbuki Çavdarının Aliyi dinleseydik, toprağı biz kendimize uşak etseydik...

◆

Yazan:

RAGIP ŞEVKİ

◆

O Sokak, O Evler, O Kadınlar!

O sokağa, bir arkadaşım gidelim, dedi ve gittik.

Vakit gece idi.

Köşe başındaki kömürcü dükkânı çoktan kapanmıştı.

Açık kapılardan, yahut camları beyaz boya ile örtülmüş pencerelerden kaldırımlara çarpan cılız ışıkların arasında yürüyorduk.

Birden yolumuz kesildi!

— Gelsene içeri, sana birşey söyliyeceğim!

Bu, bize "birşey söyliyecek„ olanın yüzüne baktım, hiç birşey söylememesini tercih ettim, yürüdük.

Adımlarım itiyad, düşüncem de biraz olsun yadırgama hissini veriyor. Arkadaşa ne yapacağımızı sordum O, bu sualime açık bir cevap vermedi. Tereddüt... Daha doğrusu toyluk. Gidelim mi? Hayır! Kalalım mı? Evet de değil! Peki, ne olacak bu sürtmenin sonu? Hiç! Kaldırım taşlarının, evlerin hendesesi yerinde. Fakat şuurumuzun hendesesi karmakarışıktır, hattâ iflâs etmiştir! Yalnız şu var ki arkadaşın acemi ve genç bakışlarile paltomdaki yenilik itibarımızı çoğaltıyor. Bu iki sebep el ve söz davetlerini arttırıyor. Ama henüz karar veremedik. Onuniçin dili ve âdeta bileği de kuvvetli olan muhtemel misafirhanemiz mensubunun ısrarından yakamı sıyırabilmek için:

— Bu saatta olmaz, dedim!

— Ne varki suratımda?

— Anlamadım!

— Bu suratla olmaz... diyorsun da!.

Kendimi tutamadım, güldüm ve maksatla anlayış arasındaki farkı izah ettim. Lâkin ne faide! Yüzümüz açılmıştı bir kere! Zafımızdan istifade etmesini bildiler: Arkamızdan bir kapı kapandı!

***

Bu kapılar, senelerdenberi, benim için açılır, kapanır.

Ve mamalar, aziz dostlarımdır. Hattâ o kadar ki kızlar, bu dostluğa tahammül edemezler, bu dostluğu çekemezler. Belki onlar da haklı. Çünkü hemen hepsinde Nasrettin hocanın küçük karısı olmak iddiası vardır.

Netekim, şimdi de ayni haleti ruhiye ile karşı karşıyayım. Kızlar, benden fayda çıkmıyacağını biliyorlar. Var kuvvetlerile bizim arkadaşa abandılar, ve başım rahat benim!

— O, sensin vire Sabih, gel burda, otur yanımda şöyle. E anlat bakalım ne var, ne yok?

— Sağlık, güzellik mamacığım! Yaşıyoruz işte! Sen ne âlemdesin bakalım?

— Çok fena işler vire, daha siftah etmedik gözüm çıksın!

— !...

Havadisler kötü. Mamanın cebi delik anlaşılan! Teselliye ihtiyacı var kadıncağızın! Masayı şöyle çektim, kanapeye yaslandım. Yaktık karşılıklı birer Yenice, gelsin birer de kahve!

Beri yanda kızlar şakımadalar. Bizim arkadaş, onlarla pek başa çıkacağa benzemiyor. (Moris Meternig) in dediği:

"Bakire ışığı unuttu,
Ve anahtar denize düştü„

teranesini, onlar da terennüm edecekler gibi...

Alemin işi nemize lâzım bizim. Öyle ise devam edelim mama ile muhabbete. O, bugün keyfim yok, diyor ama şıklığı da üstünde hani. Alacalı, bulacalı bir basmadan yaptırdığı entariyi geçirmiş tombul vücuduna, başında da yemeni azmanı, örtü benzeri bir çatkı: Parlamış doğrusu!

Fakat, ne fayda ki kızların sululuğundan ikide birde rahatımız bozuluyor.

O sokağa, bir arkadaşım gidelim dedi ve gittik...

Şimdi de arkadaşı bıraktılar, benim yakama yapıştılar. Dava on kuruşta. Baktım kurtuluş çaresi yok, tosladım tabiî bu mühim meblâğı!

Artık her iki tarafın gönlü olmuştu. Bizim gibi hem gedikli ve hem de hovarda müşterileri eğlendirmek gerekti doğrusu! Mama kıydı yine Odeon iğnelerine:

Yanık Ömer . . . .
. . . .
Hey! yanık Ömer attan iner,
Pembe güle bağlar kemer
. . . .
. . . . . . Yanık Ömer.

Yanık Ömerin şerefine birkaç bira çekilirdi artık. Hizmetçi karının gitmesile gelmesi bir oldu. İnsanların bazan eli, ayağı pek çabuklaşıveriyor. Bizim hizmetçi karı da bu cinsten!.. İnanmazsanız, siz de ona, bira bedellerinden artakalan küsüratı bağışlayıverin, görürsünüz!

Ben de meclisin ahengine uyuyorum. Oyun bozanlık etmemek lâzım... Hem böyle aramızda yıldız barışıklığı eksik olmıyan bayanlarla beraber bulunursak...

Yalnız biri mest.. O, demindenberi bir koltuğa yaslanmış, kendine poz vermekle meşgul...

Yazan:

Sabih Alaçam

Âdeta buraya yerleşiyor gibiyiz. Salona geçtik, sofra hazırlandı. Arkadaşı sorarsanız, onun çoktan kanı kaynaştı ablalarla! Oyun bozanlık etmemek lâzım. Ben de meclisin ahengine uyuyorum. Vakit daha erken ama, yalnız gece yarısından sonra işü işret yapılmaz ya; bu saatlerin de kendine mahsus bir safası vardır. Hele böyle aramızda yıldız barışıklığı eksik olmıyan bayanlarla beraber bulunursak..

Ve, işte, zamanın nasıl geçtiğinin farkında değiliz. Zaten bizim buradaki salonumuz, günün her saatinde elektrik ile oturulmak orijinalitesini taşıdığı için, vakitten haberimiz bile yok. Lâkin tavşan izi bulan cins bir tazı gibi, mamanın insiyakî sezişi faaliyette. Hizmetçi karıya kapıya dikkat etmesini, lâf arasında, söyleyiverdi. Bu fırsattan istifade eden bayanlar da içeri, dışarı girip çıkmasını ihmal etmediler. Kimisi penceresreye abanıyor, kimisi de bir yolunu

Ve mamalar, aziz dostlarımdır.. Yaktık karşılıklı Yeniceleri, gelsin birer de kahve...

bulup vakit vakit kayboluyor. O zaman, dikkat ediyorum, merdivenlerden çifter çifter ayakların sesleri geliyor! Hım! Mamaya takılıyorum :

— Keramet kimde imiş mamacığım? Görüyorsun ya, siftah bizden olmadı, ama, gelişimiz de siftahlara yol açtı.

Ve kahkahalar.. bira köpüklerile yarış eden kahkahalarımız... Hele kızların feryatları kulaklarımı tırmalıyor. Yalnız biri müstesna... O, demindenberi bir koltuğa yaslanmış, kendine poz vermekle meşgul. Meğer, mesele başka türlü imiş. Bizim arkadaş, fotoğrafçı olduğunu söylemiş. Kız da şimdiden artistik resim çıkartmak provalarına başlamış! Bu sevda, yavaş yavaş, diğerlerine de sirayet etti. Artık fiyakalı tavır alan alana: Ellerin biri belbe, pozlar cidden artistik.. vücutlar geriye doğru çıkık. Bakışlar manalı. Saçlar, yarı kabarık...

Fakat, felâket şu ki bu müşterilerden para çıkmıyor. Hattâ üstelik para gidiyor. Arkadaşa takılıyorum:

— Görenler dükkânını işlek zanneder, doğrusu.. Kızların da, dükkânı işlek yapmak çarelerine baş vurmaktan geri kalmadıklarını görüyorum. Fotoğraf çıkartmak havesi başlıyalıdanberi, duvardaki aynanın önü, çöllerde yolunu kaybeden bir kervanın birdenbire kavuştuğu vahayı andırıyor. Şarlonun "Altına hücum„ filiminde olduğu gibi, burada da aynaya hücum var! Yanaklara allık mı sürülmüyor, püskürtme benlerin yerleri mi değiştirilmiyor, renksiz dudaklar rujlarla nar çiçeği rengine mi çevrilmiyor... Hattâ bu aristokrat tuvalet sisteminde, tükürüğün bile hakkı yenmiyor: Kaşların, kirpiklerin istikametlerini tanzim ve intizamlarını temin için kullanılmakta!

Yalnız, bu hummalı faaliyet sahnesinde yapılan ufacık bir hata, göze görünmez bir kazaya meydan verdi. Kızlardan birinin elindeki ruj, diğerinin açık pembe tuvaletine sürülüverdi. İşte, o zaman küçük kıyamet koptu: Ruj lekesi ipekli kumaştan çıkmazmış meğer! Yepyeni esvabı al da sokağa at, artık! Bendim, sendin diye işi azıttılar! Mal, canın yongasıdır ama, ufacık bir leke için bu kadar gürültünün kopmasına şaşakaldım doğrusu! Fakat, işin içinde iş varmış! Her iki mübarız da sabahtanberi tetik üstünde imişler! Neden derseniz, biri öbürünün, gidikli bir aşinasını baştan çıkarmış. Gürültünün asıl sebebi bu, esvaptaki leke de bahane imiş!

Artık fiyakalı tavır alan alana.. ellerin biri belde, bakışlar süzük ve manâlı... Pozlar cidden artistik!

Baktım, olacak gibi değil. Araya ben girdim. Lâkin, bu tavassut jesti de fayda vermedi. Az kalsın, ayıralım, derken hafif tertip biz de okşanacaktık kazaen. Fakat, lâf aramızda, kibar kadınların kavgasını seyretmek zevkli oluyor, ha! Ve bu cenk meydanında en karakteristik, soğukkanlı bir şahsiyet de mama! Mübarek, kızlar iki taraflı olup biribirlerine giriyorlar da, kılını bile kıpırdatmıyor! Ondaki realist mantık kuvvetli. Ne yapsalar, kızların ayni çatı altında yaşamak mecburiyetinde olduklarını biliyor! Bazan kaçanı da olmaz mı? Olur. Fakat, bu sokak ne pişkinleştiriyor insanı bilseniz! Giden ağa, gelen paşa, biz bakalım dünyalığın üç, beş çıkmasına! Herşeyin olduğu gibi, bu sokağın da, bu evlerin de, bu kadınların da: "bakisi durugu binihayet!.. „

Kara toprak! Sen, neler saklıyorsun koynunda hey kara toprak!...

— Eyvallah mamacığım!

. . . .

İşte, yine o sokakta, o kaldırım taşlarının üzerindeyiz! Ve benden hiç bir şey eksilmiş değil! Ta ki kara toprakla bir ve beraber oluncaya kadar!

(Sonu gelecek sayıda)

Mama, kıydı yine Odeon iğnelerine....

"YARIM AY„ BURSA KIZ ENSTİTÜSÜNDE

Yazan — Bursadan:

Nihat Uz

Direktör Bayan Bakiye

— Allô!.
— Allô..
— Kimsiniz?
— Baş yardirektör Muammer.
— Ben Nihat Uz. Enstitünüzü "Yarım Ay„ okuyucularına tanıtmak için, acaba sizi ne zaman rahatsız edebilirim?
— Estağfurullah.. Yarın sekizde buyurun..
— Peki.. Çok mersi..

***

Saat tam sekiz.. Enstitünün kapısında zile basıyorum.
Kapıcı sert bir sesle:
— Kimi istiyorsunuz?
Diye soruyor. Ben de:
— Baş yardirektör Bayan Muammer ile konuşacağım; diye cevap veriyorum. Kapıcı yavaşça:
— Buyurun Bay!.. diyor.

***

Bayan Muammerin odasına giriyorum. Beni nezaketle kabul ediyor. Yerime otururken zil çalıyordu. Saatıma baktım: Sekizi yirmi geçiyor. Bayan Muammer benim saata baktığımı görünce, ne soracağımı anlamış olacak ki:
— Öğreniciler 8,20 de derse girerler -dedi-..
Ben, mevzu açılmışken sormağa başladım:
— Kaçta çıkarlar?
— Öğleyin 12,10 da; akşam üzeri de 4,10 geçe..
— Enstitü kaç yıl evvel açılmıştır?
— Sekiz yıl oluyorr.
— İlk mevcudunu hatırlıyor musunuz?
— Evet; 150 yi geçmiyordu.
— Şimdi?.
— Şimdi üçyüzü geçti. Gelecek yıl daha fazlalaşacağı şüphesiz. Bu sene yeni açılan "Sun'î Çiçekcilik„ branşının, bu artışta önemli rolü olduğu muhakkaktır.
— Kaç sınıf vardır?
— Hangisini soruyorsunuz? Tahsil müddeti 5 sene.. Şubeleri ile beraber 7 sınıfımız vardır.
— Buraya hariçten de bayanlar gelebiliyorlarmış?
— Evet, okulumuzda biri asıl öğrenicilerin, diğeri ise söylediğiniz bayanların devam ettiği kur olmak üzere, iki kur vardır.
— Bu yıl kaç mezun vereceksiniz?
— 30 kadar...
Bu sırada Enstitünün kıymetli direktörü Bayan Bakiye odaya girmişti. Benim gazeteci olduğumu anlayınca:
— Hangi gazeteye yazıyorsunuz? diye sordu. Ben de:
— "Yarım Ay„ ve "Resimli Ay„ a; cevabını veriyorum.
— Evet, "Yarım Ay„ güzel bir mecmuadır. Cidden çok beğeniyorum.
Ben, değerli direktörün bu sözünden cesaretlenerek:
— "Yarım Ay„ okuyucularına bir resminizi lütfeder misiniz? diye soruyorum. Gülüyor ve:
— Peki.. Fakat odam karanlıktır. Çıkar mı?
Benim yerime, Foto Beşir makinesini hazırlarken cevap veriyor:
— Çıkar. Ben nerede olursa resim çekerim. Hattâ bahçede güneşte bile..
Gülüşüyoruz.
Resmi çekildikten sonra Bayan Bakiye:

Bursa Kız Enstitüsü öğrenicilerinden bır gurup

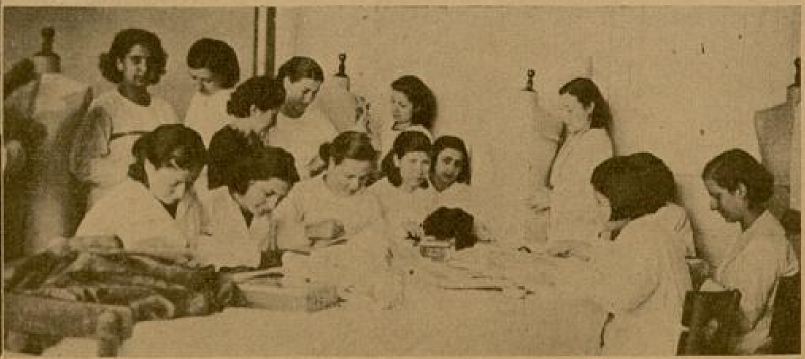

Bursa Kız Enstitüsü öğrenicileri El işleri ve Terzilik derslerinde

— Atelyelerde de resim çekmek istemez misiniz?

Ben, gülerek:

— Biz de sizden bunu rica edecektik; diyorum.

Sayın direktör, bayan Muammere dönüyor:

— Bayları atelyelere götürün. Resim çeksinler; emrini veriyor.

Teşekkür ettikten sonra bayan Muammerle atelyeleri gezmeğe başlıyoruz. Her yer tertemiz. Talebelerin hepsinde beyaz önlük var. Bizim Foto Beşir kulağıma:

— Bunlar asistan mı? diye fısıldadı. Fakat Bayan Muammer duymuştu. Gülerek:

— Direktör, temizliğe ve intizama çok dikkat eder. Onun için her öğrenicinin bir önlüğü var vardır; -diyor-.

Bu sırada mutfağın önüne gelmiştik. Burnumuza bir yanık kokusu çarptı. Mutfağa girince anladık: Fırında unutulan pastalar kokuyor. Öğretmen bayan Hayriye not aldığımı görünce:

— Rica ederim, bunu yazmayınız! Fakat sayın Bayan kusurumu af buyursun, yazmadan geçemedim.

Ütü dairesinde de bir resim aldıktan sonra, Enstitünün kıymetli direktör ve başyardirektörüne "Yarım Ay„ namına teşekkür ederek ayrıldım.

***

Kız Enstitüsünden ayrılıp da, gördüklerimi.. ihtisaslarımı "Yarım Ay„ a yazmak üzere masa başına geçdiğim zaman; yüreğimde büyük bir açıklık.. dimağımda çok büyük ümit ışıkları canlanmıştı.

Daha 13, 14 sene evvel Hacılarıyla, hocalarıyle.. Tekke ve medreseleriyle en geri bir taassup şehri olan; ve bununla övünen Bursada şimdi: Yüzyıllar devrilmiş.. bütün bir çağ değişmiş.. eski bir saltanat binası enkazı üzerinde yepyeni, sapsağlam, en modern bir rejimin;]genç Türkiye Cumhuriyetinin kurduğu böyle Enstitüler yer almışlardı. Daha 13, 14 sene evvel kafesler arkasında.. kara çarşaflar içinde.. namehrem diye gizleyip çürüttüğümüz zavallı Türk kızı; şimdi güneşe, kültür ışığına, hayat kaynağına en büyük bir serbesti ile karışmış bulunuyor.. sıhhatli ve neş'elidir.

Bu büyük devrime "dün„ ve "bugün„ diyemiyeceğim; biz, 6 yüzyılı bir hamlede atlatan ve tarih yapan bir ulu Başbuğun, Büyük Atatürkün bahtiyar evlâtlarıyız... Ne mutlu bizlere!...

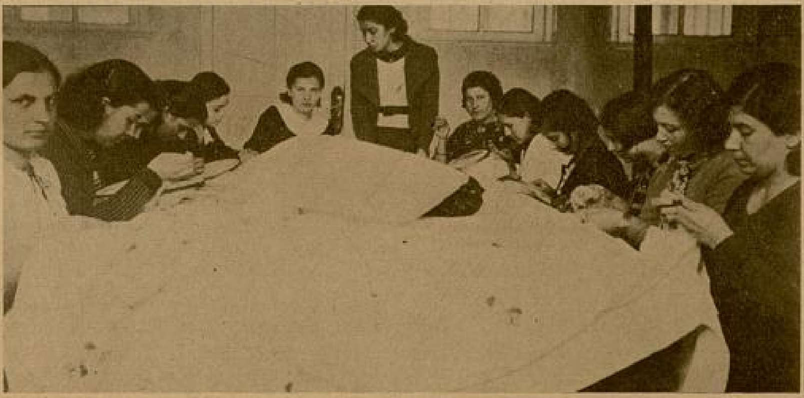

Bursa Kız Enstitüsünde Mutfak, işleri öğrenen genç bayanlar.

◆

Ütü dersi gösterilirken dikkat eden öğreniciler.

◆

Dikiş dairelerinde beyaz işlere çalışan bazı öğreniciler.

Günlük gazetelerin açtıkları türlü türlü müsabakalarda kazananlar:

Sabır ve tevekkül mükâfatını:

— Donanma Piyangosundan ikramiye düşüp te, son günlerini refah içinde geçirmeği bekliyenler...

Beceriklilik mükâfatını:

— Bir kazaya kurban gitmeden, bir piyade kaldırımından ötekine geçen bir yolcu.

Yankesicilerden korunma mükâfatını:

— Tan gazetesi sahiblerinden Bay Halil Lütfü (üzerinde para bulundurmamakla).

Jimnastik mükâfatını:

—Köprünün Karaköy cihetinden Haliç, Boğaziçi ve Adalar vapur iskelelerine koşanlar...

Moda mükâfatını:

— Bayan Makbuelenin teşhir ettiği tuvaletlere mankenlik edenler.

Hayır işleme mükâfatını:

Bu müsabakaya hiç kimse iştirak etmediği için mükâfatı Gazete veznesine varidat kaydolunmuştur.

HORTLAĞIN ÖLÜMÜ

Bir gün mezarlığın civarında dolaşıyorlardı. Dük genç karısına yarı şaka, yarı sitemli bir tarzda sordu...

Uzun Hikâye:

— Oscar Wilde —

Amerikalı milyonerlerden, Mr. Hiram Otis, İngilterede Canterville malikânesini satın aldığı zaman, yaptığı bu hareketin çılgınlıkdan başka birşey olmadığını söyliyenler çok oldu. Hatta malikânenin sahibi Lord Canterville bile, Hortlak meselesinden bahsetmeği bir vicdan borcu telâkki etmiş.. ve Amerikalı müşterisini şu sözlerle ikaz etmeğe çalışmıştı:

— Büyük halam olan Düşes Bolton asabî bir buhran neticesinde öldüğünden beri, Şatoda oturmağa tövbe ettik. Halam, akşam yemeğine inmek için giyindiği esnada, iki iskelet elinin omuzlarına yapıştığını hissetmiş; ve o zaman kapıldığı korkudan bir daha kurtulamıyarak birkaç ay içinde ölmüştü. Şatoyu satmadan önce, size bunları söylemeği vicdanî bir vazife telâkki ederim. Halamın ölümüne sebep olan Hortlak, ailemizin birçok azaları tarafından görülmüştür. O müessif vak'adan sonra şatodaki hizmetkârlarımızin hepsi kaçtılar. Koridorlarda ve kütüphanedeki gürültülerden geceleri uyku uyumak imkânsız bir hale gelmişti. Nihayet biz de evi terketmeğe mecbur olduk ve satlığa çıkardık.

Amerikalı milyoner gülümseyerek cevap verdi:

— Azizim, ben şatoyu alırken, Hortlağa da, eşyalar gibi kıymet biçilmesini istiyorum. Ben, yeni ve modern bir dünyanın çocuğuyum. Orada paranın temin edebileceği herşey vardır. Avrupanın en güzel san'at eserini, tarihî tablôlarını, en güzide aktrislerini aktörlerini, milyonlarımızın kuvvetile oraya taşıdık. Bu Avrupalı mallarımızın arasında bir hortlağın da bulunmasını çok arzu ederiz. Onu ya bir müzeye koyar, yahut ta sokaklarda dolaştırırdık.

Lord Canterville ciddiyetini bozmadı:

— Ben, Hortlakların mevcudiyetine inanıyorum, dedi. Bizim şatodaki Hortlak tam üç asırdanberi görülmektedir. Ailemizden birinin ölümünden birkaç gün önce muhakkak meydana çıkar.

◆

Çeviren:

İLHAN S. TANAR

◆

— Ona bakarsanız, aile doktoru da her ölüm vak'asından önce bir defa görünür. Fakat Hortlak dinen nesne mevcut değildir; ve zannederim ki, İngiliz aristokrasisinin hatırı için tabiat kanunları değiştirilemez.

Lord, Amerikalının sözlerinden pek birşey anlamamakla beraber, vazifesini yaytığından dolayı vicdanen rahattı.

— Siz bilirsiniz. Biz, galiba Amerikalılar kadar tabiî düşünemiyoruz. Şatoyu satın alacak olan sizsiniz.. Hortlağa ehemmiyet vermedikten sonra mesele yok. Yalnız, sizi ikaz ettiğimi unutmayınız.

***

Birkaç hafta sonra, şatonun satılma muamelesi tamamlanmış ve Mr. Otis ile ailesi yeni malikânelerine taşınmışlardı.

Milyonerin karısı, oldukca güzel ve akıllı bir kadındı. Ekseri Amerikalı kadınlar Avrupaya geldikleri vakit, Avrupa usulü kibarlık taslayacağız diye,

müznin bir sıhhatsizliğe müptelâ olmak falan gibi garip garip tavırlar takınıyorlar. Mrs. Otis öyle bir şımarıklık göstermemişti. En büyük oğulları yirmi bir yaşındaydı, ve babasının vatanperverlik damarlarının kabardığı bir ânda (Washington) tesmiye edilmişti. Virginia isminde on beş yaşında güzel bir kız, ve on ikişer yaşlarında olan İkizler aileyi tamamlayorlardı.

Çam kokulu, ılık bir Temmuz akşamı, Amerikalıları getiren otomobil, şatonun kapısından girdiği vakit, geniş merdivenlerde onları karşılayan orta yaşlı bir kadındı. Şatonun emektar kâhyası olan bu kadıncağız, şatodan ayrılmamak istememiş, Amerikalılar da onun bu arzusunu yerine getirmişlerdi. Yeni efendilerini karşılıyark içeri aldı, kütüphaneye götürdü. Çay masası hazırlanmıştı. Tam sofraya oturacakları esnada Mrs. Otis'in gözleri şöminenin önüne dikildi:

— A!.. Ocağın önündeki leke nedir? Galiba birşey dökülmüş. Kâhya kadın titrek bir sesle kekeledi:

— Evet efendim, kan lekesidir.

— Aman ne iğrenç şey!. Salonlarımda kan lekesi bulunmasından hiç, hiç hoşlanmam.

İhtiyar kadın, esrarlı ve titrek sesile devam etti:

— Bu leke, orada, ocağın önünde kocası tarafından öldürülen Lady Eleanor Canterville'in kanıdır.

Kocası Sir Simon, karısını öldürdükten sonra, dokuz sene yaşadı ve birdenbire ortadan kayboldu. Cesedi bir türlü bulunamadı. Fakat, onun günahkâr ruhu hâlâ şatoda dolaşır. Bu kan lekesini de çıkarmak kabil olamadı.

Washington Otis:

— Bunler boş şeyler, boş şeyler!.. diye haykırdı; ve valizinden çıkardığı bir ilâcla, kahya kadının telâşına ve korkusundan saçlarının diken diken oluşuna hiç ehemmiyet vermedi, kırmızı lekeyi silmeğe başladı. Birkaç dakika içinde lekeden eser kalmadı.

Fakat tam yerden kalktığı esnada dehşetli bir şimşek çaktı; ve gök gürültüsü evi sarstı. Biçare kâhya kadın olduğu yere yığılıb kalmıştı.

Mr. Otis sakin bir tavırla sığarasını yakarken:

— Buranın havası böyledir, diyordu. Hiç güvenilmez.. birdenbire fırtına kopar. Lâkin bu kadın, böyle ikide bir bayılırsa, işimiz var. Amma kolayı var.. aylığından keseriz.. o vakit bak, bayılmaktan nasıl vazgeçiririz.

II

Bütün gece, fırtına şiddetle devam etti, fakat fevkalâde bir hâdise olmadı. Ertesi sabah kavaltıya indikleri zaman, ocağın önünde yine ayni kan lekesini görerek hayret içinde kaldılar. Bu, her halde leke ilâcının kabahati olamazdı.. muhakkak gece Hortlak gelmişti. Lekeyi bir daha çıkardılar; ertesi sabah yine olduğu gibi kıp kızıl duruyordu. Leke, aile arasında fevkalâde alâka uyandırmıştı. Her kafadan bir ses çıkıyor, müthiş eğleniyorlardı. Mr. Otis leke çıkaran ilâçlarda ihtikâr yapıldığından bahsederken, oğlu cinayetle alâkası olan kan lekelerinin izale edilemiyeceğine dair bir tez hazırlıyordu. Mamafih, o gece, Hortlağın mevcudiyetini hepsi gözlerile gördüler ve inandılar.

Gündüz, hava pek sıcak olduğu için, evden dışarı çıkamamışlardı. Akşam üstü çıktılar ve dokuza kadar civar kırlarda gezindikten sonra şatoya döndüler. Gezintinin tesirile uykuları çabuk geldi.. saat on birde herkes yatağına girmiş ve ışıklar sönmüştü.

Birkaç saat sonra, Mr. Otis oda kapısının önünde garib bir tıkırdı işiterek uyandı.

Derhal kalktı, bir kibrit çakarak saate baktı: Tam birdi. Dışarıdaki tıkırtı hâlâ devam ediyordu. Amerikalı milyoner hiç bir heyecan duymadan, tuvalet masasının çekmesinden bir şişe aldı ve kapıyı açtı. Koridorda bayaz saçlı ihtiyar bir adamın dolaştığı, soluk ay ışığının altında iyiçe seçiliyordu. Adamın ak saçları pek uzundu; dolaşık, korkunç bir halde hemen hemen dizlerine kadar uzanıyordu. Elbisesi eski ve modası geçmiş bir biçimdeydi. Yanmış kömürler gibi kıpkızıl, ateş saçan gözleri vardı. El ve ayak bileklerinden sarkan paslı, kalın zincirler, hareket ettikce müthiş bir gürültü çıkarıyordu.

Mr. Otis elindeki şişeyi Hortlağa uzattı:

— Azizim, insan böyle gece vakti koridorlarda dolaşırken, uyuyanları rahatsız etmemeği düşünmelidir. Bu zincirlerin takırtısıyle uykudan uyandım. Her halde yağlanmaları lâzım.. Şu şişedeki yağdan sürerseniz, bir daha hiç gürültü çıkmaz; hem kendiniz rahat edersiniz, hem de biz.

Ve şişeyi Hortlağın eline tutuştura- rak odasına girdi. Kapıyı çekti ve yattı.

Hortlak, bir ân hiddet ve şaşkınlık içinde olduğu yere mıhlanmış gibi kaldı. Sonra elindeki şişeyi hırsla yere fırlatarak merdivenlere doğru koştu. Tam aşağı ineceği sırada merdiven başındaki kapılardan biri açıldı, ikizler sofaya çıktılar. İkizlerin biri, elindeki kocaman yastığı bütün kuvvetile Hortlağın kafasına fırlattı.

Hortlak artık dehşet içinde kalmıştı. Yüzlerce yıllık ömründe görmediği şeyler bu gece başına geliyordu. Kaybedilecek vakit yoktu.. Derhal göze görünmez bir şekil alarak tahta aralıklarında kayboldu.

Hortlak, şatonun gizli bir odasına girince, açık pencereden sızan uzun bir mehtap hüzmesine dayanarak düşündü. Vaziyeti feci bir safhâya giriyordu. Halbuki o, hiç te böyle alay edilecek bir hortlak değildi. Üç yüz senedenberi etrafa dehşet salmış, ne facialar yaratmıştı. Şatonun iki günlük sahiplerinden gördüğü bu tecavüzü bir türlü hazım edemiyor, gözlerinden ateşler fışkırtarak eski muvaffakiyetlerini düşünüyordu. Elinin bir temasile ölümüne sebebiyet verdiği düşes Bolton, perdenin arkasında gülümsediğini görerek deliren hizmetci kızlar, gece yatak odasına giderken elinde tuttuğu mumu söndürdüğü için çıldıran doktor; ve bir sabah uyanınca, yatağının karşısındaki koltukta oturan bir iskeletin, hatıra defterini okuduğunu görerek kötürüm olan madam Tremovillac, kilârda yeşil bir el görerek intihar eden aşçı, ve diğer birçok kurbanları... Hortlak, şimdi tam bir sanatkâr hotbinliğine kapılarak bütün bu muvaffakiyetlerini en ince teferruatlarına kadar gözünün önüne getiriyor, zevk içinde kendinden geçer gibi oluyordu. Bütün bunların üstüne şu Amerikalıların gelip başına yastık atmaları, zincirlerini yağlamasını tavsiye etmeleri; yutulur hakaret değildi. Her halde hortlaklık haysiyetini kurtarması lâzımdı. Bir Hortlağa bu muamelenin yapıldığı hiç bir tarihte görülmemişti.

***

Ertesi sabah muhavere, geceki hortlak vak'asına dairdi. Mr. Otis, hediye ettiği yağın kabul edilmemesine pek öfkeleniyordu.

— Hortlağya birşey apmağa niyetim yok ama, doğrusu her gece de o takırtıyı dinleyemeyiz, Zincirleri yağlamamakta inat ederse, cebren çıkarmamız lâzım gelecek. Bir de, öyle başına yastık atmak filân gibi kaba hareketlerde bulunduğunuzu istemem. İster insan olsun.. ister hortlak, daima nazik muamele etmeliyiz.

İkizler kahkahadan kırılıyorlardı. Yastığı atınca Hortlak amma da korkmuştu.

Bu hadiseden sonra bir hafta hortlak ortada görünmedi.

Hortlağın ikinci defa görünüşü bir pazar gecesine tesadüf etti. Henüz uykuya dalmak üzereydiler ki, aşağıki sofada müthiş bir şangırtı oldu. Derhal yataklarından fırlayarak aşağı indiler. Ortadaki avize yere düşmüş, parça parça olmuştu. Köşedeki büyük koltuğa da hortlak oturmuş, ıstırap içinde uğunu-

yor, dizlerini tutuyordu. Ayaklarının dibinde bir zırh ve bir kılıç vardı. Milyoner, derhal tabancasını çekerek hortlağın üstüne yürüdü:

— Eller yukarı! diye haykırdı.

Hortlak acı bir çığlık kopararak yerinden fırladı. Merdivene geçerken kandili de üfledi. Şimdi ortalık zifiri karanlık olmuştu. Hortlak, nefes nefese merdiven başında durdu ve baykuş sesine benzeyen kahkahalarla uzuz uzun güldü. Yüz sene evvel bu kahkahalarla lord Raker'in saçlarını bir gece içinde bembeyaz yapmıştı. Korkunç kahkahanın son akisleri de kubbeli tavanlarda dağılırken, Mrs. Otis dağnık saçları, gecelik entarisi ile yanına geldi. Elindeki şişeyi uzatarak:

— Galiba sinirleriniz bozulmuş, dedi, size kordiyal getirdim. Almaz mısınız?

Hortlak, hiddetinden kuduracaktı.. iri bir çoban köpeği şekline girmeği düşündü. Bu numarası ile, birçok kimselerin akıl hastalığına tutulmasına sebeb olmuştu. Fakat merdivende ikizlerin ayak seslerini işidince korktu, vazgeçti, ve müthiş bir inilti ile tahtaların arasına girerek gözden kayboldu.

Hortlak bu vak'adan sonra günlerce hasta yattı. İkizlerin yaramazlıkları, Mrs. Otis'in maddîliği, artık onu çileden çıkarıyordu. Zırhlı, kılıçlı bir iskelet görünce, en modern Amerikalıların bile korkacaklarını sanmıştı. Fakat, tam zırhı giyib de taşlıktan merdivene doğru yürürken ayağı kayarak düşmüş, zırh üstünden çıkdığı gibi diz kemikleri de fena halde ağrımıştı. Düşmesinin sebebi de, tam kapının önüne konulan bir kavun kabuğuna basması idi. Yine ikizlerin muzibliklerine kurban olmuş, en güzel numaralarından biri daha tesirsiz kalmıştı.

Kemiklerinin sızlaması biraz geçer gibi olunca, Hortlak intikam projeleri hazırlamağa koyuldu. Tam bir hafta esvablarını karıştırarak en korkunç kıyafeti seçmeğe uğraştı. Nihayet kocaman tüylü bir şapka ile siyah bir pelerinde karar kıldı. Eline de keskin bir hançer alacaktı.

Cuma akşamı hava, hortlağın faaliyete geçmesine gayet müsait, yani fırtınalı, yağmurlu korkunç bir hal aldı. Hortlağın intikam proğramı şöyleydi:

Washington'un odasına giderek kahkaha ile gülecek, ve sonra tüyler ürpertici çığlıklar koprarak kendi kendisini hançerliyecekti. Bu suretle delikanlıyı korkutacağından emin olduğu için, derin bir haz duyuyordu. Ona karşı kuvvetli bir kini vardı.. ocağın önündeki tarihî kan lekesini çıkaran o değil miydi.

Hortlak, Virginia'yı korkutmak istemiyordu. Ondan hiç bir fenalık görmemişti. Ne güzel, ne kibar, melek gibi bir kızdı. Hayır, hayır, hortlak böyle iyi insanlara dokunmazdı.

Lâkin ikizlere gelince, mesele değişiverdi. Onların hortlağa yapmadıkları muziblik kalmamıştı. Koridorlara koydukları kavun kabuklarının yüzünden kaç defa yuvarlanmış, ne tehlikeler atlatmıştı. Onlara acı bir ders vermek muhakkak lâzımdı. Evvelâ, uyurlarken göğüslerine çıkıp oturak, nefeslerini tıkayacaktı.. sonra da yeşil, buz gibi bir ceset haline girip aralarına yatacaktı. Artık korkma malarına imkân yoktu.

Amerikalı aile, o gece saat on buçukta odalarına çekildiler.

Hortlak on bire kadar bekledi; şato halkı başlarına gelecek felâketten bihaber, sakin bir uykuya dalmışlardı. Hortlak hançerini biliyerek ve ağır ölüm havaları mırıldanarak koridorları dolaştı.. Washington'nun kapısına geldi.

Fakat kapıyı açınca, dehşet içinde kaldı, ve iri kemikli ellerile yüzünü kapattı. Karşısında, parlak kafatası, ebedî bir gülüşle gerilmiş ağzıyle müdhiş bir iskelet vardı. Gözlerinden kızıl ışıklar, burun deliklerinden alevlerle karışık dumanlar fışkırıyordu.

Hortlak, ilk defa olarak bir iskeletle karşılaşıyordu. Pek korktu. Birkaç dakika soğuk terler dökdükten sonra hortlak, kendisine gelebildi. Korkmak ne demekti? bir Hortlağa korkmak yaraşır mıydı?

Hançerini çekerek iskelete doğru yürüdü.. hızla kafasına vurdu. Kafatası derhal yere yuvarlandı; gövdesi olduğu gibi devrildi.. ve vücudunu saran yatak çarşafı üzerinden sıyrılarak, bir tavan süpürgesile, iri bir bal kabağı meydana çıktı.

Hortlak hayretle geri çekildi. İşte yine muvaffak olamamış, Amerikalıların oyunlarına kanmıştı. Süpürgenin yanında bir kart duruyordu. Zavallı Hortlak, bunu alınca şu satırları okudu:

«Hakikî Hortlak budur. Taklitlerinden sakınılması rica olunur.»

Biçare Hortlak, kapıyı çekip odadan çıkmaktan başka çare bulamadı. Delikanlı yine yakayı kurtarmıştı. Bari şu İkizlere birşey yapabilseydi...Maneviyatı o kadar sarsılmıştı ki, onlara da birşey yapabileceğinden ümidini kesmişti.. fakat bu kadar uğraştıktan, günlerce projeler hazırladıktan sonra, hiç bir muvaffakiyet elde etmeden çekilmek de kibirine dokunuyordu. Şapkasını düzeltti, pelerinine büründü, İkizlerin odasının yolunu tuttu.

Oda kapısını açarken, muzip çocukları nihayet korkutacağını düşünerek kendi kendine gülüyor, seviniyordu. Kapıyı arkasına kadar açarak birdenbire içeri daldı.. ve içeri girmesile başından aşağı bir kova dolusu buz gibi suyun boşalması bir oldu. İliklerine kadar sırsıklam olmuştu. Yatakta İkizler el çırpıyor, kahkahalarla gülüyorlardı.

Hortlak artık derin bir yese kapılmıştı. Bir daha ortaya çıkmağa cesaret edemedi. Bazı geceler koridorları dolaşırken bile, kimseyi uyandırmayım diye ayağına yün terlikler giyiyor; ikinci defa soğuk bir duş almamak için şemsiyesini yanından ayırmıyordu.

İkizler her gece başka başka kapanlar kuruyor, kapı arkalarına saklanıp (Buu) diye bağırıyor, Hortlağın yüreğini ağzına getiriyorlardı. Nihayet Hortlak görünmez oldu. Mr. Otis şatonun eski sahibine yazdığı bir mektupta Hortlağı korkutup kaçırdıklarından bahsediyordu. Fakat, Mr. Otis aldanıyordu; Hortlak kaçmamıştı, yalnız, sinirden üzerine yarım felc gibi bir hastalık geldiğinden, odasından kımıldayamıyordu.

V.

Bir gün, Virginia atla uzun bir gezintiye çıkmıştı. Ormandan geçerken ağaç dallarına takılan caketi parça parça oldu. Bu kılıkla şatonun büyük kapısından giremezdi. Arka taraftan dolaştı. Dar bir merdiven doğru tavan arasına çıkıyordu. Virginia o merdivenden çatı arasına çıkarak, kimseye görünmeden odasına inebilirdi.

Tavan arasında dolaşırken, sandık odalarından birinde garip bir gürültü işitti. Hemen kapıyı açtı, içeri baktı:

Hortlak bir köşeye büzülmüş ıstırap içinde inliyor, oğunuyordu. Ayaklarındaki zincirler, ellerindeki kelepçeler bir kat daha paslanmıştı.

Genç kız, Hortlağın haline çok acıdı:

— Affedersiniz, dedi, biz size çok fena muamele ettik. Fakat birkaç güne kadar kardeşlerim yatılı okula gidiyorlar. Siz de bizi uykudan uyandırmamağa dikkat ederseniz, rahat edersiniz.

— Bana, gürültü etmemeği tavsiye etmeniz çok manasız birşey! Ben geceleri zincirlerimi şangırdatarak yürümeyle, herkesi korkutmalıyım. Bu benim vazifem! Onu yapmadıktan sonra mevcudiyetimin hiç bir manası kalmaz.

— Siz de itiraf ediniz ki kabahatleriniz pek çok! Daha ilk geldiğimiz gün kâhya kadın anlattı.. karınızı öldürmüşsünüz.

— Evet, inkâr etmiyorum, fakat o bir aile mes'elesidir, başka kimseyi alâkadar etmez.

Genç kız itiraz etti:

— Ne olursa olsun, adam öldürmek af edilmez bir cürümdür.

— Fakat karımın, manen ve maddeten, ne çirkin, ne bayağı bir mahlûk

olduğunu biliyor musunuz?.. Şimdi bunları söylemekten de bir fayda yok ya! Olanlar olmuş. Fakat ben onu öldürdüm diye, kardeşlerinin de, benim ellerime ayaklarıma zincir vurup açlıktan öldürmeleri pek haklı bir hareket değildi.

— Açlıktan mı öldünüz? Ah, Hortlak efendi, şey Sir Simon demek istiyorum, size birkaç sandoviç getireyim mi?

— Hayır, Miss Virginia, çok teşekkür ederim. Ben artık hiç birşey yiyemem. Oh, biraz daha durun ne olur, gitmeyin. Siz öyle iyi, öyle güzelsiniz ki.. ve ben burada yalnız, kimsesiz, uyumaktan bile muhrum bir ömür geçiriyorum.

— Uyuyamıyor musunuz? fakat nasıl olur? yatarsınız, üstünüzü örtüp kandili üflediniz mi derhal uyursunuz.

Hortlak acı acı mırıldandı:

— Ben üçyüz senedir uyumadım.

Genç kızın kestane rengi gözleri hayretle büyüdü...

— Evet, tam üçyüz senedir uyumadım.. öyle yorgunum ki!..

Genç kızın küçük dudakları, sabah rüzgârile ürperen taze gül yaprakları gibi, hafif hafif titreyordu. Hortlağın yanına giderek diz çöktü:

— Ah zavallı Hortlak, uyuyacak yeriniz yok mu?

Hortlak uzak, rüyalı bir sesle cevap verdi:

— Ta uzakta, çamlığın nihayetinde küçük bir bahçe var. Orada otlar uzun ve yemyeşil.. çiçekler her yerden daha canlı, daha renklidir.

Orada sabaha kadar bülbüller öter. Servi ağaçlarının sık dallarından süzülen ay ışığı, orada yatanların üzerine yaldız serper.

Cenç kız yüzünü ellerile kapadı, hıçkırıyordu:

— Mezarlıktan bahsediyorsunuz.

— Evet, ölüm! kim bilir, ölmek ne güzel birşeydir. Yumuşak toprakların içinde, yeşilliklerin gölgesinde yatıp sükûtu dinlemek.. ne yarını, ne dünü olmamak.. zaman mefhumunu unutup, hayatı affetmek.. Ah ölebilseydim.. Ölemiyorum.. sükûta kavuşamıyorum.

Birkaç dakika sustular. Genç kız kendisini rüyada sanıyordu.

Hortlak söze devam etti:

— Fakat siz isterseniz, beni kurtarırsınız.. Siz genç, güzel ve iyi kalplisiniz.. Hem de seviyorsunuz.. Yakında nişanlanacaksınız.. Seven bir insan herşeyi yapabilir..anlıyor musunuz? Herşeyi! Ve siz bu masum, bu tertemiz kalbinizle seviyorsunuz.. Siz bana ölüm kapılarını açabilirsiniz.. Çünkü âşk, ölümden daha kuvvetlidir. Benim günahlarım için siz ağlayacaksınız, yavrucağım! çünkü benim gözlerimden yaş akmaz. Siz bana dua edeceksiniz.. Çünkü benim imanım yok.. O zaman Ölüm Prisi bana merhamet edecek.. ve ben öleceğim. Siz karanlıkta korkunç hayaletler görecek, tüyler ürpertici sözler işiteceksiniz.. Fakat korkmayın!..

Virginia, yüzünü ellerinin arasına saklamış ağlayordu. Birden başını kaldırdı:

— Korkmıyorum, dedi, size yardım edeceğim. Sizi affetmesi için Ölüm Prisine yalvaracağım.

Hortlak sevinçle yerinden kalktı. Genç kızın elinden tuttu. Konuşmadan, yanyana yürüdüler. Duvara gelince Hortlak, genç kızın anlamadığı birkaç kelime mırıldandı.. Duvar açıldı. İkisi de içeri girip te duvar üzerlerine kapanırken.. taşların arasından bir takım garip mahlûklar, kül rengi kertenkeleler başlarını uzatıyor:

— Dikkat et, küçük kız! belki bir daha geri dönemezsin, dönemezsin.

Diyorlardı.

Fakat Virginia gözleri kör, kulakları sağırmış gibi, yürüyor; ve küçük, yumuşak elinin, Hortlağın kemik elinin içinde gittikçe daha fazla ezildiğini hissediyordu.

VI

O gün bütün aile, çay masasının başında toplandıkları vakit, Virginia meydanda yoktu. Genç kız, öğle yemeğinden sonra atla gezmeğe çıkmış bir daha görünmemişti. Annesi odasına çıktı, baktı. Yoktu. Bahçeye uşaklardan birini yolladılar.. bir haber çıkmadı. Uşak boş döndü.

Bir hafta evvel civara çingâneler gelmişlerdi. Sakın onlar genç kızı kaçırmış olmasınlar! Mliyoner fena halde telaşlandı. Atına atladığı gibi çingânelerin çadır kurdukları yere gitti. Çadırlar kalkmış, çingâneler başka taraflara gitmişlerdi. Şüpheleri büsbütün arttı. Köylülere çingânelerin ne tarafa gittiklerini sordu.

— İşte şu yoldan!

— Cenuba doğru öyle mi?

— Şu yoldan dedik ya!

Polise haber verdiler.. çingâneler yakalandı. Virginia onlarla beraber değildi.

Artık gece adamakıllı bastırmıştı. Genç kızı bulmak ümidleri azaldıkca, Mrs. Otis baygınlıklar geçiriyordu. Pek yakında Virginia ile nişanlanacak olan Dük, heyecanını gizliyemiyerek sesli sesli ağlıyordu. İkizler bir köşeye sinmişlerdi. Şehirden birçok polis hafiyeleri getirtilmişti.

Kimsenin ne yemek yiyecek, ne de uyuyacak hali yoktu. Büyük salonda toplanarak bekliyorlardı. Ümidi kestikleri, genç kızı bulsalar bile bu gece olmıyacağını bildikleri halde, yine bekliyorlardı.

Saat on ikiyi vuruyordu. Son darbeden sonra bir gürültü.. ve arkasından acı bir çığlık işittiler. Müthiş bir gök gürültüsü evi sarstı. Merdiven başında kaplama yerinden oynadı, ve bem beyaz yüzü, iri gözlerile Virginia aşağı indi. Elinde süslü bir kutu vardı.

Hepsi birden üzerine atıldılar. Annesi, ağlıyarak onu kucakladı. Genç Dük heyecandan bayılacak gibiydi. İkizler sevinçle zıplayorlardı.

Heyecanları b i r a z yatıştığı zaman genç kız ağır; donuk bir sesle:

— Baba, dedi, ben Hortlakla beraberdim. O Artık öldü... Gelin size göstereyim. Çok fenalık etmişti, fakat sonunda nadim oldu. Ölmeden evvel bana bu mücevherleri verdi.

Hepsi, hayretle genç kıza bakıyor ve söylediklerini dinliyordu. Onun arkasından yürüyerek üst katta büyük bir kapının önünde durdular. Genç kıkızın bir hareketile kapı açıldı. Burası her tarafı taş, penceresiz, dar bir odaydı. Duvarda iri bir demir halka vardı. Bu halkaya zincirle bağlı olan bir iskelet yerde yatıyordu. Kemikten ellerile, yetişemiyeceği bir yere konmuş olan bir destiyi tutmağa uğraşıyormuş gibi uzanmış, mütekallis bir vaziyette kalmıştı.

Virginia, iskeletin yanına diz çökmüş dua ediyordu.

Bu esnada dışarıda bulunan İkizlerden biri bir çığlık kopardı:

— A, Badem ağacı çiçeklendi. Hem de kurumuş olan ağaç!.

Virginia taş hücreden çıkarken:

— Allah onun kusurlarını affetti... dedi.

VII.

Ertesi günü, iskelet, camlığın arkasındaki küçük yeşil mezarlığa gömülmüştü.

Virginia ile genç Dük bal aylarını hariçte geçirdikten sonra Cantorville şatosuna döndüler.

Bir gün mezarlığın civarında dolaşıyorlardı. Dük, genç karısına yarı şaka yarı sitemli bir tarzda sordu:

— Virginia, bir kadının kocasından gizli hiç bir sırrı olmamalıdır.

— Benim bir sırrım var mı? Yok.

— Var, Hortlakla beraber nereye gittiğini.. ne yaptığını bana söylemedin.

— Onu hiç kimseye söyliyemem. Bana israr etme. Ona o kadar borçluyum ki.. hayat nedir, insan nasıl ölür, aşk nedir, hep ondan öğrendim.

Mezarlığın önünde durarak bir dua mırıldandı, sonra kocasının kolundan çekerek, bahçenin başka taraflarına doğru yürüdü.

№ : 14

Ve cennet safası başladı. Bu dindar adamlar mukaddes tekkelerinin içinde bu rezaletleri yaparken, dinsiz Ali, dağda yatsı namazını kılıyordu.

Takibine çıkan müfreze Aliyi, sabaha karşı bir ormanda sıkıştırmıştı. Ali, hiç istemediği halde, bu Türk kardeşlerile müsademeye başladı. Fakat ne garip bir muharebe idi. Ne o tarafta, ne de bu taraftan hiç kimse vurulmıyor, hiç kimse yaralanmıyordu. Atılan kurşunlar civarda, bir köy düğünü şakası gibi keskin akisler bırakarak, yükseklerde vızıldayıp sönüyordu. Nihayet Ali dağın arkasına çekilmiş, takip müfrezesi de geri dönmüştü.

Ali, Ankaraya kadar gidip Kemal paşayı bulacak; ve ona derdini söyliyecekti. Çerkes Etemi kumandanlıktan azlettirecek, yerine namuslu bir kumandan gönderilirse, kendisini de onun maiyyetine vermesini yalvaracaktı.

Ali Ankara kıyılarına kadar gelmişti. Bir köyde parasile yiyecek tedarik etmiş, arkadaşlarının karnını doyuruyordu. Ankaradan geldiği anlaşılan bir asker kıt'ası buradan geçiyordu. Mustafa Kemal paşanın Ankarada olup olmadığını, onlar elbette bilirlerdi.

Ali yolun üzerine durdu, Çavuşun birine sordu.

— Hemşerim Kemal paşa Ankarada mı?

— Ankarada, fakat yarın öbürgün cepheye gidecek, senin Kemal paşa ile ne ilişiğin ola ki?..

— Hiç, bir çift sözüm var. Siz nereye böyle, uğrunuz açık olsun.

— Biz de Dinsiz Ali isminde bir eşkıyayı takibe gidiyoruz. Çerkes Etem beyin müfrezeleri ile müsademe etmiş, lâkin bu azılı eşkıyayı takibe onların vakti yokmuş ta bize emir verdiler.

— Öyle ise zahmet etmeyin hemşerim, Dinsiz Ali şimdi sizin gittiğiniz yerlerde yoktur, o Ankaraya geldi.

— Sen tanıyor musun?

— Hem de kendim gibi.

Çavuş, zabitine seslendi, muhavereyi nakletti, zabit şüphelenerek Aliyi ve arkadaşlarını sardırdı. Teslim olmalarını emretti.

Ali:

—Silâhlarımızı almamak şartıyle sizinle beraber giderim. Fakat, bir dileğim daha var. Beni Kemal Paşanın yanına götürür müsünüz?

***

Müfreze ile Alinin çetesi Ankaraya geldiler.

Zabit, vadını yerine getirmiş olmak için Aliyi Mustafa Kemal Paşanın yanına götürdü. Ali, Büyük Halâskârı görünce tanıdı. O idi. Ta kendisi; halâ Çanakkaledeki gibi kahraman duruşlu, mert bakışlı paşa idi. Yalnız biraz rengi sararmış, biraz daha zayıflamıştı. Hemen ellerine kapandı.

Milletin bu öz oğlu da, bu mütevazi kahremanı tanımıştı, Çanakkalenin kahraman Ali çavuşu idi.

— Paşam, sana geldim. Emrin altında, memleket uğrunda gönderdiğin yere gideceğim.

— Ali çavuş, senin hakkında fena raporlar aldım. Sen Kuvayı Millîye müfrezelerine kurşun atmış, âsilerle birlik olmuşsun.

— Hayır, yalan demişler; ben yıllardanberi kurşun atıyorum; fakat millet evlâdına, memleket askerine karşı değil; Çerkes Etemin adamlarıyle bir kuş kanadı çarpışması oldu ama.. ne bizden, ne de onlardan bir zayiat olmadı. Bu, bir kusursa bu kusurumu affedin.

— Yooo; Ali çavuş, ben affedemem burada milletin bir hükûmeti var. Sen de milletin, hükûmetin adamlarına silâh çektin, seni affederse millet eder.

Ali, yine şaşırmıştı. Çerkes Etem, oralarda Şeyh Ayetullah, Molla Mustafa gibi affediyor, melûnları bir takım günahsızları asıp kesiyor da; bu koskoca millet paşası bir adamın bir tek kabahatini affedemiyor, bu nasıl işti?

— Paşam, bir müfreze kumandanı, hain bir şeyhi affedip te, masum insanları asarken.. sen neden beni affedemiyorsun?...

— Oğlum Ali çavuş, millet hükûmeti demek, herşeyi millet kendisi yapar demektir. Ben de milletin senin gibi bir evlâdıyım, bana verdiği vazifeyi yaparım. Ötesine karışamam. Seni şimdi İstiklâl Mahkemesine vereceğim, orada muhakeme olacaksın, haklı isen affolunursun; değilsen cezanı görürsün.

Millet Meclisine de senin affın için birşey yazarım. Senin mert bir Türk oğlu olduğuna şahitlik ederim, yapacağım şey bu kadar.

— O halde paşam, Şeyh Ayetullah, Molla Mustafa, Çerkes Etem, müderris Tahsin hoca, hep gelsinler, beraber mahkeme olalım. Fakat, mahkemeyi kadı yapacaksa, bırak beni dağa gideyim.

— Hayır, hayır Ali çavuş! mahkemeyi de milletin öz oğullarından, vekillerinden; senin gibi temiz yürekli, mert kalbli adamları yapacak, haklı isen hiç korkmadan oraya gidebilirsin.

— Bir sözüm daha var Paşam, o kumandanı geri al, onu iş başında bırakma.

— Onun da sırası gelecek Ali çavuş.

***

Ali çavuş, ertesi günü Ankarada İstiklâl Mahkemesinin huzuruna çıktı.

Fakat bu mahkeme, Alinin bildiği, gördüğü eski mahkemelere benzemiyordu. Hele işin içinde Şeyhin, Mollanın bulunması Aliyi fevkalâde memnun etmişti. Onlar sordular, Ali söyledi.

— Sen, Kuvvayı Millîye müfrezelerine silâh atmışsın, müsademe etmişsin, öyle mi?

— Evet beyim.

— Peki, memleketi düşmandan ve düşmanlardan daha hain olan vicdansızlardan kurtarmak için çalışan kendi kardeşlerine nasıl kurşun attın?

— Kendimi kurtarmak ve toprağıma hizmet etmek için.

— Bu nasıl şey?

Ali, dağa çıkmasına sebep olan hadiseden başlayarak.. Ankaraya gelinceye kadar geçen vakaları, sıra ile anlattı. Sesi bazan

Yazan :

CEMAL ATAÇ

yükselip şiddet kesbediyor, salonda tok ve dolgun akisler bırakıyor, bazan titreyerek hazin bir inkisara düşüyor, sonra yepyeni bir iman hamlesile canlanıyor; hakimleri de bu açık samimiyetin heyecanı içine alıyordu. Arabacı dinsiz Ali; toprağının ve milletinin hakkı müdafaa edilirken, bütün musanna belâgatlerin üstünde, engin bir talâkatle söyliyordu. Doğruluk ve civanmertliğin lisanı, her zaman böyle kuvvetli ve böyle keskindir. Macera bitince, hâkimler biribirinin yüzüne baktılar.

Müzakereye çekilmiye lüzum görmeden:

— Arkadaş, bu toprağın en temiz, en şerefli bir oğlusun, elindeki silâh kirlenmemiştir. Onu, Türk evlâdına yakışan bir faziletle kullanmışsın; mahkeme beraatına karar vermiştir.

Serbestsin.

— Allah sizi bu millete bağışlasın! Ötede, bir tek adam sorgusuz sualsiz yüzlerce Türk oğlunu asarken, burada koca millet Paşasının, bir adamı niçin affedemediğini şimdi anladım. Millet hükûmeti, millet kanunu böyle olur. Yaşasın millî hükûmet; yaşasın Mustafa Kemal paşa! yaşasın adalet.

Kanımın son damlası toprağa düşünceye kadar, bu ülkeye, bu millete ve milletin bu hükûmetine hizmet edeceğim; hoşça kalın.

***

O sıralarda birinci İnönü muharebesi oluyordu. Ali artık gerilerde kalamazdı. O akşam cepheye yollandılar.

İkinci İnönü, Sakarya, Dumlupınar muharebelerinde Ali, kendisi gibi yüz binlerce Alilerle beraber, kahramanca harikalar yarattılar. Cephede çetin bir muharebe oluyordu. Bir haber çalkandı:

«Çerkes Etem, adamlarile beraber Yunanlılara geçmiş!». Ali bunu duyunca :

—O, soysuzun ne mal olduğunu ben daha o zaman anlamıştım, dedi, ve bize böyle soysuzlar lâzım değil, eksik olmaları daha hayırlıdır!.. diye arkadaşlarını da teskin etti.

Nihayet son muharebede, hain bir tesadüfle zalim bir top mermisi Alinin bir bacağı ile bir kolunu koparıp götürmüştü. Ali, hastanelerde tedavi edildikten sonra, bir et ve kemik yığını halinde memleketine gönderildi. Göğsünde, kanının reginde bir kurdelâya asılmış bir altın madalya vardı.

İşte Dinsiz Ali, dini bir uğruna, memleketi ve mileti için bir bacağı ve bir kolunu da düşmana bırakarak, memleketine döndüğü zaman göğsündeki madalyadan başka birşeye malik değildi. Fakat dindar! Tarikat sahibi! Şeyh Ayetullah ile Molla Mustafa; ve nice Şeyh Ayetullahlar ve nice Molla Mustafalar dulları, yetimleri, zavallı halkı din namına soyup soyup, dünyalıklarını hattinden çok aşırı bir hale getirmişlerdi. Ve halâ da tekkelerinde kurban kesiliyor, hücrelerinde şarap içiliyor, âyinlerinde hüküm biçiliyordu. Ali, çok meyustu. Düşman sökülüp atılmış, ana topraklar kurtulmuştu. Lâkin millet kurtulmamıştı. Halkı asırlardanberi yiyip bitiren, Türkün asil cevherini, karışık ve fena telkinlerle bastıran.. ve ahiret korkusu ile dünyasını millete haram eden bu tekkeler ve türbeler halâ duruyordu. Bunlar böyle kalacak mıydı? Ali, bir kolu ile bir bacağını daha, ve hattâ artık hiç birşeye yaramıyacak olan canını da vermeğe hazırdı.

Ali, malûl vücudunu sürükleye sürükleye gelip geçtikçe, Şeyh Ayetullahın tekkesini tetkik ediyordu. Nedense eskisi gibi dolup boşalmıyordu. Müritler hep ihtiyar kadınlardan ibaretti. Ali içten içe seviniyordu. Gençler artık tekkelerin meskenet eşiğine baş bağlamıyorlar. Memlekete ışık verecek, ruh verecek yerlere devam ediyorlardı. Şimdi vilâyette gençleri kucağında toplıyan Türkocağı vardı. Ali de sık sık oraya uğrardı. Her gidişinde kendisini ta üst kata kadar gençler, kucaklarında çıkartılar. Ona saygının ve sevginin pek coşkun tezahüratını yaparlardı.

***

Bir gün, memlekete Ankaradan bir tel gelmişti.

Cumhuriyet ilân edilmiş, saltanat yıkılmıştı. Türkocağı, büyük sevinçlerle Cumhuriyeti halka tebliğe hazırlanıyordu. Ali, yazma mendilile sevinç yaşlarını siliyordu. Herkes heyecan içinde idi. Bazı gençler nutuklar hazırlamışlardı.

Yavaş yavaş ahali, meydana toplanıyor, şehrin yüksek bir yerinde kurulan toplar, Cumhuriyeti ilân ediyordu.

Hatipler kürsilerde söylüyor, alkış ve yaşasın sesleri gökleri çınlatıyordu. Ali, sevinç heyecanlarile titriyor, mutlaka o da birşeyler söylemek istiyordu. Yanındaki gençlerden birkaçına rica etti :

— Beni, şu yıkık duvarın üstüne çıkarır mısınız, birkaç lâkırdı da ben söylemek istiyorum.

Gençler, Alinin bu arzusunu hemen yerine getirdiler.

Ali, yaşlı gözlerini bir daha kuruladıktan sonra, nutkuna başladı.

Herkes susmuş, her nefes kesilmişti. Arabacı Dinsiz Ali, şimdi herkesin nazarında büyük bir kahramandı, o, Türk oğlunun hakikî timsali idi. Ve işte bu nutku o söylüyordu :

"Hemşeriler, kardeşler; hemşireler, analar; hele sizler, ey gençler! çocuklar; biraz da beni dinleyin, biraz da bana kulak verin.

Kulaklarım, top seslerine alışkın olduğu için, onların dilinden çok iyi anlıyorum. Bu toplar, dün cephelerden gelen sesleri söylemiyor; bu toplar, memleketin bağrında kanayan yaraların kapandığını, milletin omuzlarında beslenen bir sürü hazırcıların yokolduğunu müjdeliyor.

Benim dedelerimin şanlı ve şöhretli ahlâkına uygun bir devletin kurulduğunu haber veriyor. Yıllardanberi çeşit çeşit zulüm, bitmez ve tükenmez haksızlıklar altında kahredilen milletimin hürriyetini haykırıyor.

Ey ihtiyarlar! siz bilirsiniz; bütün dünya benim milletimin şanlı ve asil sancağı önünde dize gelip; Türk bayrağı altına sığınmayı bir mutluluk bilirken; soyu bozulan, kanı karışan, vicdanı ve ahlâkı çürüyen padişahlar, benim milletimin binlerce senelik namus ve haysiyetini yere düşürdüler. Ayaklar altında bıraktılar.

Hudutlarda muharebeler olur, düşman vatan kapılarını zorlarken; sarayında hamam safaları yapan padişahın sakalına yapışıp: "Senin baban harp meydanında ölmüş, fakat sana koca bir ülke bırakmıştı. Sen, şimdi düşman kapıya dayandığı halde, burada kötü avratlar gibi etlerini doyuruyorsun; kalk, ya harp meydanına, ordunun başına geç... yahut saltanatı bir ehline terket!„ diyen Türk kızından sonra saraya bir daha öz Türk kızları alınmaması kararlaştırılmıştı. Padişahlar, o tarihtenberi Türkten korkmaya ve ona düşman olmağa başlamışlardı.

Artık saraya, hep Türkten başka milletlerin kızları ve oğulları giriyordu. Rus, Cineviz, Venedik, Sırp, Ulah, Çerkes... ve padişahlar, bu kızlardan doğan çocuklardan oluyordu. Venedikli anasının hatırı için ve kendi kanında kaynaşan Venedik düzenbazlığı ile koskoca bir donanmayı ve geniş bir ülkeyi düşmana bağışlayan padişahlar vardı.

Bunları tarihler yazıyormuş, okuyanlarınız bilirler. Hem bunlara ne hacet, işte son padişahın yaptıkları! O da bu soyun soysuzlarındandı. İstanbulu İngilizlere, İzmiri, Bursayı ve Anadolunun batı taraflarını tamamen Yunanlılara bağışladıktan sonra, milleti de kıskıvrak bağlatıp esir olarak Avrupalılara teslim etmek için üstümüze ordular göndermedi mi? Dünyanın hangi memleketinde, hangi bir soysuz bunu yapardı? Türk olan, hiç böyle bir lekeyi alnına sürer miydi?

Bu zavallı ahaliye yıllarca isimlerini mubarek bir ad gibi abdestsiz andırmayan.. camilerde, hutbelerde namlarını okutan, yeryüzünde Allahın gölgesi, vekili gibi kendilerini bu kadar mukaddes sayan bu; kâfirlerden de çok günahlı padişahların son alçağı; memleketi kahbece zabt ve işgal eyleyen ecnebî zabitlerine, sultanlarını peşkeş etmek gibi

rezaletleri de yapmıştı. Kanında bir zerre Türk kanı.. alnında bir tek çizgi halinde Türklük haysiyeti bulunsaydı; bunu yapabilir miydi? Ey ahali! ne dersiniz? Türk evlâdı bu alçaklığı kabul eder mi?

— Haşa! Haşa! Haşa!

— Yaşa! Ali çavuş yaşa!... Şak şak şak şak!.....

Bu milletin bir Mustafa Kemeli olmasaydı ne olurdu halimiz? Hiç düşündünüz mü?

Kızgın demirli bir kafese konulmuş yaralı bir aslan gibi çırpına çırpına ölecektik. Bize ne padişah, ne de padişahlık hükûmeti acımazdı. Onlar zaten bu milleti kendilerinden saymıyorlardı. Milletten daima korktular ve daima korku içinde yaşadılar.

Mektep açtırmadılar, kitap bastırmadılar, halkı uyandırmadılar. Medresede din namına, küfür.. ilim yerine batıl okuttular. Milletin evlâdına kendi hakkından ziyade padişahın, böyle soysuz ve sütsüz padişahların köleliğini öğrettiler. Kafamızı günahla, önümüzü haramla doldurdular. Düşmanlar bizden alıp götürdükleri bilgileri zihirli kurşun yapıp bizim bağrımıza çalarken; onlar, kurşun geçmez nushalarını boynumuza takarak kırılmamıza sebep oldular. Düşmanlar, toprağı altın yapıp taşı gümüşe çevirmeğe çalışırken; onlar bizi tekkelerin miskin tevekkülüne bağladılar. Yüzünü Allaha çevirene kudret helvası vadettiler. Yahudilerin bile artık inanmadıkları bu safsataya tekkelerimiz, şeyhlerimiz, hocalarımız halâ bizi inandırmaya uğraşıyorlar. Bugüne kadar çektiklermiz hep bu yüzdendi.

Fıkaralığımız, yoksulluğumuz, geriliğimiz hep bundan ileri geldi. İşte bu toplar, bu kara günleri silip götürdü. Üstümüzdeki belâlı saltanatı yıktı. Bizi hürriyete, bizi selâmete, memleketi saadete kavuşturdu. Yaşasın Cumhuriyet.

— Yaşasın! Yaşasın Cumhuriyet, Reisicumhur Gazi Mustafa Kemalile çok yaşasın!

Ey, yarının büyükleri olacak küçük yavrular! Ali dayınız, şimdi de size söyliyor; ben, gördüğünüz şu yarım ve âlil vücudumla daima içinizde ve gözünüzde bulunmalıyım; bu toprağın uğrunda kopmuş, dökülmüş nice kollar nice bacaklar vardır.

Bu kurtuluş ve bu Cumhuriyet uğrunda şehit olmuş binlerce kardeş ve hemşireniz vardır. Köyüne dönenlerin pek çokları da işte böyle Ali dayınız gibidir. Onların bu kanlarını siz ödeyecekseniz, bu sizin borcunuzdur. Biz kolumuz, kanadımız, kanımız ve canımız bahasına size bu mutlu ve kutlu günü getirdik. İstiklâli, ve Cumhuriyeti size emanet ediyoruz. Onu siz büyütecek siz yetiştirecek, siz kökleştireceksiniz. Bu uğurda bir savaşa, bir zorluğa düşerseniz; iyi bilin ki Türk olan herkes sizin arkanızdadır. Hiç birşeyden korkmayın, en zor karşılaşmalar da olsa canınızla, başınızla Cumhuriyeti koruyun; çünkü Türkün selâmeti, memleketin saadeti bu yolun üstündedir.

Cumhuriyeti siz bu saadete götürmiyecek olursanız, bizim akan kanlarımız sizi boğsun; ve bu topraklara düşen şehitlerimizin hakkı size helâl olmasın.

Büyük Mustafa Kemalin size bir emaneti var. O, size koca bir vatan, tam bir istiklâl bağışladı. Sizden bir tek şey istiyor. O da Cumhuriyeti korumak! Etrafınıza iyi dikkat edin: başları ezilmesi lâzımgelen yılanlar hep inlerine çekildi, deliklerine sokuldu. Yarın bir fırsat zuhurunda başlarını çıkarıp sizi birer birer zihirlemek isteyeceklerdir. Onların başlarında yeşil taçlar, beyaz sarıklar vardır. Buraları tekkelerdir. Hariçteki düşmanlar toprağımıza nasıl ateşli niyetler besliyorlarsa, dahilde de bunlar Cumhuriyete böyle kötü emellidirler.

İşte size şimdi Büyük Gazinin bu büyük nasihatını, bir küçük yavrunun okuması için veriyorum. Ne yazık ki Ali dayınız okumak bilmiyor, onun için okuyamıyor. Benim gibi Ali daylarınızı, böyle kara cahil bırakan da, size söylediğim kimselerdi. Fakat artık Cumhuriyet sayesinde hiçbir Türk cahil kalmıyacak.

Sizi millete, milleti Cumhuriyete, Cumhuriyeti de size emanet ediyorum. Yaşasın Cumhuriyet!„.

. . . .

Ali çavuş yıkık duvarın üstünden inerken halk hıçkırıklarla sarsılıyordu. Gür sesli, sevimli bir mektepli, Ulu Halâskârın gençliğe hitabesini okuyordu.

“Ey Türk gençliği! Birinci vazifen Türk istiklâlini ve Türk Cumhuriyetini ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur.

Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi seni bu hazinenden mahrum etmek istiyecek dahilî ve haricî bedhahların olacaktır.

Bir gün İstiklâl ve Cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmiyeceksin. Bu imkân ve şerait çok defa müsait bir mahiyette tezahür etmiyebilir. İstiklâl ve Cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada misli görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zabtedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere: memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar gaflet, dalâlet ve hatta hiyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlarını, müstevlilerin siyasî emellerile tevhit edebilirler. Millet fakır ve zaruret içinde, harpten bitap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte bu ahval, ve şerait içinde dahi vazifen: Türk İstiklâl ve Cumhuriyetini korumak ve kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanında mevcuddur!„

Halk, bir ağızdan uğultulu bir tehalükle :

— Ey Büyük Gazi, Türklüğümüzün yüksek şerefi üzerine yemin ediyoruz, en büyük andı içiyoruz: Cumhuriyeti ve istiklâli ilelebed muhafaza ve müdafaa edeceğiz!.. İçinde bulunduğumuz şerait ne olursa olsun, Cumhuriyet, hayatımızdan da, canımızdan da daha kıymetli tutulacaktır.

Halk, neşe ve çığlık içinde kasabanın içine yayıldılar; her tarafta şenlik yapılıyordu. Dinsiz Ali, o gece temizce, riyasızca namazını kıldıktan sonra Allaha şükürler ediyor, bu günlere eriştiğinden ve memlekete böyle kutlu bayramlar müyesser kıldığından dolayı hamdeyliyordu.

***

Fakat dini, hasis ve fena menfaatlara alet edegelmekten haya etmeyen şeyh Ayetullah, müderris Tahsin hoca, şeyh Lütfullah, hoca Halim, şeyh Mürteza; Ayetullahın evinde toplanmışlar, bir hiyanet meşvereti kurmuşlardı. Cumhuriyet yalnız saltanatı yıkmakla kalmıyacak, mutlaka saltanatın dayandığı medreseleri ve tekkeleri de yıkacaktı. Onlar, bu mukadder akibeti biliyorlardı, binaenaleyh Cumhuriyeti hemen boğmak lâzımdı. Derhal işe başladılar, İstanbuldaki yobazlarla muhabereye giriştiler. Memleketin şarkını, garbını, cenubunu yoklamaya, halkı Cumhuriyet aleyhine tahrike koyuldular.

Bu melûnane teşebbüsleri ancak şarkta, halkın daha çok cahil ve şeyhlerin esiri oldukları mıntakada çıkarlarına yol bulabildi. Nakşî dergâhının ahlâksız bir şeyhi, Cumhuriyete isyanı kabul etti. Arkasına topladığı bir sürü imansız ve vatansız serserilerle ortaya atıldı. Fakat Türk oğlu, Gazisinin öğütlerini hatırladı. Hemen vazifesine koştu. Cumhuriyeti korudu ve kurtardı. Artık tekkelerin de eceli gelmişti. İbadet maksadile saltanatın ve hilâfetin siyasî emellerine yardım ve âlet olmak için kurulmuş olan bu hurafeler ve mazarratlar, yuvaları da yıkılmalı idi. Asırlardan beri kanını akıttıkları bu aziz ve asil milletin halâ da canına kıyıyorlardı.

***

Cumhuriyet, tekkeleri de kaldırmıştı. Türbeleri kapamış, medreseleri Maarife teslim eylemişti. Bu güzel ve hayırlı işler de yapılmıştı.

Arkası 32 inci sayfada

DENİZ HÂKİMİYETİNİN ŞUMUL ve HUDUTLARI

Deniz Hâkimiyeti Zaferin Temininde Amildir, Fakat Zaferi Garantiliyemez!

Yazanlar: Amerika Deniz Akademisi Profesörlerinden

Allan Wescott, Wiliam - Oliver - Stevens

Çeviren:

Rıza Turgud

II

Son günlerde bütün müttefik dritnotlarına rağmen, Alman tahtelbahirciliğinin, son zaferi kazanmasına remak kalmıştı; çünkü Alman tahtelbahirlerinin kudret ve kabiliyeti ölçülmemişti. Ve çünkü onunla mücadele etmek için [lâzımgelen tedbirler alınmamıştı.

Geride, yüzüstü bırakılan bir donanma, mahvolmuş bir donanmadır.

İnsan meselesi bir talim ve terbiye ve maneviyat işidir. Maharetle ve galibiyet azmile kullanılmazsa, maddenin hiçbir kıymeti yoktur. Subaylardaki veya tayfalardaki ihmal, tecrübesizlik; ve hepsinden fenası seciye noksanlığı felâketi mucip olur.

Napoleon Rus ordusunun cesur olduğunu, fakat bu ordunun «ruhsuz bir ordu» olduğunu söylerdi. Bir denizciliğin, ruhu olmalıdır.

Maalesef bu son senelerin rağbeti, maneviyatın ve ruhun aleyhine olarak, maddeyi ve makineyi arttırmak oldu. Büyük tarakkiler pek çok yeni tipte silâhlar, harp gemileri meydana gelmiş olmakla beraber, insanın maddeden daha üstün olduğunu ve olması lâzım geldiğini derhatır etmek lâzımdır.

Donanmanın kullanılması.. sevk ve idaresi hususundaki operatif meseleye evvelâ Genelkurmayın ve başkomutanlığın doğru bir hal çaresi bulması lâzımdır.

XVI. ıncı asırda «namağlûp Armada» isimli gemilerin ve XX. inci asır bidayetinde (Rus - Japon harbinde) Rus donanmasının akibeti fena bir operatifin kuvvetli bir donanma üzerinde yaptığı tesire güzel bir misaldir. Sonra komutanın, hakiki muharebe zihniyetile, taarruz fikrile telkin edilmiş olması lâzımdır.

Her devirde, gayesine deniz üzerinde ulaşmağa çalışan komutan, muharebeden çekinirken felâkete düşmüştür, yani tabiri mahsusile yağmurdan kaçarken doluya tutulmuştur. Her zaman olduğu gibi bugünde ilk hedef düşman donanmasının tamamen imhası olmalıdır.

III

Deniz hakimiyetinin insana ve maddeye müteallik esas prensipleri bunlardır. Yukarıki yazının son fıkrası, umumiyet itibarile, faik bir donanmanın deniz harbinde bir tılısım olduğu kabul edilecek kadar umumileşti. Deniz kuvvetine sahip bir millet galip gelmelidir. Maamafih, tarihte deniz hakimiyetinin tesiri ne kadar büyük olursa olsun, deniz âleminin ve deniz harp tarihinin tetkiki, bizi deniz hakimiyetinin mağlûp edilemez olduğunu ileri sürmek gibi yanlış fikre saplamamalıdır. Sicilya harbinde, Atina donanması; donanması kale alınmıyacak kadar az olan bir Siraküzenin mancınıkları altında mahva sürüklendi. Denizci bir hükûmet olan Kartaca,

kuvvetli kara ordusuna sahip, Romanın hücumları karşısında mukavemet edemedi. 1870 de Fransa, Britanya donanmasile ayni ayarda olan bir donanma ile, hiç deniz kuvveti olmayan Prüsya tarafından ezildi. Ve Cihan Harbinde müttefiklerin merkezî hükûmetler üzerindeki müthiş deniz faikiyetine rağmen, itilâf devletlerini okka altına düşürmek için, yeni bir müttefikin, Amerikanın müdahalesi icabetti.

Uzak tarihe göz atmağa lüzum yok, yakın tarih sahifelerini çevirelim: işte dünyanın en kuvvetli iki donanması İngiliz ve Fransız donanması karşısında bağrı açık duran Çanakkale...

Çanakkale; Türk tarihini altın yazılarla süsleyen Çanakkale: Bu iki büyük milletin hem kara ve hem de deniz ordularına karşı durdu; ve en şiddetli taarruzları, Türk imanının çelik siperlerine çarparak parçalanan bu iki ordu ve donanma, bir gün kuyruklarını bacaklarının altına alarak bu sulardan uzaklaştılar.

Boğazın zorlandığı 18 mart günü akşamı İngiliz donanması ko ıutanı Amiral Karden, Lord Kişner'e, Türk sularının her bir zerresinin İngiliz ve Fransız donanması için birer girdab olduğunu rapor ediyordu.

Deniz hâkimiyetinin ehemmiyeti muvasalat ile kaimdir. Deniz hâkimiyeti, muharibler için lüzumlu hayatî muvasala yollarına tesir ettiği kadar, harbe de mükemmelen tesir eder. Britanya imparatorluğu gibi bir deniz imparatorluğu için, müdafaa çaresi olarak deniz hâkimiyeti esas şeydir. Eğer bir düşman, deniz hâkimiyetini temin edebilirse, Britanya imparatorluğu mukavva bir şato gibi yıkılmağa yüz tutar ve Britanya adaları derhal teslim olmağa mecbur kalır.

Maamafih deniz kuvvetinden bir kılıç yapmak, yine deniz kuvvetinden bir kalkan yapmaktan başka bir şeydir. İspanya ve Holanda ile vukubulan harplerde olduğu gibi, Britanya donanmasının düşman muvasala yollarını kesebildiği her defada, bu donanma müthiş bir tesir hasıl etti. Kırım harbinde, Rusya gibi bir milletle muharebeye mecbur olduğu zaman bu donanma, Rus mühimmat menbalarına zorla zarar iras edebildi, çünkü bu mühimmat dahilî muvasala yollarile geliyordu. Ayni veçhile, 1870 de, Fransız donanması mühim Alman muvasala yollarından hiçbirini ele geçiremedi; ve netice itibarile tesiri sıfır oldu. 1914 de, meselâ Rusya bitaraf kalsaydı, Gréat Fleet'in Belçikanın istilâsına mâni olmakta.. ve sonra bu araziyi Almanlara karşı adım adım müdafaa etmekte aciz gösterdiği gibi, muttefiklerin hiçbir deniz üstünlüğü Fransayı Almanya ve Avusturya müttehid ordularının tahribinden kurtaramazdı.

Bir kara ordusunun, istinad merkerzinden ve dahilî yollarından istifadesi olduğunu hatırlamak lâzımdır.; o halde modern dahilî yollar, herhangi bir cephe üzerinde süratle hareketi icabettiren bir tahşidat için kolaylık gösteren şömendüfer hatları ve kamyon nakliyatıdır.

Şüphesiz, modern hayatla modern harp o kadar muallâk şeyler ki, mahdut milletler, yalnız birtek menbalarile yaşamağa ve harp etmeğe kabiliyetlidir.

Mühim muvasala yolları Okyanusları aşıyor.

Bu nokta üzerinde, Amekikalılar, munhasıran istifadeye mazhar olmuşlardır. Kauçuk müstesna, bütün iptidaî mevad kendi topraklarında mevcuttur. İki taraftan yapılacak bir muhasara ile Amerikayı kuşatmaya karar vermek beyhudedir.

Denizci bir hükûmei, hattâ icrası kabil bile olsa, bunun az istifadeli bir iş olduğunu anlamakta gecikmez. Bir düşman donanması, doğrudan doğruya denize yakın bulunan sınaî şehirler üzerine yürümek, ve bu milletin muvasalatına müessir olmak için yer kıt'alarını karaya çıkarmak mecburiyetinde kalacaktır. Bir kelime ile, donanma, hakikaten mükemmel bir tesiri haiz olup, düşman muvasalatını katettikten sonra olduğu yerde kalır.

IV

Deniz hâkimiyetinin ne olduğunu tetkik ederken, nihayet deniz siyaseti ile Millî siyaset arasında mevcut bir insicamın ehemmiyetini nazarı dikkate almak lâzımdır. Bir deniz kuvvetinin vasfı mümeyyizi ve ehemmiyeti bir milletin takip edegeldiği siyasete tabidir. Bir milletin arzusunu is'af edip etmemek deniz kuvvetinin işidir. Büyük Britanyada, coğrafî vaziyetin doğurduğu ahval, mevkii iktidardaki parti hangisi olursa olsun, müsbet bir siyaseti icabettiriyordu. Biritanya imparatorluğunun selâmetini temin etmek için onun denizlere hâkim olması lâzım gelirdi. Amerika müttehit devletlerinde vaziyet bambaşka oldu. Eğer, Amerikan menfaatlarını münhasıran yeni dünyada tahdit eden, (Monroel) siyasî umdesinden müteşekkil tek istisna nazarı itibare alınmazsa, milletin hiçbir yabancı siyasete vukufu yoktur. Ve hatta bu siyasî umde, ortaya çıktığı gündenberi, karakterini değiştirdi.

Yeni Almanya tarihi, beynelmilel münasebetler üzerinde bir deniz siyasetinin nüfuzunu kıran bir misal veriyor:

XIX uncu asrın son üç yılı içinde büyük Britanya «muhteşem tecrit» siyasetine devam ediyordu, Fransa ve Rusya düşmanlarını kendi haline terkediyorlardı. Büyük Britanyanın Almanya ile olan münasebatı, her zaman olduğu gibi, dostane idi. XIX uncu asrın sonuna doğru, Mahanın «tarihte deniz hâkimiyetinin tesiri» isimli eserinden mülhem olarak Kayser II Guillaume, büyük bir deniz kuvveti siyasetini takibe karar verdi.

Önce; Alman ticareti şayanı hayret bir süratle inkişaf ediyordu, Mahan'a göre, büyük bir deniz ticaretini himaye etmek için kuvvetli bir deniz ordusu bulundurmak lâzımdır.

İkincisi; Almanya kendi inkişafı için mahreçsiz bulunuyordu, tabiri mahsusile, at var meydan yoktu. En iyi inkişaf sahasaları zaten diğer milletler tarafından, bilhassa İngiltere tarafından gasbedilmişti. Yeni teşekkül eden ülkelere veya ticarî imtiyazlara karşı Alman hukukunu muhafaza etmek için kuvvetli bir deniz ordusuna sahip olması lâzım ve elzemdi.

Bütün bunlar yukarıda mevzuu bahs olan eserde bulunuyordu, ve bu Alman ruhunun, tamamile metni üzerinde yürüdüğü karakteristik bir hadisesidir.

Kayser: İstikbalimiz denizler üzerine mevzudur!. diye bağırıyordu.

Fakat bu cümlede ne vardı? Büyük Britanya donanmasile boy ölçüşecek kadar süratle inkişaf eden bir donanma, bu millet tarafından ancak kendisine çevrilmiş bir silâh olarak nazarı itibare alınabilirdi.

İngiltere, donanmasını tahribe muktedir her milletin arzusuna ram olmak mecburiyetinde idi. «Güneşte bir yer istemeğe dayanan bu siyaset ise, üzerinde Britanya bayrağının dalgalandığı zengin müstemlekeleri tehdit ediyordu. Bu, başka türlü tefsir edilemezdi. Bu hareket tarzları, semeresini vermeğe başlamıştı. İngiliz dostluğu hiçbir veçhile bozulmamış olan ve Beritanya kral hanedanının Cermen ırkına mensup olması ve XIV üncü Lüi, büyük Frederik ve Napoleon devirlerinde Fransaya Karşı silâh arkadaşlığı esasına müstenit olan sevgi yerine aşikâr bir düşmanlık kaim oldu. Daha mükemmel bir anlaşma meydana getirmek için Beritanya hükümetinin Almanyaya murahhaslar göndermesi beyhude idi; Almanlar bir «Deniz mütarekesi» ni kabul etmekten imtına ettiler. Bilâhara İngiltere kendi başına kalma siyasetinden vazgeçti ve eski düşmanlarile Fransa ve Rusya ile bir anlaşmaya yanaştı. Almanya bu suretle büyük Britanya imparatorluğunun bütün kaynaklarını kendi aleyhine tahrik ve kendi ölüm fermanını, bu suretle, kendi elile imzalamış oldu.

Deniz ordusunun atisi hakkında son bir kelime:

Modern icatların tesiri, istikbalde denizin ehemmiyetini artırabilir. Okyanuslar, milletler arasında haddi fasıl olmaktan çıktı, Telsiz telgraf ve modern gemilerin sür'ati, Okyanusları bir göl haline soktu.

«Muhteşem tecerrüt» badema imkânsız şeydir. Meselâ Calais'ye yerleştirilen modern t o p ç u, Britanya donanmasının mevcudiyetine rağmen, Londırayı bombardıman ve bir ordunun nakliyatını himaye edebilir. Hava vasıtaları keza kara, deniz mesafelerini kolayca aşıyorlar. Tahtelbahir geldi ve duruyor, herhalde deniz kuvvetinin, evvelâ tahtelbahirin inkişafına yardım edeceği, sonra da yerini ergeç hava kuvvetine terkedeceği hatıra geliyor.

Uçsuz bucaksız deniz yolları, gün geçtikçe yerini daha uçsuz, bucaksız o l a n hava yollarına terkedecektir. Bunun neticesi mesafenin zamanla yapılan bu teşhiri sayesinde yeryüzündeki kavimler arasında sıkı bir irtibat olacaktır.

Bu irtibat, bundan başka sulha olduğu kadar, harbe de kolayca sebeb olacaktır; ve icatların terekkıyatı harpleri, gittikçe, daha dehşetli hale getirmektedir. Avrupanın biribirine bu kadar sıkı, girift olan iktisadî bünyesi; tarihin en büyük harbinin patlamasına mâni olamadı. Artık harplerin olmıyacağına dair ümitler besliyecek bir saf millet yoktur.

Eski harplerin sebebleri şunlardı: Kavimlerinin nüfuslarının artmasile hissedilen tazyık, en iyi toprakları zapdetmek arzuları, ırk kini, ırk ihtirası, dinî taassup, hükümdar ve emperyalizm gayeleri. Bu sebeblerden birkaçı bugün de caridir. Modern devirde, kargaşalığın sebebi, emperyalizmin sıkıfıkı münasebette olduğu ticarî rekabetten neş'et eder.

Ticarî rekabet, eski düşmanların rekabeti şeklinde tecelli eder.

Öyle ise deniz ordusuna hâlâ yer var.

BÜLBÜL ÇAKILLARI

Başı 5 inci sayfada

bir asker girmişti. Selâm verdikten sonra, dimdik durdu.

Yözbaşı, beni gösteriyordu:

— Yeni takım kumandanımız...

Osman çavuş, bebekleri parlak koyu siyah gözlerini kırpmadan Yüzbaşıya bakarken, arada bir, beni de kontrol eder gibi süzüyordu. Yüzbaşının fazla söylemesine vakıt bırakmadı; dudakları kımıldadı:

— Biliyorum, Yüzbaşım!

Oeman çavuşun; biliyorum! deyişinde o kadar kat'iyet ve emniyet vardı ki, beni, ta doğduğumdanberi tanımakta olduğuna inanacağım geldi.

Yüzbaşı, emniyetle gülümsedi:

— Bildiğine eminim.

— Sayende Yüzbaşım!

— Yrın silâh muayenesi yapacağım. Sen, bu gün, yeni takım kumandanımızla beraber bütün takımın silâhlarını gözden geçiriniz!

— Emredersin Yüzbaşım!

Osman çavuşla takımın silâhlarını sıkı bir muayeneden geçirmiştik. O gün, Osman çavuşun zekâsına, dikkatine, hafızasına şaşıp kaldım. Onun, her işi, aklı ererek başardığına, başaracağına, her tuttuğunu koparacağına.. ve en pürüzlü işleri, "Tereyağından kıl çeker gibi,, halledivereceğine, ben de Yüzbaşım gibi inanmıştım

Zaten, bölükteki zabitlerden, küçük zabitlere, neferlere kadar, herkes, onun kuvvetine inanıyordu.

***

Bir gün, çakıllı bir araziden geçiyorduk. Onbaşılardan biri eğildi; yerden bir çakıl taşı aldı, dikkatle bakarken mırıldandığını duydum:

— Osman çavuşun bülbül çakıllarının tıpkısı!

Onbaşının elindeki taşta bir fevkalâdelik yoktu; fakat Osman çavuşun adı, merakımı uyandırmıştı:

— Hangi Osman çavuşun!

— Bölük çavuşu Yağız Osman çavuşun?

— Ne çakıllar?

Onbaşı, elindeki küçük çakılı uzatmıştı:

— Bülbül çakılları, beyim! [1]

Üstü perdahlı gibi dümdüz ve parlak, rengi; açık kahve rengiye çalan küçük taş parçasını, parmaklarım arasında evirib çeviriyordum:

— Bülbül çakılları, bu taşların adı mı?

— Yok beyim, bu taş, Osman çavuşun bülbül çakıllarına benziyor.

— Bu çeşit taşlara, Osman çavuş, bülbül çakılları mı diyor?

Onbaşı, meram anlatamıyan bir can sıkıntısı ile içini çekmişti:

— Beyim, Osman çavuşun tıpkı buna benzer, "Bülbül çakılları,, vardır. İşte tıpkısı buna benzer emme, gel gelelim, Osman çavuşunkilerin dili var.

Ben, onbaşı ile konuşuyorken, yakinimizdeki neferler de dinliyorlardı. Onlardan birinin yüzünde, küçük bir gülümseme, yahut şaşkınlık görmedim, hepsi, gayet ciddî duruyorlardı.

Şaşıran, bunalan, bendim:

— Çakılların dili mi var? Saçmalama... taşın, dili olur mu?

Onbaşı, suçlu bir utanışla önüne bakıyordu:

— Saçmalamıyorum beyim. Osman çavuşun çakıllarının dili var.

— Öyle ise, Osman çavuş saçmalıyor!

— Osman çavuş da saçmalamıyor beyim.

Onbaşı, ayak direndiği için, duralamıştım:

— Osman çavuşun çakılları konuşuyon mu?

— Konuşuyor, beyim!

— Ne diye konuşuyor? ¡Türkü mü çağırıyor? Islık mı çalıyor?

— Yalan söyliyenleri bulub çıkarıyor!

Bu marifetin, çakıllarda değil, Osman çavuşta olacağını anlamıştım. Bunu da, ancak Osman çavuştan öğrenebilirdim!

— İkinci yazı gelecek sayıda —

[1] Vak'a Umumî Harb zamanında geçtiği için, o zaman efrad, zabitlere (beyim) derlerdi.

MÜKERREM KÂMİL SU İLE BİR MÜLÂKAT

◆

Başı 9 uncu sayfada

duraklayışın bir tereddüt eseri olduğu belli. Fakat mahcubiyetten mütevellit bir tereddüt..

— Söylemek doğru değil belki. Fakat sizi cevapsız bırakmış olmıyayım. Bunu yazmayıverin. Sadece size malûmat kabilinden söylemiş olayım.

— Bu temenninizi kalemime de söylerim. Fakat kabul ederse tabiî...

— Mevzuu hayattan ve çok yakınlarımdan aldığım yeni bir romanı, bir senedir kafamda işliyorum, tatili bekliyorum. Onları, Manisa bağlarında olgun salkımların altında, beyaz bir örtü üzerine gözyaşı halinde damla damla dökeceğim. Damlalar sayfalara, sayfalar da Reel romanıma anne olacaktır.

Bu yeni eserin adını öğrenebilir miyim? Diğerleri ile ufak bir mukayese?

— Adı «İstranca Etekleri»dir. Bu samimî konuşmaya bir reklâm mahiyeti vermek istemediğim.. gazetecilerin de kalemlerinin esiri olduğunu bildiğim için bu mukayeseyi yapmıyacağım..

Sözlerine hak veriyor ve susuyorum.

Küçüğü ders ile..Mükerrem Kâmil Suyu tatil gününü verdiği vazife tashihlerile.. eşi Kâmil Suyu da yeni hazırladığı (Onyedi ve onsekizinci asırda Balıkesirde şehir hayatı) isimli eserinde mürettip hatalarını düzeltmekle başbaşa bırakmanın, en muvafık şey olduğu hatırıma geliyor. Gitmeğe hazırlanırken, hatırıma gelen bir ciheti: okuyucu mektuplarını soruyorum?

Önüme bir kaçını sürerek okutuyor. Cevap vermek imkânsızlığının acısından bahsediyor.

— Gayenize ulaşmış veziyette misiniz?.. diyorum.

— Yaşayan insanlar için, hiçbir zaman gayeye tam manasile ulaşmak mümkün değildir. Emekleme vaziyetindeyim. Dilediğim şekilde bir romancı ve hikâyeci olacak mıyım?.. bilmiyorum. Bildiğim şey daima çalışmak, ve sonsuz gaye peşinde koşmaktır... diyor.

Teşekkür ederek, ben de sonsuz gaye peşinde koşuyorum.

Kolaylık-Şıklık

Her şeyden evvel kolaylığı arayan spor meraklısı Bayanlar, onlar için yapılmış olan bu sentür-kilotları giyerek şıklığı da temin etmiş olurlar. Hututu inceltir. Vücudun tenasübünü düzeltir ve en şedid hareketlerde bile kat'iyyen kaymaz.

Fiyatı: 7 1/2 liradan itibaren.

Satış yeri yalnız:

J. Roussel Paris

İSTANBUL, Beyoğlu Tünel meydanı 12 No.lu.

Mağazamızı ziyaret ediniz veya 20 No.lu tarifemizi isteyiniz.

Fiyatlarımızda büyük tenzilât.

SİNEMA

Sinemanın "Tatlı Belâ„sı Danielle Darrieux!

Danielle Darrieux!.. Bütün kalpleri satınalan küçük! Şöhretinin bu kadar hudutsuz olacağını, bir gün bütün yıldızlar tarafından kıskanılacağını bilseydi; daha san'at hayatının başlangıcında bu işten vazgeçerdi, belki!..

Çünkü güzel Danielle'in gözlerinde herşeyden evvel yaşıyan, insanların pek azında bulunan birşey: merhamettir. Senelerin tecrübelerile olgunlaşan yıldızlar, bu, daha 21 yaşına henüz basan küçük Fransızın yanında, ne kadar "hiç„ olduklarını kavramakta gecikmiyorlar. Onun yaşında olan arkadaşları ise, rüyalarını tek bir hayalle ısıtıyorlar: Bir Danielle Darrieux olabilmek!...

Ve o, küçük Danielle, kendi çağındaki bütün genç kızların kulaklarına,en tatlı sesiyle fısıldıyor:

" Bir parça sabırlı olun ve unutmayınız ki.. hayatta herkesin uyuyan bir şansı vardır!..„

Ancak ne çare ki, hayat insanı bir " Danielle Darrieux„ yapamazsa; bunda suçlu olan talih değil, fakat tabiattır. Hilkatin ezelî sırrına Danielle Darrieux-yi tanıdıktan sonra daha kuvvetle inandım.

Birkaç ay önce onun hakkında yazdığım bir yazıda şöyle diyordum:

" Greta Garbo'ya "ilâhî kadın„ dediler "Marlene Ditrich'e "şeytan kadar tesirli„ diyorlar. Martha Eggerth, kalplerin "öten kuşu„ dur.
Fakat, Danielle Darrieux? .. Cna, bir isim vermek ne mümkün!..

O, sadece kendisidir.

. . . .

Harikulâde gülen ve harikulâde ağlıyan gözler...

Gözyaşından kahkahaya ne sür'atli bir geçiş!.. Bu bakışlar, belki şeytanın sırrını çalmışlardır. Çünkü!.. Bir melek kadar güzel görünmek için, bir iblis kadar da kurnaz olmak lâzımdır. Değil mi?.„

Bu sözlerimde ne derece isabet olduğunu, Avrupa gazetelerini karıştırırken, daha iyi anlıyorum. Bütün sinema muharrirleri ayni fikirde... Orijinalitesi yaradılışında olan, ifadenin dışında bir şeydir o...

Harikulâde: onu anlatabilmek için ne kifayetsiz bir söz ..

Gözlerinde Paris akşamlarının ateşini, kalbinde Fransız romantizminin sıcaklığını taşıyan yıldız.. Kalplerin sevilen buhranı!.. Yahut ta sinemanın "tatlı belâ„ sı...

Komedilerinde sizi kahkahalarla güldüren Danielle Darrieux, aşk ve ıstırap dramlarında en sahici gözyaşlarile ağlatır. Bu sır nereden geliyor?.. Bilinmez.

"Harikulâde gülen ve harikulâde ağlayan gözler!..„

Bunlar, yalnız onun, küçük Danielle'in gözleridir.

Artık, kat'iyetle hüküm verebiliriz: o, ya cennetten kovulmuştur, yahut ta şeytanla akrabadır. Mamafih, cennetin kapısını kaybetmiş bir melek olması daha mümkündür. Çünkü!.. bir melek kadar güzel ve.. bir melek kadar sâde..

Belki de, ondaki bütün kudret, san'atındadır. Bu kudreti, kurnaz Amerikalılar da tanımakta gecikmediler. Paramunte stüdyosu, genç yıldızla beş yıllık bir mukavele yaptı. Paris'te stüdyo patronlarının ağzını bıçak açmıyor: Danielle Darrieux Holivuta gidiyor diye.. elden kaçırıyorlar onu...

***

"Katia„ , bu bir romanın ve Danielle Darrieux'nün çevireceği filmin ismidir.

Bir Fransız muharriri bu münasibetle, diyor ki:

"Henüz bir çocuk olmasına rağmen, kadın ihtiraslarını harikulâde canlandı-

ran Danielle Darrieux'nün bu filmi, bir aşk ve ihtiras dramı olacaktır. D. Darrieux, çevireceği "Katia„ filmiyle şöhretinin en yüksek mertebesine erişecektir. Bu filmiyle, Marlene'in "Mavi Melek„ de, Greta Garbo'nun "Anna Karanin„ de vardıkları muvaffakiyetin belki de fevkine çıkacaktır. o... D. Darrieux, Princesse Bibesco'nun bu romanını okuduktan sonra müthiş tesirinde kalmış; ve bu eserin kahramanı olmak hülyasiyle yaşamıştı. Bu çok istediği eseri çevirdikten sonra, şöhreti büsbütün âlemşumul olacaktır. Çünkü, daha pek genç yaşta çevirdiği "Mayerling„ de umulmadık bir muvaffakiyet kazanmıştı.„

"Katia„ yukarda da söylediğimiz gibı, Princesse Bibesco'nun yazdığı ve Rus sosyetesi içinde geçen büyük bir aşkın ve ihtirasın romanıdır.

Danièlle Darrieux daha birkaç yıllık bir tecrübeyle, bu kadar derin bir sevgiyi, uçsuz bucaksız bir ihtirası nasıl yaşatabilecek?.. Onu yakından tanıyanlar, bu sorgunun cevabını kolaylıkla verebilirler. Danièlle Darieux'ye göre "kadın daima kadın olarak„ kalmalıdır. O, herşeyden evvel sevmek ve sevilmek için yaratılmıştır. Fakat, bu sevgi uçarı ve geçici olmamalıdır. Aşk denen şey, ilâhî ve yüksek manâsında mümkündür. Danielle Darrieux, birkaç saatlik veya birkaç günlük ihtiraslardan nefret eden kadındır. Aşk?.. o, fanî hayatın ebedî manâsıdır belki...

Genç yıldız, bugüne kadar çevirdiği başlıca dramların da, "Mayerling„ de "Tarras Bulba„ da, daima böyle bir kadın olarak kalmıştır: Seven, kudretle, ihtirasla seven bir kadın!...

***

Danielle Darrieux, önce halkın kalbini kazanmıştır. Bundandır ki, stüdyo sahipleri bir türlü paylaşamıyorlar onu.

Geçenlerde bir dostum, son zamanlarda biraz ekonomi yaptığından.. bu yaz Paris'e gitmek istediğinden bahsediyordu.

— Neden ?.. dedim.

— İki şeyi görmek istiyorum, diye cevab verdi: Paris sergisini ve Danielle Darrieux'yi...

Tanıdığım bir genç kız, bir gün aynanın karşısında hüngür hüngür ağlıyordu.

— Niçin? diye sordum. Yüzüme hırçın hırçın bakarak:

— Ne kadar istesem, ne kadar uğraşsam gene de ona; Danielle Darieux'ye benziyemiyorum, dedi..

Sonraları öğrendim ki, nişanlısı bu genç yıldıza âşıkmış..

Saçlarını sarıdan, plâtine boyıyanlar, üçüncü defa renk değiştiriyor; kumralı tercih ediyorlar.

Şişmanlar, zayıflamakta,

Bütün kadınlar seferber oldu:

Danielle Darrieux'ye benziyebilmek için!..

Bense, bu hale sadece gülüyorum! dudaklarımdan gayri ihtiyarî şu iki kelime dökülüyor:

"Boşuna gayret!„

***

Kalblerin sevilen buhranı : Danielle Darrieux!..

Holivutta sabırsızlıkla bekleniyor. Çünkü o, elindeki anahtarla, bütün kalplerin kapısını açabilimeye muvaffak olmuştur. Bütün yıldızlar endişede.. Evet, artık emin olarak söyliyebiliriz:

Sinemanın "Tatlı belâ„sı: Danielle Darrieux!..

G. H. O.

Genç ve Güzel Bir Yıldız Siomone Heliard

Yukarda resmini gördüğünüz Siomone Heliard narin, kırmızı yanaklı,kumral.. fikirlerile kendini daha çok sevdirmek istiyen bir yıldızdır." Liebelei „ filminin Fransızca nüshasının kahramanı olan bu güzel artist, etrafında büyük bir dedikodu uyandırmaktadır. Birçok gençler ona çılgınca bağlanmışlardır; fakat o, bunlara karşı sadece müstehzi olarak kalmıştır.

Genç yıldız, birçok filimlerinde partöneri olan Pierre Brasseur'den pek büyük iltifatlarla bahsediyor ve diyor ki:

— O, aktörlerin en naziği, en komiği ve en hünerlisidir.

Pierre Brasseur'e sunulan bu iltifatlar, garip bir şüphe uyandırmıyor değil!...

Danielle Darrieux telefonda.. kimbilir, hangi kalbi avutuyor!..

Sus Uyanmasın

No. 8

Böyle bir varpurda olsaydım ben de korkar mıydım acaba? Kalbimin derinlerinden, o her fırsatta başını kaldıran, susturulmaz sesi, yine kendini gösteriyor: «Bülend olsaydı yanımda, ölümü dahi güler yüzle karşılardım». Bu düşüncenin verdiği acı ile gözlerimi kaparken yavaşca kapım vuruldu :

— Çeiğdem, uyumadınsa baban çalışma odasında seni bekliyor.

Çok ürktüm. Çabucak giyinerek bu vakitsiz çağırışın sebebini düşüne düşüne yazı odasına koştum. Geceyarısından sonra babamın beni isteyişinde herhalde gündelik işler dışında birşey var.

Babam, geniş yazı masası üstüne başını koymuş, hareketsiz duruyordu.

Herzaman derlitoplu duran kâğıtları, kalemleri, masa bıçağı filân yerinde bulunan bu masa; şimdi karmakarışıktı.

Babam içeri girdiğimin farkında olmadı. Dikkat ettim. Omuzları sarsılıyordu.

— Baba, babacığım neniz var?

Şimdiye kadar kendisinde görmediğim bir yakınlıkla doğruldu.

Kollarını açarak:

— Çiğdem, gel yavrum, biricik kızım.

Diye beni göğsüne bastırdı.

Ne olduğunu anlamadığım halde titriyor, birden hayatımızı altüst edecek, bize bugünkü aksak yaşayışı bile aratacak bir felâket haberi ile karşılaşacağım sandım.

— Çiğdem, görüyorsun ki çok bitkinim çocuğum. Sana geride kalan uzun yılları ve orada çekilen azapları, buhranları birer birer anlatacak kuvvetim yok. Sen de al oku. Annenin mektubunu sen de oku Çiğdem.

— Annem mi dediniz baba?... Annem öldü mü?

Deli gibi masanın üstündeki uçuk yeşil kâğıtlara sarıldım. Hayatta ilk defa babamın ağzından (Annen) kelimesini işitiyordum. Onun, bunu söylemesi için neler olmuştu?

Gözlerim yaşlarla örtülü.

İnce uzun kâğıtları, titreyen ellerim sıralayamıyor. Durmadan ağlıyorum:

— Baba, annem öldü mü?

— Hayır, hayır Çiğdem, yaşıyor. Yüreğini kaldırma. Biraz hasta, mühim değil. İnan ki onu kurtaracağız çocuğum. Çiğdem! ne kadar metin olursan bana o kadar yardım etmiş olacaksın.

— Baba onu kurtaracak mıyız?

— Evet Çiğdem.

— Onu görecek miyiz?

— Tabiî çocuğum.

Annemi görmek düşüncesinden gelen tatlı bir sevinç iliklerime kadar yayıldı. Onun incecik, sevimli bir kelebek kanadı kadar güzel yazılarını, ıslak gözlerime yaklaştırarak okumağa başladım:

«Yıllardan sonra sana yazabilmek için büyük bir mecburiyet olmalı değil mi Cezmi? Arkamda kalan bütün ötekiler gibi bunu da kül etmeni istemiyorum. Bunu okumalısın, bunu okuyacaksın Cezmi. Çocuğumuzun başı için bunu oku, ve bana istediğimi ver.

Sana fenalık yaptım. Fakat bunda pek de haksız olduğumu iddia edebilir misin? Hislerini, düşünüşlerini bir tarafa bırak. Böyle uzaktan uzağa seninle hesaplaşalım. Toprakların altında belki bir yüzleşme, bir karşı karşıya gelme yoktur. Ölünce çürüyüp gideceğiz. Aramızdaki sır bizimle beraber gömülüp gitmesin Cezmi. Onu açalım.

Bana hak vermeni istemiyorum. Fakat beni olduğum gibi tanımanı, herşeyi öğrendikten sonra bana inanmanı, ve gönlüm parçalana parçalana istiyeceğim şeyi vermeni istiyorum.

Cezmi, dostum. Bırak ta sana yine böyle sesleneyim.

Olan olmuştur. Geçmişi bırakalım. Bir ân için olsun unutmağa çalışalım.

O geçmiş ki çok uzakta kalmıştır. Üstüne yıllar devrilmiş, birçok şey hatıralarımızın üstüne yığılarak onların tazeliklerini, canlılıklarını, acı ve tatlılıklarını silip götürmüştür. Bir gün biz de silineceğiz dostum. Sen ve ben de.. Arkamızda yıllar arasında belki pek çabuk, belki de biraz güç unutulup gidecek bir isim, bir iz bırakacağız. Bu ismin de bir gün gelip silinmiyeceğine, bu izin de yok olup gitmiyeceğine güvenebilir miyiz?

Senden birşey istemek için yazıyorum bunları. İstemek güçtür.. ve insan onu dili dolaşmadan, dolaşık yollara sapmadan söyliyemez bazan.

Onun için uzatıyorum mektubumu Cezmi.

Seni sevdim mi?

Bunu, seninle evlenmeden önce tam bir yıl, bir yılın bütün günlerinde ve gecelerinde birçok defa kendi kendime sormuştum. Aldığım karşılık hep müsbet ve çok kuvvetli olduğu içindir ki, seninle evlenmek istediğimi anneme söylemiştim.

Artık aramızda hiçbir bağın yeniden düğümlenmesine imkân olmıyan bu dakikada.. her şeyi doğru ve apaçık yazmağa karar veren kalbime inanmanı isterim.

Aramızdaki yaş ayrılığını, düşünüş, görüş, yaşayış değişikliğini hiçe sayarak seninle evlenmek istedim.

Bütün bunlar olmasaydı yine ikimiz biribirimize uygun olamazdık.

Sen derslerini, kitablarını taparcasına seven bir erkek.

Ben, hayatı his ve heyecandan başka birşey olarak kabul edemiyen bir kadın..

Bu iki ayrı tip nasıl olurdu da anlaşır, kaynaşır, ölünceye kadar bir yastığa baş koyarak biribirinden bıkmaz, usanmazdı. Bunu yıllardan sonra, çok geç düşündüğüm için pek mi suçluyum? Bilemiyorum bunu?!...

Fakat çok acı çektiğim, kızımın hasreti ile katlanılmaz sızılara düştüğüm zamanlarda, annemle babamın düşüncesizliklerini, ne istediğini bilmeyen, tuttuğu yolun güvensiz ve sonsuz olduğunu kestiremiyen kızlarını sarsmadıkları için, kötülük ettiklerini kendi kendime söyledim Cezmi.

Bir yıl seni deli gibi sevmiştim.

O zaman aşk budur, romanlarda okuduğum, filimlerde tanıdığım sevgi böyledir. İşte dediğim şey... bir vehimden baş-

ka birşey değilmiş. Bunu da yine hayat denemeleri ile yüzyüze geldiğim zaman anladım. Ben seni sevdiğimi sayıklarken bir genç kızlık rüyası gördüğümü, seni romanların, kitabların beslediği kafamda kendi kendime yarattığımı düşünemiyecek kadar hayalle dolu bir genç kızmışım.

Babam annemin bağlılığından,

Annem babamın verdiği heyecanlardan gelen bir güvenle bu işe ses çıkarmamışlardı, bu da muhakkak..

Babamın da elbiseleri, mevkii gibi ağır, yaşlı bir adam olduğunu pek iyi bilirsin. Onlar kızlarının da kendi tuttukları yoldan gideceğini, ve ömrünün sonuna kadar sarsıntısız, bulutsuz, durulan arzularla yaşayacağını ummuşlardı.

Ne büyük yanlışlık.

Seninle evlendikten sonra ilk üç ayda hiç te hayal kırıklığına uğramadım. Gençliğimin haklarını verecek kadar hisle, heyecanla, ateşle dolu bir adamdın.

S vmesini biliyordun.

Konuşman güzeldi.

Varlığında öyle bir mana vardı ki.. Karın olduğum için gurur duyuyordum. Memlekette iyi bir yeri olan, sayılan, sevilen, beğenilen bir adamın karısı olmaktan ziyade.

Kadına karşı istenilen bir erkek olmasını bildiğin için mesuddum.

Gözlerim gözlerine değdikçe içimde yangınlar tutuşuyor, okuduğum sayısız kitapların asıl kahramanları hep senin başında toplanıp yükseliyorlardı.

Üç ay beni tam manasile mes'ut ettin Cezmi.

Bunun için sana teşekkür ediyorum. Ve bana ettiğin fenalıkları da affediyorum.

Fenalık kelimesini okuduğun zaman, kimbilir öfkeden nasıl sarsılacaksın. Fakat daha oku.. daha dinle beni... Ya ben seni haksızlığına inandıracağım, ya sen bu kâğıtları bir paçavra gibi buruşturup başıma çarpacaksın. Ve bana istediğimi vermiyeceksin. Ben nasıl olsa bitmiş, mahvolmuş bir kadınım. Ne olursa olsun göğüs gereceğim. Ölümü bir kurtuluş olarak bekleyenler için, hayat acılarının korkunçluğu, bir duman gibi halkalana halkalana dağılıp gider dostum.

Eğer sen, bu üç ayda olduğu gibi karısını seven, düşünen, okşayan; onun hisleri ile, sevinci, üzüntüsü, herşeyi ile ilgilenen bir adam olsaydın.. bütün bunlar olmıyacaktı. Bizim de hayatımız birçoklarının hayatı gibi dalgasız, gözyaşsız, çilesiz geçecekti.

Ne ben, alnına silinmez damga yiyen bir kadın olacaktım.

Ne sen mektebinden, işinden kaçacak kadar utanç duyacaktın.

Ne de çocuğumuz, biricik kızımız... susuz, güneşsiz kalan bir çiçek gibi solacak ve yatağa düşecekti.

Bunlara görünüşte; ve herkesin inanışı, görüşü ile ben sebep oldum. Fakat derdimizi, düğümlenmiş bir ibrişim çilesini açar gibi uğraşıp deştikçe, göreceksin ve inanacaksın ki dostum, asıl yolu şaşırtan, hayatımızı alt üst eden sen oldun.

Henüz çocuk denecek yaşta genç, şen, hayatla, kahkaha ile dolu bir kızı alırken derin düşünmek lâzımdı. "Düşündüm, çok düşündüm, hattâ bu düşünce iledir ki senden kaçtım„ diyeceksin. Değil mi? Düşünmüş olabilirsin dostum. Fakat, şimdi sana açık açık söyliyeyim ki düşünmesini bilmemişsin. Eğer bilseydin muzikten anlar, danseder, giyinmesini, gezmesini çok sever bir süs, bir his kadınını üç ayda bir köşede bırakılıp unutuluvereceğini doğru görmezdin. Sen bir humma nöbeti geçirir gibi bir sevgi geçirdin. Belki bir aşk sıtmasına yakalanmıştın. Bunun hızı üç ayda geldi, geçti. Sen, hayattan alacağını almış bir insan tokluğu ile işine sarıldın.

Ben, hayata karşı taşıp kaynayan, alev gibi.. dalga, rüzgâr ve kasırga gibi.. önüne geçilmez arzularla tutuştum kaldım.

Ben kadındım Cezmi. Kısaca, açık ve en derin manasile kadındım dostum. Kadın yaşamak ister.

Yaşamak deyince senin aklına: her gün birkaç cilt artan bir kitap rafı gelebilir. Fakat benim aklıma süs, eğlence, zevk, gezmek, dansetmek, muzik yapmak geliyordu.

İşin en acı, en yakışıksız tarafı da buya!..

Uzun yıllar kitapları ile başbaşa yaşamış, onlara ömrünün en taze, en güzel heyecanlarını vermiş, onların üstünde bütün bir gençlik tüketmiş adam; hayatı romanlarda, filimlerde, birkaç yaprak model ve yığın yığın salon mecmuaları arkasından görmeğe hazırlanmış bir kızla ömrünü bağlıyor, bir çatı altında ölünceye kadar beraber yaşamak kuvveti görüyor.

Çok sonra anladım ki, sen kalbinden çok kafasını dinliyen bir kadının.. okumasını, düşünmesini, çalışmasını seven bir fikir kadınının kocası olmağa lâyıkdın.

O zaman baş başa çok mes'ut olacaktınız. Sen, kitap odanda sabahlara kadar yalnız kalmıyacak, onunla beraber kimbilir ne ebedî eserler yaratacaktınız.

Ben ise.. kolay kazanan, kolay yaşıyan, ç lışmadan çok eğlenmeğe zaman ayıran hafif bir erkeğin karısı olacaktım. Ömrümüz kuşlar gibi geçecekti. Şehir şehir dolaşacaktık. Hiç bir yerde bağlanıp kalmıyacak.. evimize, bir iş, bir dinlenme için ancak uğrayacaktık.

Hiçbir baloyu, hiçbir toplantıyı kaçırmıyacaktım. İstediğim gibi giyiyinip gezecektim. Plâjlar, tiyatrolar, sinemalar, tenis kortları benim için açık olacaktı. Vs her zaman yanımda, beni sıkmadan konuşacak, böyle yerlerde bana yol açacak.. ve hisli dakikalarımda gönül dili ile konuşacak bir erkeğim bulunacaktı.

O zaman mesut olacak mı idim! Bilmiyorum şimdi bunu.

Çünkü ben bu hayatı, henüz çok gençken düşünüyor, istiyordum. Şimdi yıllar aştıktan, birçok acı hakikatla yüzyüze geldikten sonra, bütün bunların bir sabun köpüğü kadar hafif.. ve dökülmüş bir yaldız gibi cansız olduğunu görüyorum.

Eğer beni, çok yeni evliliğimizde yalnız bir köşede bırakmasaydın.. hislerimin biraz durulmasını.. görüşlerimin ağırbaşlılaşmasını bekleseydin, böyle olmıyacaktı değil mi?

Sen çalışma odana çekilip gidince, kendimi birşeyle avutamıyordum. Piyano bir köşede, kanat açmış yarasayı andırıyordu.

Sevdiğim romanlarda canlanan, yaşayan kahramanlar, kendi üstünlüklerini her satırda ince ince fısıldıyorlardı. Bundan öyle eşsiz ve güzel şeylerin yalnız romanlarda olabileceğini, parlak ve kusursuz hayatın sadece filimlere çekileceğini düşünemiyecek kadar toydum o zaman... elişi, yalnız gezinti, misafir günleri beni oyalıyamıyordu.

Balolardan, çaylardan, toplantılardan kaçıyordun. Belki, zavallı annemle babam o kadar çabuk ölüp gitmeselerdi.. onları benden alan hiyanet deniz motörlerinde bari ben de varken el uzatsaydı da, onlarla beraber sönüp gitseydi.

Arkada bir kalp kırığı bırakmadan..

Arkada kara sürülmüş bir alın yazısı kalmadan silinip gitseydim...

Annem olsaydı ona derdimi dökecek, avunacaktım. Hayatta çok yalnız ve tesellisiz kalmıştım. Bütün sevincim, sevgim, bekleyişim çocuğumdu. Onun gelmesini nasıl iç parçalayan bir şafkatle istediğimi pek iyi hatırlarsın.

Denize düşen insanların can kurtaran gömleğine uzanışları gibi yavrumu bekliyordum.

O doğacak,

Onu bağrıma basacağım,

Onu seveceğim, öpüp okşayacağım, süsleyeceğim. Sevinç ve saadetim o olacak diye çırpınıyordum. Yavrumun bir gömleğini dikmek, ona bir patik örmek, bir kundak hazırlamak bana kadınlığımın ihmal gören hissî köşesini unutturuyor, anneliğin mesut çenberine gün geçtikçe daha çok sokuluyordum.

(Arkası var)

Erenler ve Erdirenler

— Baştarafı 24 üncü sayfada —

Ali çavuş, bunu haber aldığı gün Türkocağının köycülük şubesinde: Köy yardım sandıkları ve köy mektepleri için hararetli bir mübahase üzerinde idi. Herşey tamamdı, fakat biraz paraya ve sermayeye ihtiyaç vardı. Telgrafı elden ele kapışarak okuyorlardı. Ali çavuş, geniş bir ooh!... çekti.

— Oooh!... Yaşasın Cumhuriyet; yaşasın millet hükûmeti; buna da derhal bir çare buldu. Bizi bu sıkıntıdan kurtardı. Haydin çocuklar iş başına.. artık yorulmadan, düşünmeden çalışabilirsiniz; memleket tamamile sizin oldu. Herşeyi size teslim edildi. Dikkat edin de millete karşı mahcup olmayın! Biz ihtiyarları da artık rahata bırakın.

Ali çavuş, oradan yavaşca kalktı. Doğru postaneye uğradı.

Büyük Gaziye şu telgrafı yazdırdı:

"Asil Türkün büyük oğlu Mustafa Kemale:

Kurtardığın milletle, kurduğun devletin temelini dayadığın Türk gençliği, bugün sana en temiz ve en inanışlı bir andile bağlıdırlar. Kendilerine teslim eylediğin emaneti, onlar ebediyen muhafaza edeceklerdir.

Allahın, insanlara yalnız iyilik için bağışladığı dini; binbir kötülükle, binbir yanlışlıkla doldurup insanlara bir zulüm ve tahakküm âleti yapan dinsizlerin, yobazların elinden alarak, herkesin vicdanına koymakla, Peygamberlerin yapamadığı büyüklüğü yaptın. Allah seni aziz ve milleti bahtiyar etti. Attığın büyük devrim temeline karışan kanım, ve benim gibi yüz binlerce Türk oğlunun kanı helâl olsun„.

(Ali Çavuş)

Ali çavuş artık bahtiyardı. Hiçbir derdi, hiçbir kederi yoktu, kolsuzluğunu ve ayaksızlığını bile unutmştu. Yalnız birşeye merak ediyordu. Acaba bu tekkelerin yerine, yeni devrim neler koyacaktı?

Çok geçmeden Ali, bunları da gördü. Medreseler hep okul oldu. Tekkeler birer millî yurd haline geldi. Hlkevleri açıldı. Şimdi halk, eski tekkelerdeki hayhuylar yerine.. Halkevlerinde öğütler dinliyor, yaşamanın yolunu, çalışmanın değerini, dünyanın gidişini, insanlığın lüzumunu öğreniyor. Genç. ihtiyar, kadın erkek herkes akın akın millet okullarında okuyor.

Köylerde âşar mültezimi, kasaba mütegallibesi dolaşmıyor; dağda eşkıya, yolda hırsız bulunmuyor. Herkes malına sahip, canından ve şerefinden emin yaşıyor. Mollalar cerre gelmiyor, şeyhler nezir istemiyor. Bağdatta yatan fellâh, Anadoluda dolaşıp kimseyi rahatsız etmiyor, Molla Mustafalar hile uydurup evler söndürmüyor. Şeyh Ayetullahlar memurları rüşvete alıştıramıyor. Hacı Sadık efendi gibi kara cahil ve safdil müdürler: erdim, ereceğim diye iş sahiplerinin işini aylarca, senelerce süründürmüyor; mahkemelerde hükümler, altının ve gümüşün ağırlığına göre değil, vicdanın ve kanunun ölçüsüne göre veriliyor. Erenler de yok, Erdirenler de yok.

Türk vatanı mesut, Türk milleti bahtiyar oldu. BİTTİ

Halka, sıhhati ile alâkadar olmasını öğütleyen, hastalıklara karşı alınacak ilk tedbirleri öğreten (Lokman Hekim) adlı güzel bir aylık mecmua neşreden :

Dahilîye Mutehassısı

Dr. Hafız Cemal

LOKMAN HEKİM

Pazardan başka günlerde öğleden sonra saat ($2\frac{1}{2}$ tan 6 ya) kadar İstanbulda Divanyolunda (104) numaralı hususî kabinesinde hastalarını kabul eder. Salı, cumartesi günleri sabah saat ($9\frac{1}{2}$ - 12)ye kadar hakikî fıkaraya bakar. Kışlık Telefon: 21044 Muayenehane ve ev telefonu 22398.

Okuyucularımıza sayın doktoru ve değerli mecmuasını tavsiye ederiz

Muayyen bir mühlet muteber olmak üzere, reklâm için her türlü rozet siparişlerini:

1000 TANESİ

90 TÜRK LİRASI

fiyat ile kabul ederiz.

Bu fiyatta gümrük masrafı dahildir. Teslimat çabuk yapılır.

N. Zigomala

Asmaaltında - Volta han No. 9

İstanbul

Pamuk Nine Cevap Veriyor

Gedikpaşa cami sokak : Burhaneddin

Oğlum,

Bobin kâğıdına yazılı mektubunu okurken bundan bir müddet evvel, yine böyle bir mektup aldığımı hatırladım. Yine evlenmekten söz açmış, bana bir takım sorgular sormuştun. Ve ben de cevap vermiştim. Bu defa yine aynı dertle dertlisin. Evlenmek. Evlenmek istediğin birkaç genç kız tarafından cevap red almışsın. Üzülme çocuğum, olağan işlerdir! ısteyenin bir yüzü kara, vermeyenin iki yüzü kara! derler. Sen, bu hesaba göre talihlisin. Senin yüzünden birçok kızların yüzü kararmış demek. Aldırma oğlum kalender ol. Dünyada rahat yaşamak için bundan başka çare yok gibi birşey...

Gelelim şimdi Amca kızına : Mademki küçük bayanı beğeniyorsun, mesele yok. Yalnız aradaki yaş farkı var. Bu sorguna vereceğim cevap şudur yavrum: Sen gençsin, evlenmek istediğin kız çocuk. Bir çocukla evlenmek tehlikeli bir iş doğrusu. Ateşle oynarken yangın çıkarması ihtimali filân vardır.

Fakat, bazı çocuklar vardır ki, akılları büyük insanlarda bulunmaz. Pişkin ve tecrübelidirler. Senin küçük te bu cins çocuklardansa mesele yok, evlenebilirsin. Bunu benim anlamaklığıma imkân yok sanırım. Yaş farkı bu gibi anlaşmalarda erir, kaybolur, ve siz iki arkadaş, dost, sevgili olabilirsiniz...

***

Menemen: Kavakpazarı Fahri Çağlar

Oğlum,

Başından geçen macerada aksi bir tesadüfün oyuncağı, bir yanlışlığın kurbanı olmuşa benziyorsun. Belki o kız, kapıda başkasını bekliyordu, yanlışlıkla karşısına sen çıktın. Bu aksi tesadüfü hazırlamak veya tamamlamak için kızın küçük kardeşi de yanılmış olabilir.

Bunlar, tesadüfün, önüne geçilmez cilveleridir. Talihine küs yavrum.

Hem çağırsın, hem de «Hiç!» desin! Bu, başka türlü izah edilemez. Kızın okuma, yazma bilmediğini söylediğin halde yine « mektup yazayım mı ?» diyorsun.

Mektubundaki bu ve daha buna benzer sözlerden anlıyorum ki henüz çok genç ve çok toysun. Böyle gülünç maceralara saplanıp kalma. İşinle, gücünle uğraş, çalış, hayatını kazan. İş zamanında iş, eğlence gününde eğlence, gününü gün et, yaşa.

Meptupla tanışmak, sevişmek, artık tarihe karışmıştır, oğlum. Yirminci asrın insanları biribirile konuşarak, birbirlerinin zaaflarını ve kuvvetlerini ölçerek, denerek anlaşıyorlar. Yoksa senin gibi mektupla değil, hem mektup göndererek anlaşmak istediğin genç kız, okumak bilmiyor.

Pamuk Nine

No. 55 *YARIM AY* BİLMECE KUPONU No. 55

Bilmece No. 55

Bay Eser — Karıcığım, fabrikadan bir buçuk aylık mezuniyet alacağım. Yaz tatilimizi nerede geçirelim ?

Bayan Nerime — Bana kalırsa bu sene gidilecek en güzel yer :

B.. D..u. ..z O.u. .ed. P.r.s S..g.s. dir.

Bu bilmeceyi doğru çözenlere armağanlarımız :

Birinciye : Bir fotoğraf makinesi; ikinciye : Üç çift Kabo marka ipek kadın çorabı; 3 - 15 inciye : Yüz kuruşluk birer kitap; 16 - 30 uncuya : Yetmiş beş kuruşluk birer kitap; 31 - 60 ıncıya : Elli kuruşluk birer kitap; 61 - 100 üncüye : On beş kuruşluk bir kitap.

---

52 inci sayımızdaki bilmecenin doğrusu :

«Mısrın o şehriyarına benzer ki tıynetin,
Öldürmedikçe vuslunu etmezdi rayegân»

Bu bilmeceyi doğru çözenler arasında çekilen kurada kazananlar :

Beş gümüş lira : İstanbul Nişantaşı Ihlamur caddesi Hakkıpaşa sokağı No. 131 de Basiret Bayrak.

Üç gümüş lira : Ankara Dikmen Üçkardeşler sokağı No. 73 Bay Rifat Aktan oğlu Zeki Aktan.

Bir gümüş lira : Ankara Kızılay caddesi Asaf Ertunç apartman No. 4 Müyesser Söken. İzmir Debağlar çarşısında Mesci sokak No. 17 dükkânda Ali Galip Elbir. İzmir Eşrefpaşa Efeler sokağı No. 123 de Nemide Bürün. Bursa Uzunçarşı Haraçcılarda Bay Halil Erman dükânında satıcı Talât Duman. Mürefte Uray dairesi ittisalinde tuhafiyeci Sedat Yamaner kızı Necibe Yamaner. Çumra D. D. işletme ispektörü Mehmet Ali Yalçından Nuri Yalçın. Ereğli (Konya) Komisyoncu Baltacıoğlu yanında muhasebeci Cenab Şahabettin. Kayseri bedestenda Bay Halit Şadi-d-n oğlu Ali Saip Alptekin.

Yüz kuruşluk kitap: Tokat Ortaokul 167 Melâhat Gürpay. Çankırı Hususi muhasebe müdürü Haydar oğlu Zafer Demiroğlu. Isparta bakkal Şakir oğlu Yusuf Şener yanında Hüseyin Sille. İstanbul Yedikule İstasyon caddesi 109 Suzan Göker. İstanbul Heybeli ada Gemicikaynağı sokak No. 7 Münevver. İstanbul Galata Senbenova mektebinde 375 Azize. Lefkoşe (Kıbrıs) M. Yüksel - A. Nabi elile - P. K. 157. Lefkoşe (Kıbrıs) Şekispear mektebi Selma Akdeniz. Balıkesir Necatibey öğretmen okulu 271 A. Kemal Asıltekin. Sıvas Öğretmen okulu 54 Mehmet Keşoğlu. Tokat Nakliye bölük komutanı Feridun Acundeğer kızı Nermin. Kocaeli Maliye memurlarından Rıfat Erol. Ankara Hacı Ayvaz mahallesi Tilkicioğlu sokağı 28 Zişan Turhanoğlu. Ankara Adliye Vekâleti Merkez bürosunda Feridun Kuzey bayı. Ankara Posta işleri reisliğinde Şube 2. K 9 da Rajka.

Elli kuruşluk kitap: Bursa Kız lisesi 362 Yücel Köseyeğit oğlu. Konya Demiryol mağazası Münime. Urfa Gümrük muayene memuru İbrahim Şenderin. Urfa Gümrük muhasebe memuru Hüseyin Çelen. Kocaeli Maliye memurlarından Nevzat Oktay. Urla I inci okul öğretmeni Feriha Barlas. Samsun 19 mayıs mahallesi letafet caddesi 3 No. Ahmet kızı Bedriye İlhan. Diyarbekir P. T. T. müdürlüğü kaleminde Mahir. Ankara İsmetpaşa mahallesi Yeğitler sokak No. 14 Nadire. Ankara Nilüfer han oymak (Altay mahallesi, Haymana sokak 11) Ankara Dahiliye Vekâleti Teftiş heyetinde Sadi Alper. Ankara Harp okulu Bl. 5 No. 18 İsmail Erener. Kütahya Lisesinde 557 Mustafa Bağdatlı. Kütahya Lisesinde 577 Ziya Arıkan. Bursa Gökdere caddesi Çardak sokak 25 Melâhat Ertunga. İstanbul Erenköy Ömer paşa sokağı Şükrü paşa evinde M. Tayyar. İstanbul Nişantaş Şafak sokak No. 30 Firuzan Başol. İstanbul Pangaltı Bozkurt sokak Bozkurt apartmanı No. 4 Sabiha. İstanbul Bomonti Silâhşur sokak No. 47 Neriman. İstanbul Erenköy ikinci orta sokak 26 No. S. Ülkü. İzmir Karşıyaka Osmanzade sokak 242 Zuhal Orhon. Denizli İnhisarlar müdürü evinde Emine. Diyarbekir Muhabere taburu Teğmen Ziya kardeşi Şükûfe Sarıkartal. Amasya Yeşilırmak okulu 201 Tomris Toprak. Niğde Ortaokul 118 Müzeyyen Soylu.

Yirmi kuruşluk bir kitap: İstanbul telefon idaresi M. Gören. İstanbul Heybeliada Hamam sokak No. 25. Nesime Fuat Düner. İstanbul Fatih tramvay durak mahalli Sırrı Enver apartmanı 2-3 Saime Veldet. İstanbul Kızıltoprak Kuyubaşı No. 72 S. Gözaydın. İstanbul Heybeliada Gemicikaynağı No. 7 Vasfiye. Ankara Adliye Vekâleti merkez bürosunda Hayrülbenat Bilekli. Ankara Harbiye okulu II. Tb. 5 Bl. No. 63 Necdet. Ankara Samanpazarı Musabey mahallesi Yeniyol No. 47 Nazmiye Süzen. Ankara askerlik dairesi hesap işyarı Bay Osman kızı Bedia Çivril. Ankara İstiklâl Okulu 334 Reyhan Kuter. Keskin tüccardan Halil İbrahim oğlu Ömer Altıntaş. Diyarbekir P. T. T. ayniyat memurlarından Arif Güngör. Sivas istasyon posta telgraf şefi Mümtaz. İzmir Bornuva Filiz sokak No. 25 F. O. O. Diyarbekir Lisesinde 526 H. Dalokay. Edirne Karanfiloğlu sokak No. 19 Süreyya Dumlu. İzmir Karşıyaka Fahrettinpaşa caddesi No. 186 Perran. Bursa Kız Lisesi Nusret Ansal. İstanbul Bostancı Çamlık No. 1 Hale Gürus. Ankara Nazımbey mahallesi Balcıoğlu sokak No. 27 Muzaffer Sami Tezcan.

Yazı direktörü: Emin Refik Uzman ◆ No. 55 ◆ 15 Mayıs 1937 ◆ Basan : Resimli Ay Basımevi T. L. Ş.

ON
SENE
GENÇLEŞTİM

Bundan böyle ihtiyar ve donuk bir hal alan teni, temiz ve genç bir hale sokup beyazlaştırmak çok kolay bir iş. Sonunda fen, ten ve cildi iyice besleyen maddeyi de keşfedip ortaya çıkardı. Bu madde uğuşturularak tene sürülünce, mesamat tamamile açılıp serbest kalıyor. Çizgi ve buruşukluklar bertaraf oluyor, bazı cilde arız olan siyahımsı noktalar yokoluyor. Bu temizleyici ve besleyici madde yalnız: yeni "TOKALON„ kreminde vardır.

Bu maddede, harikulâde bir kuvet bulunduğu için, en çirkin yüzler bile za zaman da genç ve güzel bir hal alıyorlar

" TOKALON„ kreminin " Pembe „ renkli olanını gece yatmadan önce kullanınız. Uykunuzda derinizi tazelendirir. Sabahları ise " TOKALON „ kreminin "beyaz„ renkde olanını kullanınız. Tene bir beyazlık, bir serinlik verir.

Beyaz "TOKALON„ üzerine sürülen podra bütün gün kuvetini muhafaza eder. Teniniz, cildiniz nekadar fena olursa olsun "TOKALON„ kremini kullanmağa başladıktan sonra elde edeceğiniz neticeyi sevinçle karşılayacaksınız. "TOKALON„ ile hiç ummadığınız bir netice elde edeceğinize emin olabilirsiniz.